

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav hospodářských a sociálních dějin

Diplomová práce

Bc. Petra Zabilanská

**Trávení volného času za První republiky na Kokořínsku
se zvláštním zřetelem na konkrétní české maloměsto Mšeno**

Spending of spare time during The First Republic in Kokořínsko with special
interest in particular Czech small town called Mšeno

Praha 2018

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu profesorovi PhDr. Jiřímu Štaifovi za trpělivost a cenné rady při vzniku této práce.

Zároveň bych chtěla vyzdvihnout vstřícné pracovníky ze Státního okresního archivu v Mělníku, jmenovitě paní Olgu Prosickou, která mi i z vlastní iniciativy dohledávala podstatné prameny. Rovněž děkuji paní Mgr. Haně Nečasové, za poskytnutí přístupu k dokumentům TJ Sokol Mšeno.

Velký dík patří také mojí babičce Jindřišce Studničkové, která mi věnovala svůj volný čas a pomohla mi s pročitáním často nečitelných dobových zápisů.

V neposlední řadě jsem vděčná své rodině za podporu, a hlavně svému příteli za pomoc s technickou stránkou této diplomové práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 9. května 2018

.....

Jméno a příjmení

Abstrakt (česky)

Práce je příspěvkem k dějinám každodennosti, kulturním a regionálním dějinám, konkrétněji se zaměřuje na oblast trávení volného času v letech 1918-1938. Mapuje na základě sociálně-historické analýzy dějiny prvorepublikového města Mšena, formy trávení volného času a životní styl české společnosti maloměsta, specificky obyvatel města Mšena, ve sledovaném období První republiky. V užším smyslu je práce orientována na kulturní, společenský a spolkový život ve městě, dále pak na sportovní vyžití a turistický ruch. Na volný čas autorka nahlíží jako na mimopracovní dobu v každodenním životě jednotlivce, avšak je reflektováno převážně skupinové (organizované) trávení volného času. V práci je problematika volného času zachycena optikou letní (turistické) sezóny, v protikladu k ní sezóny zimní a dále směřuje autorčin zájem k festivitám a spolkové činnosti.

Klíčová slova (česky)

volný čas, První republika, spolková činnost, turistika, slavnosti, každodennost, regionální dějiny, Mšeno

Abstract (in English):

This thesis is contribution to history of everyday life, cultural and regional history, and is more specifically focused on spending leisure time in years 1918-1938. It presents history of Mšeno in era of The First Republic, forms of spending free time and lifestyle of czech society in provincial town, specifically residents of town Mšeno, all based on socio-historical analysis. Work is oriented on cultural, social and associations' life in town and also on sports activities and tourism. Free time is considered as non-working hours of everyday life, but mainly organized group activities are taken into account. Work is divided into multiple sections, each viewing spending of free time from different angle, specifically winter and summer season, celebrations and associations' activities.

Klíčová slova (anglicky):

free time, The First Republic, associations' activities, tourism, celebrations, everyday life, regional history, Mšeno

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	PRAMENY A LITERATURA, METODOLOGIE	11
3	ÚVOD DO DĚJIN MĚSTA MŠENA ZA PRVNÍ REPUBLIKY	17
3.1	VZNIK REPUBLIKY VE MŠENĚ.....	17
3.2	LÉTA PROSPERITY VE MŠENĚ.....	22
3.2.1	<i>Vodovod</i>	22
3.2.2	<i>Elektrifikace města.....</i>	26
3.2.3	<i>Telefon</i>	27
3.2.4	<i>Škola</i>	28
3.2.5	<i>Měšťanský statek vs. město (městské lázně).....</i>	36
3.2.6	<i>Hospodaření</i>	40
3.3	HOSPODÁŘSKÁ KRIZE VE MŠENĚ	42
3.4	KOMUNÁLNÍ VOLBY – POLITICKÁ SITUACE VE MŠENĚ	43
4	LETNÍ SEZÓNA	48
4.1	TURISTICKÝ RUCH	48
4.2	KOUPALIŠTĚ VE MŠENĚ.....	56
4.3	DOPRAVA.....	62
5	ZIMNÍ SEZÓNA.....	66
5.1	PLESY, TANEČNÍ ZÁBAVY, MERENDY.....	66
5.2	ZIMNÍ SPORTY	70
6	SLAVNOSTI, FESTIVITY... ..	71
6.1	ODHALENÍ POMNÍKU PADLÝM VE MŠENĚ	71
6.2	HUSOVY SLAVNOSTI.....	72
6.3	28. ŘÍJEN.....	74
6.4	NAROZENINY PREZIDENTA	76
6.5	PRVNÍ MÁJ.....	78
7	SPOLKOVÝ ŽIVOT	79

7.1	TJ SOKOL MŠENO.....	79
7.1.1	<i>Vznik spolku.....</i>	79
7.1.2	<i>Stanovy.....</i>	82
7.1.3	<i>Činnost TJ Sokol Mšeno v letech 1918-1938.....</i>	83
7.1.4	<i>Členové Sokola</i>	87
7.2	BIOGRAF	92
7.3	SK MŠENO.....	94
7.4	SPOLEK DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ MÁCHA	96
7.5	PĚVECKÝ SPOLEK VYŠEHRAD	99
7.6	OKRAŠLOVACÍ SPOLEK.....	100
7.7	STUDENTSKÁ DRUŽINA KOKOŘÍN.....	100
8	ZÁVĚR	104
9	OSOBNOSTI PRVOREPUBLIKOVÉHO MĚSTA MŠENA	107
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ:	112
10.1	LITERATURA	112
10.2	PRAMENY	115
10.3	ONLINE ZDROJE	117
11	SEZNAM OBRÁZKŮ:	118
12	SEZNAM ZKRATEK:	120
13	SEZNAM PŘÍLOH:.....	121
PŘÍLOHA Č. 1 – SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE POLITICKÉ ELITY MĚSTA MŠENA – VOLBY 1919.....		I
PŘÍLOHA Č. 2 – SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE POLITICKÉ ELITY MĚSTA MŠENA – VOLBY 1923.....		II
PŘÍLOHA Č. 3 – SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE POLITICKÉ ELITY MĚSTA MŠENA – VOLBY 1927		III
PŘÍLOHA Č. 4 – SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE POLITICKÉ ELITY MĚSTA MŠENA – VOLBY 1931		IV
PŘÍLOHA Č. 5 – SČÍTÁNÍ OBYVATELSTVA		V

**PŘÍLOHA Č. 7 – KOPIE VYHOTOVENA Z ARCHIVÁLIE ÚSTŘEDNÍHO
ARCHIVU ZEMĚMĚŘICTVÍ A KATASTRU Z LET 1902 A 1939;
ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD PRAHA 8 VI**

1 Úvod

Devatenácté století zejména v industriálním prostředí přineslo lineární pojetí času, čas se pozvolna unifikoval. Vzestup kapitalismu umožnil rozčlenit život na oblast veřejnou a soukromou, čímž se od sebe izoloval čas mužů a čas žen. „*Muži se zmocnili volného času o poznání dříve: Vždyť museli odpočívat po práci*“. V případě žen panoval názor, že jsou ohroženy zahálkou, a proto měly ženy pevně stanovený časový harmonogram na každý den.¹

Změny v chápání času, jež vyvolala průmyslová revoluce, postupně přinesly volný čas, nejprve pouze pro omezenou část společnosti, pro příslušníky privilegovaných vrstev. Ještě v první polovině 19. století nikdo nevěděl, co volný čas je. Ten se objevil až poté, kdy byla stanovena pracovní doba a přestalo se pracovat v úkolové mzdě. Pracovní doba rozdělila den na dobu v práci a na dobu doma. Postupně se doba v práci zkracovala a doba prožitá doma narůstala. V této době došlo k tomu, že se volný čas individualizoval. Každý s ním mohl nakládat poměrně samostatně, zatímco dříve byl kolektivně kontrolován (náboženstvím). Význam volného času pozvolna rostl a dotýkal se většiny členů společnosti, včetně žen. Opory v zákonech dosáhl volný čas až ve 20. století. Největšího rozmachu se však volný čas dočkal až po 1. světové válce.² V roce 1918 byla uzákoněna osmihodinová pracovní doba. Díky tomuto zákonu získali zaměstnanci více volného času, načež došlo k rozmachu volnočasových aktivit. „*Starší organizace (např. Sokol) nabíraly nové členy, doplňovaly své programy a zvyšovaly vlastní vliv ve společnosti.*“³

Nejprve se začala rozvíjet oblast rekreace⁴ u vzdělaných vrstev občanů (návštěvy divadla nebo výlety). Sport zase provozovali ve svých počátcích hlavně děti a studenti. Studenti o prázdninách především cestovali. Klub českých turistů pro ně zařizoval studentské noclehárny a letní byty. Letní byty, které se na venkově (zprvu blízko Prahy) staly od 60. let 19. století velmi oblíbenými mezi měšťany. V populárních výletních

¹ LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš a MACKOVÁ, Marie. Z dějin české každodennosti: život v 19. století. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009. 430 s. ISBN 978-80-246-1683-4. Str. 271.

² Tamtéž. Str. 272-274.

³ ŠOUKAL, Jiří. Kultura volného času v českých zemích v meziválečném Československu na příkladu letních bytů [online]. 2013 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/126299>. Vedoucí práce Jiří Štaif. Str. 11.

⁴ Pojem rekreace ve smyslu obnovení sil různými formami trávení volného času.

oblastech v reakci na tento nový fenomén pohotově vznikaly hostince, taneční parkety nebo zábava pro děti.⁵ Město Mšeno patřilo k jednomu takovému letnímu letovisku nejen pro svou blízkost k Praze, ale lákalo také přírodními krásami.

Vstupní brána Kokořínska, město Mšeno, leží v okrese Mělník, nedaleko hlavního města Prahy. Nejstarší dochovanou písemnou zmínku o Mšeně datujeme do roku 1306. Město Mšeno se vyznačuje svým řemeslnicko-zemědělským charakterem a od konce 19. století jej můžeme označit za letní letovisko a turistické centrum.

Letos uplyne sto let od založení Československé republiky, a právě prvních 20 let její existence je stěžejní pro předkládanou diplomovou práci. Období První republiky se z hlediska badatelského zájmu historiků stalo velmi oblíbeným a dalo by se říci, že i v určitém smyslu „módním“ tématem jednadvacátého století, a nejen kvůli již zmiňovanému výročí, které tento zájem zajisté také podnítilo. Je to období, ke kterému z hlediska dneška často vzhlížíme, označujeme ho za zlatou éru našich dějin a někdy i mylně vidíme tuto éru jako tu „ideální“, ke které by náš současný stát měl směřovat.

Téma

Práce se zaměřuje na regionální dějiny města Mšena v období První republiky, které dosud nebyly zpracovány. Zmiňované téma zkoumá z pohledu dějin každodennosti, konkrétně se orientuje na oblast trávení volného času a životní styl české společnosti maloměsta. Hlouběji se specializuje na kulturní, společenský a spolkový život ve městě, dále pak na sportovní vyžití a turistický ruch. Cíleno je v této práci převážně na skupinové, a tedy i organizované trávení volného času místních obyvatel. Individuální volnočasové aktivity jsou záměrně opomenuty. Kromě kapitoly Letní sezóna, kde se autorka zabývá volným časem výletníků, kteří do Mšena přijíždějí. Trávení volného času výletníků a letních hostů je individualizované.

Zájem o problematiku trávení volného času za První republiky ve Mšeně u autorky pramení z prostého faktu, že se zde autorka narodila, prožila tu celé dětství a má nejbližší k tomuto období i k dějinám každodennosti. Sama autorka si je vědoma toho, že je tato práce ovlivněná jejím subjektivním, často velmi pozitivním pohledem na své rodné město, což se nejvíce odráží ve výběru citovaných pramenů.

⁵ LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš a MACKOVÁ, Marie. Z dějin české každodennosti...c. d. str. 274-276.

Struktura práce

V první části této práce jsou představeny dějiny města Mšena v letech 1918-1937. Tato část má sloužit jako uvedení do atmosféry prvorepublikového města ve středních Čechách. Zmíněny jsou na tomto místě oslavy vzniku republiky a s ní přicházející změny, stavební ruch ve městě, hospodářská situace a obecní samospráva.

Následující část je již věnována výhradně trávení volného času ve sledovaném období. Je rozdělena do čtyř kapitol, zabývajících se nejprve letní sezónou, turistickým ruchem a dopravou, posléze zimní sezónou, zimními sporty a různými zábavami v období masopustu. Dále pak mapuje průběh konání významných slavností ve Mšeně a spolkový život.

Závěrečnou část práce tvoří přílohy s jmenovitými seznamy politické elity města a se seznamy členů nejvýraznějšího mšenského prvorepublikového spolku TJ Sokol Mšeno.

2 Prameny a literatura, metodologie

Dnes již existuje velké množství prací zabývajících se dějinami První republiky. Převládají práce nahlížené spíše optikou politických dějin. Za všechny jmenujme například třísvazkovou monografii Zdeňka Kárníka⁶ nebo práce Věry Olivové⁷. V poslední době však vzniklo nebo vzniká také více prací zaměřujících se na stránku kulturních či chceme-li sociálních a hospodářských dějin. Tato práce má právě ambice být jednou z nich.

Pole dějin každodennosti má mnohé co nabídnout z hlediska badatelského zájmu a probádanosti. Dějiny každodennosti se stále častěji dnes již stávají jedním z oblíbených témat historiků i čtenářů z řad odborné, ale i širší laické veřejnosti. Tento pohled na dějiny propaguje a svými pracemi popularizuje obzvláště Milena Lenderová.⁸ Její publikace byla výchozím dílem pro tuto diplomovou práci.

Česká historiografie sféře volného času ještě nevěnovala soustředěnou pozornost. Poměrně nedávno vznikla práce Jiřího Šoukala k problematice volného času v českých zemích v meziválečném Československu na příkladu letních bytů. Tato práce mě v mnohém inspirovala, i když na problematiku volného času budu nahlížet úplně jinou optikou. Tento autor kladl důraz na volný čas v čase dovolených, zatímco tato práce se bude zabývat volným časem v každodenním životě obyvatel města Mšena. Jiří Šoukal v mnohých ohledech vycházel z práce historiků Martina France a Jiřího Knapíka *Volný čas v českých zemích 1957-1967*.⁹ Specificky cestovním ruchem a turismem se zabývá Jan Štemberk.¹⁰ Jeho kniha

⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). 1. vyd. Praha: Libri, 2000. 571 s. Dějiny českých zemí; sv. 11. ISBN 80-7277-027-6.; KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). 1. vyd. Praha: Libri, 2002. 577 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-030-6.; KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1936-1938). 1. vyd. Praha: Libri, 2003. 803 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-119-1.

⁷ OLIVOVÁ, Věra. Dějiny první republiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000. 355 s. ISBN 80-7184-791-7.

⁸ LENDEROVÁ, Milena, Tomáš JIRÁNEK a Marie MACKOVÁ. Z dějin české každodennosti: život v 19. století. Vydání druhé, doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3510-1.

⁹ FRANC, Martin a KNAPÍK, Jiří. Volný čas v českých zemích 1957-1967. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. 573 s. Šťastné zítřky; sv. 8. ISBN 978-80-200-2229-5.

¹⁰ ŠTEMBERK, Jan. Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu. 1. vyd. Pelhřimov: Nová tiskárna ve spolupráci s Vysokou školou obchodní v Praze, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7415-021-0.

s názvem *Fenomén cestovního ruchu* byla velmi podnětná hlavně při zpracování kapitoly s názvem Letní sezóna.

Dějiny města Mšena v letech 1918-1938 nebyly dosud komplexně zpracovány v žádné publikaci, pouze existuje menší zmínka v podobě podkapitoly ve spisku Josefa Tichého *Kapitoly z kroniky českého města, 600 let města Mšena*. Autorka tedy při zpracování tohoto tématu vycházela výhradně z archivních materiálů. V SOkA Mělník jsem studovala nezpracovaný fond Archiv města Mšena, konkrétněji Matriku občanů jimžto bylo uděleno právo měšťanské v městě Mšeně, Městské knihy 1850-1945: Zápisy obecního zastupitelstva 1918-1938 a protokoly městské rady a zastupitelstva (1739-1945): Zápisy městské rady 1918-1938, fond Josefa Bedřicha Cinibulka a fond Městské lázně Mšeno. Dále jsem prošla dobový regionální tisk, specificky Mělnické listy. Jednalo se o týdeník Československé národní demokracie a za První republiky nejvýraznější regionální tisk na Mělnicku.

Nejužitečnějším pramenem k dějinám prvorepublikového města Mšena se zdá být Matrika občanů, jimžto bylo uděleno právo měšťanské v městě Mšeně. Jedná se o kroniku města, která byla původně zamýšlená jako matrika měšťanů, ale od roku 1918 sloužila jako kniha pro kronikářské zápisky. Zpočátku tuto obecní kroniku vedl Josef Cinibulk, konkrétně do roku 1921. V roce 1924 byl obecním kronikářem zvolen učitel František Procházka, který retrospektivně doplnil zápisy za roky 1921 až 1923 a dále pokračoval ve psaní. V roce 1928 obecní zastupitelstvo zvolilo do letopisecké komise Ladislava Mejtského a Jaroslava Hanzlíka. Podle změny rukopisu se dá usuzovat, že ke změně kronikáře došlo také v letech 1931 a 1935. Jejich jména se nám však nedochovala. Kronika je psána veskrze pozitivním pohledem na dění ve městě, často velmi oslavným až poetickým dobovým jazykem a je ovlivněna subjektivním pohledem kronikáře a jeho postavením ve veřejném prostoru města Mšena. Kronikářské zápisy byly pro účely této práce vždy komparovány se zápisy z obecního zastupitelstva a městské rady a dále doplňovány o informace z dobového tisku.

Velmi přínosná pro tuto práci byla také kniha Ctirada Růžičky, která reflektuje primárně obec Velký Újezd, ale i mšenský region a zabývá se také životním stylem a trávením volného času obyvatel této vesnice a jejího okolí.¹¹

¹¹ RŮŽIČKA, Ctirad. Velký Újezd a mšenský region: události, životní styl, způsob obživy a trávení volného času obyvatel středočeské vesnice Velký Újezd a jejího okolí, zasazené do širších souvislostí vývoje českých politických, kulturních a hospodářských dějin uplynulých sto padesáti let. Vyd. 1. Chorušice: Obec Chorušice, 2003. 230 s. ISBN 80-238-9514-1.

Při psaní kapitoly k letní sezóně byl využit zejména fond Městské lázně Mšeno spolu s knihou Jana Kiliána a turistickým průvodcem od Josefa Cinibulka.¹²

Pro mapování spolkového života posloužily hlavně materiály uložené v klubovně místního Sokola, dále pak autorčina bakalářská práce a opětovně dobový tisk.

Metodologie

První definice volného času je spojena s Aristotelem, který chápe volný čas jako „*činnosti přinášející jedinci nejvyšší vnitřní blaho ztotožňované s rozjímáním*“ nebo vyzdvihuje sociální roli volného času „*především jako prostoru pro veřejnou činnost*“.¹³

Ve středověku lidé chápali volný čas jako čas, který je určen k rozjímání a modlitbám, rovněž na druhé straně i k zábavám, hrám a tancům.¹⁴ V této době byl volný čas o mnoho více svázan s prací. Dovolena byla pro středověkou populaci něčím neznámým. Pro většinu lidí byl středověk epochou, která by mohla být označována termínem „civilizace práce“.¹⁵

Volný čas, tak jak ho chápeme dnes my, vznikl až v éře kapitalismu. V této době se pojetí volného času začalo lišit od předchozích období primárně v těchto bodech: je individualizovaný, je všeobecný a je postaven do protikladu k pracovní době. Volný čas má především tyto funkce: fyzickou a psychickou regeneraci jedince a osvojování si či aktivní spoluvytváření kultury. Jak jedinci či sociální skupiny tráví volný čas, závisí na širších sociálních podmínkách a na individuálních socio-demografických charakteristikách jedince.¹⁶

¹² KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno. 1. vyd. Mšeno: Městský úřad, 2004. 54 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-239-4619-6.; CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem, krajem Máchovým: letovisko Mšeno v Kokořínsku, nejpříhodnější východiště k vděčným výletům: do Mšenského a Dubského Švýcarska, na Kokořín, Hradsko, do Liběchova, na Horní Vidim, Housku, na Nedovesku, Vráteckou Horu a Bezděz .../ napsal Pavel Jiskra (pseudonym), Ve Mšeně: Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí, 1932. 99 s.

¹³ PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 2 sv. ISBN 80-7184-311-3. Str. 156.

¹⁴ HODAN, Bohuslav a DOHNAL, Tomáš. Rekreatologie. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2005. 202 s. ISBN 80-85783-48-7. Str. 53.

¹⁵ VERDON, Jean. Volný čas ve středověku. Překlad Jiří Žák. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2003. 261 s. Kulturní historie. ISBN 80-7021-543-7. Str. 236-237.

¹⁶ PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. Velký sociologický slovník...c. d. str. 156.

Volný čas má velké množství definic, tyto definice se v některých aspektech překrývají a v jiných odlišují, odborníci nejsou v definici volného času jednotní. Níže budou popsány některé názory odborníků na tuto problematiku z pohledu sociologického a historického. Řazení těchto vybraných definic bude do značné míry chronologické.

Autoři Velkého sociologického slovníku definují kvantitativně volný čas takto: „čas, v němž člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků plynoucích ze společenské dělby práce nebo z nutnosti zachování svého biofyzilogického či rodinného systému. Definice volné času jako času, který zbývá po splnění pracovních a nepracovních povinností...“. Existují však i kvalitativní či normativní definice volného času, jejichž popis je založený například na svobodné volbě činností nebo přítomnosti příjemných prožitků a očekávání.¹⁷

Václav Spousta nahlíží na volný čas jako na „zbytkový“, který zůstane po splnění všech povinností (pracovních, studijních, rodinných) a uspokojení všech fyziologických potřeb.¹⁸

Jiřina Pávková považuje za volný čas dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi. Volný čas je pro ni opakem nutné práce a povinností.

¹⁹ Martina Pásková a Josef Zelenka pokládají za volný čas dobu, kdy „lidé nevykonávají činnosti pod tlakem pracovních závazků či rodinného systému“²⁰

Břetislav Hofbauer uvádí ve své publikaci Děti, mládež a volný čas tuto definici: „Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež nevyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“²¹

Jan Průcha, Eliška Walterová a Jiří Mareš volný čas pojímají jako dobu, se kterou může každý zacházet podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Je to doba, která zbude

¹⁷ PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. Velký sociologický slovník...c. d. Str. 156.

¹⁸ SPOUSTA, Vladimír et al. Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1996. 82 s. ISBN 80-210-1275-7. Str. 26.

¹⁹ PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5. Str. 15.

²⁰ PÁSKOVÁ, Martina a ZELENKA, Josef. Výkladový slovník cestovního ruchu. [Praha]: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-239-0152-4. Str. 308.

²¹ HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5. Str. 13.

z 24 hodin běžného dne po odečtení času určeného k práci, péči o rodinu a domácnost a péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).²²

Helena Pospíšilová zase píše, že: *„Je to čas, který slouží k odpočinku, pro získání energie k dalším činnostem, pro zábavu. Je to čas, ve kterém je možné cestovat, získávat nové zkušenosti i znalosti, ale je to i čas, který je možné strávit nicneděláním či dokonce děláním něčeho co není úplně v souladu se společenskými pravidly. Je to doba, v níž se lidé setkávají se svými blízkými nebo tento čas tráví o samotě. Pro některé lidi to může být čas plný radosti, zábavy, pohody, ale pro jiné se tento čas stává zdrojem osamění, negativních pocitů a možných problémů. Prospěšně strávený volný čas se stává prevencí sociálně patologických jevů, odpočinkem a možností pro regeneraci sil pro práci, zdrojem pozitivních pocitů, zdrojem zdravých sociálních kontaktů, možností pro naplňování některých hodnot, důležitých pro život jedince.“*²³

Historikové na tuto tematiku nazírají následovně. Martin Franc a Jiří Knapík ve své knize Volný čas v českých zemích 1957–1967 zmiňují, že v socialistické společnosti byl volný čas definován ekonomy jako *„prostor pro regeneraci pracovní síly, případně pro její rozšíření prostřednictvím sebevzdělávání.“*²⁴

Jiří Šoukal zase klade důraz na to, že by volný čas *„měl člověku sloužit k libovolným činnostem, prostřednictvím kterých se chce bavit, sebevzdělávat, fyzicky zdokonalovat, odpočívat“*. Plnění společenských nebo rodinných závazků tento autor do volného času zahrnuje pouze, když aktéři v těchto činnostech vidí osobní uspokojení. Rovněž rozlišuje volný čas ve všední pracovní den, ve sváteční den a v době dovolené.²⁵

V této práci se autorka ztotožní s následující definicí. Na volný čas bude nahlížet jako na mimopracovní dobu v každodenním životě obyčejných lidí, kterou tito tráví za účelem zábavy, sebevzdělávání, relaxace, zlepšení svých fyzických předností nebo působení ve veřejném prostoru v prostředí skupiny. Nebude tedy zohledněno individuální trávení volného času místních obyvatel. Individualizované trávení volného času se v práci objeví pouze v letní sezóně u výletníků nebo letních hostů, kteří do Mšena přijížděli. Autorka

²² PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6. Str. 341.

²³ POSPÍŠILOVÁ, Helena, ed. *Mládež, hodnoty a volný čas*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2010. 272 s. ISBN 978-80-7409-036-3. Str. 12-14

²⁴ FRANC, Martin a KNAPÍK, Jiří. Volný čas v českých zemích 1957-1967...c. d., str. 53-54.

²⁵ ŠOUKAL, Jiří. Kultura volného času v českých zemích v meziválečném Československu na příkladu letních bytů...c. d., str. 12.

se pokusí obsáhnout problematiku trávení volného času ve všední pracovní den, ve sváteční dny a okrajově i v době dovolené. Trávení volného času bude rozděleno na letní sezónu, zimní sezónu, svátky a slavnosti a spolkový život.

Základní metodou práce je sociálně-historická analýza dějin prvorepublikového maloměsta. V celé práci je používán pojem První republika s velkým písmenem po vzoru Zdeňka Kárníka. Místní názvy obcí a přímé citace jsou upraveny podle současných pravidel spisovné češtiny. Práce má ambice stát se mikrohistorickou studií, která zrcadlí pohled do domácností obyvatel města Mšena za První republiky.

Práce si neklade za cíl obsáhnout celkový spolkový život ve Mšeně za První republiky, ale vyzdvihnout pouze ty nejdůležitější spolky s největší členskou základnou. Zájem bude upřen pouze na ty spolky, které sama autorka považuje za volnočasové, vynechány budou spolky politické i filantropické.²⁶ Rovněž spolek hasičů nebude považován za volnočasový v tradičním slova smyslu, ale za veřejně prospěšný. Volnočasovými spolky budou rozuměny spolky: sportovně nebo kulturně založené, které ve veřejném prostoru zastávají funkci zábavní nebo pro zdokonalení fyzických předností nebo kulturně vzdělávací.

Výčet festivit v této práci odpovídá výběru kronikáře, který tyto slavnosti zachytil právě proto, že pro něho byly určitým způsobem významné, a považoval za vhodné, aby se dochovaly v písemné podobě pro další generace.

Dalším cílem předkládané diplomové práce je zodpovězení otázky, kdo měl v této době (symbolickou) moc určovat volný čas.

Kvantitativní metody byly aplikovány při zpracování číselných údajů do tabulek a grafů, zejména v oblasti příloh.

²⁶ Zábavný, vzdělávací a podpůrný spolek Baráčníků pro Mšeno a okolí, který byl založen v roce 1911, nebude v této práci více zmiňován, protože jeho úkolem bylo pomáhat sociálně slabým v nemoci a při úmrtí. Jednalo se tedy o spolek dobročinný, a ne volnočasový.

3 Úvod do dějin města Mšena za První republiky

3.1 Vznik republiky ve Mšeně

Dne 28. října 1918 oznámili cestující odpoledním vlakem z Mělníka mšenským spoluobčanům zprávu o prohlášení samostatného Československého státu. První československý prapor byl vyvěšen na právě dostavovaném Fügnerově domě (budova Sokola). Pod vedením obuvníka Josefa Kudláčka také mšenští občané po vzoru mělnických strhávali císařské symboly.²⁷ Moc v okresech přešla do rukou již ustavených nebo se rychle ustavujících okresních národních výborů.²⁸ Sestavením Národní obrany byl pověřen náčelník místního Sokola Rudolf Kudláček.²⁹

Oslavy samostatnosti ve Mšeně započaly již 29. října 1918 v jednu hodinu odpoledne. Občané se shromáždili před radnicí a starosta Václav Hanuš přečetl nařízení Národního výboru československého národa jako vykonavatele státní svrchovanosti. Poté promluvil odborný učitel a pozdější ředitel školy ve Mšeně Josef Cinibulk. Po jeho projevu zazněla národní hymna a *Hej, Slované*. Večer byl pořádán slavnostní lampiónový průvod městem za zpěvu národních písní. Následující den byl také svátečním, lokomotivy vjížděly do stanic ověnceny a poštovní schránky byly červenobíle natřeny. Kolem 7. hodiny František Janatka a Řezníček přinesli na náměstí před lékárnou, na místo, kde kdysi stával pranýř, rakouské černo-žluté prapory a obrazy Franze Josefa, Karla, Zity a Alžběty, které spálili na hranici.³⁰

²⁷ SOkA Mělník; fond Archiv města Mšena; Matrika občanů, jimžto bylo uděleno právo měšťanské v městě Mšeně, str. 1.

²⁸ KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). 2., opr. vyd. Praha: Libri, 2003. 571 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-195-7. str. 37.; V neděli 3. 11. byl zřízen ve Mšeně kvůli zachování pořádku Národní výbor, do něhož byli zvoleni za agrárníky občan Josef Mašek, za sociální demokraty Ludvík Slánský, za národní socialisty Bohumil Patočka, za sokoly Karel Kupec a Josef Cinibulk, za katolíky kaplan Jyka. In: Matrika občanů...c. d., str. 4.

²⁹ Zastupitelstvu města došel přípis okresního hejtmanství o zřízení dobrovolné stráže k zabránění nepokojů. Zastupitelstvo se usneslo, vyzvat jednotu sokolskou a sbor dobrovolných hasičů, aby se do stráže přihlásili. In: Zápisy z městské rady z roku 1918, c. d., Zápis ze dne 25. 1. 1919.

³⁰ Matrika občanů...c. d., str. 1-4.

Veselí ve Mšeně neustalo ani v listopadu. V den výročí pobělohorské bitvy³¹ se konal průvod městem s hudbou a lampióny. Před radnicí opět promluvil Cinibulk: „*Vzpomněl všech těch, kdo pro vlast krev svou a život obětovali a v dálné zemi opuštění spí.*“ V kostele svatého Martina na náměstí byly slouženy bohoslužby za vojáky, a i tady visel červenobílý prapor. Ve městě byly uspořádány sbírky ve prospěch vdov a sirotků po legionářích.³² Přeživší vojáci se vraceli z bojišť, zatímco váleční zajatci³³ se loučili.³⁴

Konec roku přinesl Mšenským dvě události. Nejprve se prezident Tomáš Garrigue Masaryk navrátil do vlasti a mnoho mšenských občanů jelo ze Mšena do Prahy, aby toho byli svědky. Poté, o 9 dní později, byl otevřen Fügnerův dům (viz kapitola 5.1 - Sokol).³⁵

Nadšení obyvatelstva ze vzniku samostatného Československa záhy pominulo, když válečná a poválečná sociální krize neustupovala. Svůj podíl na tom měla bezpochyby pandemie tzv. španělské chřipky, přidělový systém, díky němuž bylo obyvatelstvo na hranici vyhladovění, a prudce rostoucí nezaměstnanost, v důsledku čehož se rozrůstala do gigantické míry lichva s potravinami, tzv. keřasení.³⁶ Nejinak tomu bylo i ve Mšeně.

Rok 1918 i ten následující neznamenal pro obyvatele města Mšena jen radostné chvíle, ale provázely je i značné zásobovací problémy³⁷, nedodržování přidělů mouky, tuků aj., špatná jakost aprovizačních předmětů, přidělový systém – chleбенky, cukřenky, tučenky,

³¹ 8. 11. 1620 – bitva na Bílé hoře; V den výročí bitvy na Bílé hoře bylo původně záměrem E. Beneše vyhlásit ustanovení československé vlády, tento den se měl stát dnem vzniku nového samostatného státu. In: OLIVOVÁ, Věra. Dějiny první republiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000. 355 s. ISBN 80-7184-791-7. str. 61.

³² 15. 11. 1918 vybráno 2 400 Kč.

³³ Do Mšena byli během války přiděleni Srbové jako zemědělství dělníci.

³⁴ Matrika občanů...c. d., str. 5-6.

³⁵ Matrika občanů...c. d., str. 6-7.

³⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. c. d. str. 49-50

³⁷ Viz. SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské knihy 1850-1945; Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919; SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Protokoly městské rady a zastupitelstva (1739-1945); Zápisy městské rady 1909-1922; Zápisy z městské rady z roku 1917: Opakovaná nařízení okresního hejtmanství v Mělníku o zásobování obyvatelstva mlékem a sádlem, o dodávkách obilí, tuků, zabavování brambor aj. Tato nařízení nebylo možné vedením města naplnit, časté přípisy ve znění „není možno dodati“. V roce 1917 byl ve Mšeně založen polévkový ústav. Rokem 1918 se situace se zásobováním ještě zhoršila. Zápisy z městské rady a zastupitelstva obsahují zmínky například o snížení dávky chleba na polovinu, nebo se probírá seznam domácností, kterým se přidělí brambory. Množí se opětovné žádosti obyvatel o drahotní přídavky.

tabačenky, mýdlenky, uhlenky³⁸, stály se fronty na veškeré zboží. Problém byl nejen hlad, ale také tuberkulóza. Kvůli zásobovacím potížím města, kdy přidělový systém selhával, byla zvolena hospodářská rada.³⁹ V našem kraji nebyla situace tak vážná jako v okolních nezemědělských oblastech či městech⁴⁰, což dokládá zápis v kronice: „21. 3. 1920 byl prezident Masaryk s dcerou svou Alicí v údolí Kokořínském navštívit mlynáře Štampašského Kučeru, člověka ryzího charakteru, který pro čas války choť prezidentovu dařil potřebnými viktualiemi“⁴¹.⁴²

Rozdíly mezi městskými a venkovskými oblastmi vedly ke vzniku fenoménu tzv. „batoového hospodářství“. Městské obyvatelstvo se vypravovalo s nejrůznějšími zavazadly především v neděli na venkov za účelem získání potravin.⁴³ Tento jev byl patrný i ve Mšeně, kde místní kronikář zaznamenal následující: „*Houfy lidí s batohy přicházely a sousta do úst sháněly.*“

Problém s ketřasy a hladové bouře přiměly Národní shromáždění k celé sérii nařízení o regulaci zásobování, k urychlení řešení v otázce pozemkové reformy a vyvlastnění velkostatků, a v neposlední řadě k finanční odluce Československa od rakouské měny.⁴⁴ Národní shromáždění schválilo Rašínovy plány o kolkování bankovek. Ve Mšeně začala tato akce 3. března 1919. Fungovali při ní Úvěrní a spořitelní ústav a v sokolovně občané: Hanuš, Payer, Rokos, Kudra, Cejp. Z pondělí 3. března na úterý 4. března hlídali sokolové celou noc sebraných 523 000 Kč. Soupis cenných papírů a jejich okolkování proběhlo 5. března, knížek

³⁸ Potíže se zásobováním uhlím přetrvávaly až do roku 1920. Vlaky mívaly zpoždění 2 až 3 hodiny. In: Matrika občanů...c. d., str. 15.

³⁹ Podivínský, Cejp, Böhm, Kalivoda, Mašek, Kupec, Janatka, Kozlík.

⁴⁰ Viz k hospodářské situaci v zemi: OLIVOVÁ, Věra. Dějiny první republiky. c. d., str. 90.

⁴¹ Viktuálie = z lat., potraviny. In: Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 26. sv. str. 688.

⁴² Matrika občanů...c. d., str. 18.; Dne 1. srpna 1926 byla odhalena na mlýně ve Štampachu deska Františku Kučerovi, mlynáři. In: Matrika občanů...c. d., str. 112.; Dne 22. září 1929 odhalena pamětní deska panu profesoru Pavlu Kučerovi na mlýně ve Štampachu. In: Matrika občanů...c. d., str. 173.

⁴³ KUČERA, Rudolf. Život na přiděl: válečná každodennost a politiky dělnické třídy v českých zemích 1914-1918. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. 213 s. Knižnice Dějin a současnosti; sv. 49. ISBN 978-80-7422-232-0. Str. 35.

⁴⁴KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. c. d. str. 56-62.

6. a 7. dubna. Zdejšímu učitelstvu a úřednictvu byla ze státních pokladen vyplacena čtvrtina mzdy k 1. březnu již v okolkovaných papírech.⁴⁵

Spolu se zákonem o měnové reformě byl schválen zákon o vytvoření zlatého pokladu republiky pro měnové účely. Zdroj drahých kovů představovala vlastní těžba, nákupy zlata v zahraničí, vypsání vnitřní valutové půjčky a také dary od obyvatelstva.⁴⁶ Dne 13. ledna 1919 proběhlo v Praze setkání anglických a amerických hostů s kapitánem Voskou, rodákem z Kutné Hory. Po jeho projevu sebrala Kutná Hora 1,5 q zlata a stříbra na zlatý poklad republiky. To zadalo podnět ke sbírání po celé vlasti. V mšenské škole bylo sebráno 2,1 kg drahých kovů, této akce se ujal učitel Bedřich Cejp.⁴⁷

Ke vzniku republiky se váže i reorganizace obecní samosprávy. Nejprve došlo ke změně volebního řádu podle demokratických ideálů. Hlasovací právo bylo všeobecné, rovné, tajné pro všechny osoby, muže i ženy starší 21 let, kteří měli v obci trvalé bydliště alespoň po dobu tří měsíců. Další změnou bylo zrušení nedemokratického měšťanského práva, avšak instituce čestných občanů (měšťanů) zůstala (viz kapitola 3.2.5.). Dřívější obecní výbor vystřídalo obecní zastupitelstvo. Z řad obecního zastupitelstva byla volena obecní (městská) rada (starosta, náměstek, radní).⁴⁸ Snaha po sjednocení a centralizaci veřejné správy vedla k přijetí župního zákona 29. února 1920, k jehož aktivování v českých zemích ale nedošlo.⁴⁹

Vydání župního zákona rozpoutalo mezi městy boj o sídlo žup. Náš okres byl přiřazen k župě Mladoboleslavské. V souvislosti s tímto děním zažádalo Mšeno o zřízení úřadu první instance (úřad okresní správy) a k tomuto účelu byla zvolena komise.⁵⁰ První

⁴⁵ Matrika občanů...c. d., str. 11

⁴⁶ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2004-2009. 2 sv. ISBN 80-7239-147-X. 1. díl. Období 1918-1945. str. 62

⁴⁷ Matrika občanů...c. d., str. 10

⁴⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. [2. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 570 s. ISBN 978-80-7106-906-5. str. 376-377.

⁴⁹ HRABCOVÁ, Lucie. Organizace veřejné správy v období první republiky [online]. Brno, 2006 [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/rrr8qm/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. JUDr. Karel Schelle, CSc. str. 25-27.

⁵⁰ Členy komise pro zřízení politického úřadu první instance byli: Rudolf Rokos (starosta), Václav Černý (respicient finanční stráže), Josef Mašek (obchodník), Ludvík Slánský (hostinský), Josef Vacek (obuvník), Karel Halman (přednosta), V. Picko (ředitel školy), Ed. Beneš (materialista), Jaroslav Živný (klempíř),

návrh na podniknutí kroků k získání okresu zazněl z úst Bohumila Marečka již v roce 1919.⁵¹ Avšak až v roce 1920 byla vyslána deputace vedená poslancem Josefem Vraným⁵² k ministerskému radovi Dr. Bobkovi.⁵³ Případný politický úřad první instance zřízený ve Mšeně měl být určen pro oblast zahrnující obce: Mšeno, Skramouš, Sedlec, Stránku, Velký Újezd, Kaninu, Nebužely, Jenichov, Řepín, Živonín, Chorušice, Choroušky, Mělnické Vtelno, Radouň, Vysokou Libeň, Kropy, Kadlín, Zamachy, Šemanovice, Březinka, Kokořín, Bosyň, Boreč, Doubravice, Kluky, Lobeč, Nosálov, Skalsko, Sudoměř, Trnovou, Vrátno, Skalsko, Dobřeň, Jestřebice, Libovice, Olešno, Sítinou, Tubož, Horní Vidín, Střezivojice, Housku, Kruh, Ledec, Truskavnu, Janovu Ves, Šedovice.⁵⁴

Přičiněním poslance Vraného se věc dostala ve formě návrhu do zasedání Národního shromáždění československého v roce 1920. Byla přijata a odkázána k projednání příslušnému ústavnímu výboru.⁵⁵ Ke zřízení mšenského okresu však nedošlo. Vedení města však tuto myšlenku na okres zcela nezavrhl, znovu se k ní vrátilo při stavbě školy (viz kapitola 3.2). Později, v roce 1935, ve schůzi obecního zastupitelstva 20. prosince bylo usneseno podat žádost o zřízení expositury⁵⁶ okresního úřadu ve Mšeně.⁵⁷

František Rampuch (soukromník), František Mazanec (rolník), Bohumil Mareček (rolník), Bohumil Patočka (truhlář), Josef Králík (rolník), Bedřich Cejp (učitel), Josef Patočka (lakýrník), Josef Cinibulk (učitel).

⁵¹ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 25. 1. 1919.

⁵² Šéfredaktor Lidového deníku a Domoviny domkařů a maloročníků, člen Národního shromáždění, rodem ze Stránky.

⁵³ Deputace ohledně získání okresu ve Mšeně vyslána také k okresnímu hejtmanovi. In: Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 13. 1. 1920.

⁵⁴ **Souhlas projevil obce:** Skramouš, Sedlec, Stránka, Velký Újezd, Kanina, Řepín, Choroušky, Kadlín, Šemanovice, Kokořín, Doubravice, Lobeč, Nosálov, Ledce. **Proti byly obce:** Bosyň, Skalsko, Jestřebice, Libovice, Olešno, Tubož, Houska, Kruh, Janova Ves, Šedovice. **Polovinou pro Mšeno a pro Mělník:** Březinka a Truskavna. Chorušice vyčkávaly, Zamachy odpověděly podmíněně.

⁵⁵ Matrika občanů...c. d., str. 9-10

⁵⁶ Expositura = z lat., vedlejší, pobočný závod, pobočný úřad, hlavně oddělení úřadu, jež jest místně odloučeno od ostatních částí úřadu. In: Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 8. sv. str. 966.

⁵⁷ Matrika občanů...c. d., str. 251; Ohledně zřízení expositury okresního úřadu byla v roce 1936 deputace u ministra Černého. In: Matrika občanů...c. d., str. 253

3.2 Léta prosperity ve Mšeně

Během konsolidující se první československé republiky se města za aktivní pomoci státu dokázala zbavit investičních dluhů z války, rozšířit a zmodernizovat svoji technickou infrastrukturu a markantně zkvalitnit poskytované sociální služby.⁵⁸ Dvacátá léta 20. století se rovněž ve Mšeně vyznačují modernizací a čilým stavebním ruchem. V této době byl vybudován vodovod, elektrifikováno město, zaveden telefon a vystavěny dvě nejvýraznější dominanty města – škola a koupaliště. O těchto plánech se můžeme dočíst v Mělnických listech již 1. srpna 1919.⁵⁹

3.2.1 Vodovod

Záměr vybudovat ve Mšeně vodovod je zjevný již během války, kdy byl založen fond na stavbu vodovodu.⁶⁰ V době nouze však byly prostředky v něm uložené použity na nákup obilí nebo upsány na půjčku Národní svobody.⁶¹

Realizaci tohoto projektu tak bylo nutné odložit až do dob poválečných. Vedení obce zahájilo aktivitu hned v lednu roku 1919, kdy bylo usneseno podat ministerstvu návrh na stavbu vodovodu.⁶² Nejprve bylo jednáno o připojení se ke kaninskému vodovodu.⁶³ Kanina odpověděla kladně, a tak byla zvolena vodovodní komise.⁶⁴ Již v prosinci byl vypracován návrh smlouvy na stavbu, udržování a správu vodovodu a poté bylo přikročeno ke zkoušce velikosti a síly pramenů.⁶⁵ Na začátku roku 1920 byla provedena zkouška

⁵⁸ MAIER, Karel. Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005. 374 s. Česká matice technická; roč. 110, č. spisu 500. ISBN 80-200-1245-1. Str. 71.

⁵⁹ „...překvapivší válka světová další pokusy přerušila. Poslední dobou mluví se o tom, aby město naše připojilo se k vodovodu obce Kaninské...Dalším úkolem naším byla by elektrisace...Neméně důležitým činitelem bude i zřízení státního meziměstského telefonu...Dále nutno se postarati o důkladnou opravu radniční budovy...Později bude třeba pomýšleti i na stavbu slušného důstojného městského chudobince a chorobince“
In: SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 17. Ze dne 1. 8. 1919.

⁶⁰ Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápisy z roku 1918. Obecní statek měšťanský odvedl obecní pokladně 40 000 Kč na založení fondu na vodovod.

⁶¹ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápisy z roku 1918. Na nákup obilí použito 40 000 Kč. Na 4 % půjčku Národní svobody usneseno upsat 20 000 Kč. Schváleno zastupitelstvem ve schůzi 2. 12. 1918.

⁶² Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 25. 1. 1919.

⁶³ Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápis ze dne 17. 3. 1919.

⁶⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápis ze dne 24. 5. 1919. Žádá za to 10 000 Kč.

⁶⁵ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 15. 12. 1919.; Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápis ze dne 22. 12. 1919.

ohledně množství vody v kaninské studni⁶⁶ a podána žádost na vodovodní oddělení zemědělské rady, aby vyslalo znalce k podání dobrozdání ohledně kvality vody. Přes pokročilá jednání nakonec k realizaci tohoto záměru nedošlo.⁶⁷ Další možností v otázce vybudování vodovodu bylo odčerpávat vodu z dosavadního zdroje na Šibenci⁶⁸, ale nakonec se prosadil návrh Augustina Podivínského odebírat vodu ze Stříbrníku. Znovu byl proveden rozbor vody a zpracován rozpočet.⁶⁹

Ke stavbě vodovodu bylo přistoupeno za účasti obce Sedlec, která se zavázala, že přispěje na stavbu vodovodu kvótou podle daňového předpisu a na udržování bude přispívat podle počtu obyvatel a dobytka. Přípravné práce ke stavbě vodovodu započaly hloubením jímky u Stříbrníku, které bylo svěřeno firmě Antonín Kunc v Hranicích – filiálka v Praze.⁷⁰ Ke stavbě vodovodu byl dodán rozpočet firmou Kunc a rozhodnuto o půjčce nejméně 1 000 000 Kč.⁷¹

Dne 12. září 1921 se začalo s pokládáním rour a stavbou rezervoáru městského vodovodu.⁷² Obec si vymohla vyvlastnění Stříbrníku, a tím si zajistila pitnou vodu pro vodovod. Z myšlenky využití vodní síly Pšovky jako pohonu čerpadla a k tomuto účelu zakoupení mlýnu ve Vojtěchodole, náležejícího panství stráneckých Augustiniánů nakonec sešlo.⁷³ Namísto zamýšlené vodní síly bylo využito elektrického proudu (elektromotory). K tomuto rozhodnutí napomohly právě probíhající debaty o elektrifikaci celého okresu během tří až čtyř let. Na základě toho, že město zamýšlelo čerpat vodu ze Stříbrníku

⁶⁶ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 8. 3. 1920.

⁶⁷ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 9. 2. 1920.

⁶⁸ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 16. 1. 1920.

⁶⁹ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 14. 2. 1921; Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 27. 12. 1920.

⁷⁰ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 12. 5. 1921; Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 6. 6. 1921.

⁷¹ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 3. 8. 1921; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 16. 8. 1921. Návrh, aby se přikročilo ke stavbě pouze tehdy, když obec dostane nejméně 40 % státní subvence na stavbu.; Nakonec si obec vypůjčila 1 000 000 Kč u Úvěrního a spořitelního ústavu ve Mšeně. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 1. 3. 1926.

⁷² Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 7. 9. 1921.

⁷³ Matrika občanů...c. d., str. 19; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 7. 3. 1921. Koupě mlýna s příslušenstvím ve Vojtěchodole č. p. 23 za 130 000.; Matrika občanů...c. d., str. 25.

elektrickým proudem, bylo docíleno i zavedení elektrické sítě až do města (viz 3.2.2. Elektrifikace města).⁷⁴

V prvním čtvrtletí roku 1922 byla schválena okresní správní komisí výpůjčka 1 000 000 Kč na stavbu vodovodu a úmluva mezi Mšenem a Sedlcí. Byl vypracován bakteriologický rozbor vody a vypsán konkurz na zadání stavby vodovodu. Úžeji byly vybrány k realizaci vodovodu firmy: Ing. Sviták a spol. Karlín (přijde 2 164 074 Kč), Ing. Jaroslav Matička Karlín (2 217 289 Kč) a Antonín Kunz akciová společnost Praha (2 163 424 Kč).⁷⁵ Nakonec byla stavba vodovodu Mšeno – Sedlec zadána firmě V. Sviták a spol. Karlín pro rozepře s firmou Kunz.⁷⁶ Neshody kvůli stavbě vodovodu panovaly také mezi zastupiteli. Dne 1. září 1922 rezignovalo 11 členů zastupitelstva (viz kapitola 3.4 Komunální volby – politická situace ve Mšeně).⁷⁷

Stavba skupinového vodovodu Mšeno – Sedlec a okolí byla dokončena v září 1923. Za První republiky se podílel stát na realizaci vodovodu a obvykle nejvýše 35 % stavebních nákladů. U skupinových vodovodů bylo možné získat celkovou investiční dotaci i větší než 50 %.⁷⁸ Celkový náklad činil 2 000 300 Kč. Ministerstvo zemědělství poskytlo 25 %, ministerstvo zdravotnictví 18 % a zemský výbor 15 % subvence. Ministerstvo zemědělství slíbilo ještě 5 % po kolaudaci. Tím celá subvence činila 63 %. Voda tekla poprvé 10. listopadu 1923. Práce vedl zástupce firmy Sviták, inženýr Karel Šmíd, železobetonové práce provedla firma Hlava, strojní zařízení dodaly Českomoravská-Kolben a Janda Radotín. Délka výtlačného potrubí od Stříbrníku k rezervoáru činila 2 460 m a hydrostatický tlak 17,2 at. Vodojem pojal 4 000 hl vody a doba čerpání k jeho naplnění byla 10 h. Později se k vodovodu připojily obce Skramouš, Vrátno, Trnová, Kluky, Boreč, Nebužely, Živonín, Ostrý, Ledce, Stránka, Lobeč a Střemy aj. (viz Tabulka 1).⁷⁹

Vodoprávní kolaudace vodovodu byla provedena 4. června 1925 a technickoekonomická ve dnech 30. června a 1. července 1925. Již o rok později se objevily velké potíže obce kvůli půjčce na stavbu vodovodu, neboť připojené obce nesplácely včas

⁷⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 8. 11. 1921.

⁷⁵ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 15. 2. 1922, 1. 3. 1922, 29. 3. 1922.

⁷⁶ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 26. 8. 1922, 1. 9. 1922.

⁷⁷ Svým chováním a postupem byli překážkou stavby vodovodu. Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 1. 9. 1922.

⁷⁸ MAIER, Karel. Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938. c. d., str. 76.

⁷⁹ Matrika občanů...c. d., str. 47, 75-76.

svůj díl.⁸⁰ Obec však nesužovaly problémy pouze kolem vodovodu. Další těžkosti způsobovala chybějící kanalizace, kvůli čemuž se často objevovaly různé epidemické nemoci, protože občané nedodržovali zdravotních předpisů a splašky vylévali z domů přímo na ulici.⁸¹

Ačkoliv stavba vodovodu finančně zatížila město Mšeno, svou rozlehlostí byl tento vodovod na druhém místě v celé republice. Zemědělská rada prezentovala skupinový vodovod Mšeno – Sedlec na výstavě soudobé kultury v Brně.⁸² Zájem o tento objekt projevila i výprava inženýrů a techniků z Polska.⁸³ Ve 30. letech upřelo svou pozornost ke skupinovému vodovodu dokonce hlavní město Praha, které chtělo odvádět vodu z Kokořinska pro Pražskou vodárnu. Obec však proti úmyslu Prahy odebírat vodu ze Stříbrníku protestovala, protože by tím utrpělo široké okolí, kam byla voda potrubím ze Stříbrníku přiváděna.⁸⁴

⁸⁰ Matrika občanů...c. d., str. 97, 109.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 1. 3. 1926.

⁸¹ Matrika občanů...c. d., str. 115.

⁸² Matrika občanů...c. d., str. 151. Bylo to v roce 1928.

⁸³ Matrika občanů...c. d., str. 146. Výprava přijela do Mšena 21. 5. 1928.

⁸⁴ Matrika občanů...c. d., str. 238. Dne 3. 7. 1934 se na náměstí ve Mšeně konala protestní akce s táborem lidu proti zmiňovanému záměru hlavního města Prahy. Zanedlouho vypukl požár u Stříbrníku. Na pomoc přijeli i hasiči z německých obcí. Požár byl uhašen a škoda nebyla velká.

„V odůvodnění k negativnímu stanovisku ohledně výstavby vodovodu pro Prahu v roce 1935, uvádí starosta města (jímána voda z říčky Pšovky): Národohospodářská ztráta, kterou by celé Kokořinsko skutečným pražským projektem utrpěla byla by ve smyslu záhuby turistického ruchu do tohoto kraje nedozírná. Počet návštěvníků hradu Kokořína, jdoucí do desetitisíců, je na druhém místě po Bezdězu. Mšeno vydalo od nějakých 35 let přes 60 tisíc na propagaci tohoto čarovného kraje, upravovalo v něm turistické cesty a orientaci, aby příliv pasantů i hostů trvalých početně rozmnožilo. Oprava hradu, stavba několika vil i hotelů, úprava hostinců ve Mšeně, na dole i ve všech obcích na periferii údolí, založení čtyř koupališť: ve Lhotce, na Harasově, pod Hradem a ve Mšeně, svědčí o čilé frekvenci do požehnaného tohoto území. Majitelé pozemků od Lhotky až po Ráj – tedy v délce dvakrát 25 km – utrpěli by škod nenahraditelných, protože víc by se už v údolí, kde vyrůstala tak utěšená letní villegiatura –patrně stavěti nesmělo.Mšeno samo postiženo by bylo v té kalamitě ukrutně. 15 jeho hostinců a celá řada obchodů prosperuje jedině z přílivu hostů a pasantů. Mšeno pro nedostatek vody nemá možnosti rozvoje průmyslového a bude-li mu i ten krapet vody, co má, vzat – pohyne nejen jeho zemědělství ale i krása krajinná, takže zničen bude turistický příliv peněz do Mšena. Po poklesu turistické frekvence ztratí ještě i těch pár vlaků co má a vrženo bude zas o etapu pokroku na nedozírnou dobu zpět.....“

Tabulka 1 - Přehled skupinového vodovodu Mšeno – Sedlec⁸⁵

Období	Postavena větev:
1922-1924	I. Větev – Mšeno, Sedlec
1924	II. Větev – Skramouš, Vrátno, Trnová, Kluky, dvůr Končiny, dvůr Žebice, Boreč
1924-1925	III. Větev – Ostré, Ledce, Stránka, Nebužely, Živonín, Lobeč
1927-1928	IIIa. Větev – Střemy, Choroušky, Hradsko
1929-1930	IV. Větev – Jestřebice, Šemánovice, Březinka, Truskavna, Sítňá, Kokořín, Janova Ves, Bosyně, Vysoká, Dobřeň, Horní Vidim, Dolní Vidim, Osinalice, Doubravice

3.2.2 Elektrifikace města

Podporu v oblasti energetiky zahájil stát neprodleně po skončení války. Byl vydán zákon číslo 438/1919 Sb. zák. o státní podpoře při zahájení soustavné elektrizace. V roce 1920 byly stanoveny podmínky pro provádění soustavné elektrizace, včetně proudových soustav pro dálkové a místní sítě, pravidla pro rozmísťování elektráren, zásady pro činnost všeužitečných elektrárenských společností a jejich spolupráci a koordinaci při zásobování odběratelů.⁸⁶

Elektrifikace města Mšena je úzce spjata se stavbou vodovodu, která ji přinejmenším uspíšila. Koncem roku 1921 měl mšenský starosta Rudolf Rokos schůzku s okresním starostou Novým, který mu sdělil, že se jedná o elektrizaci celého okresu během 3-4 let. Na základě toho, že město Mšeno v tu chvíli zamýšlelo čerpat vodu ze Stříbrníka elektrickým proudem, byla podána žádost okresní správní komisi o zavedení elektrického vedení až do Mšena, a tím mělo být docíleno zapojení města do elektrické distribuční sítě.⁸⁷

Koncem roku 1922 přistoupilo město Mšeno za člena do Elektrárenského svazu okresů středočeských, s. r. o. (ESOS)⁸⁸ a obecní zastupitelstvo rozhodlo, že se Mšeno připojí na primární elektrickou linku a vystaví sekundární městskou síť.⁸⁹ V návaznosti

⁸⁵ Matrika občanů...c. d., str. 194.

⁸⁶ MAIER, Karel. Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938. c. d., str. 76.

⁸⁷ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 8. 11. 1921; 16. 6. 1922

⁸⁸ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 12. 12. 1922. Členský podíl činil 54 000 Kč.

⁸⁹ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 27. 12. 1922. Náklad k rozvedení proudu po městě, odhadovaný dle rozpočtu firmou Siemens a spol. v Praze na 120 000 Kč uhradí se: 60 000 Kč zadrženými bývalou správou obecního statku měšťanského a výpůjčkou 60 000 Kč u Úvěrního a spořitelního ústavu ve Mšeně na 20letý úmor.

na to Okresní správní výbor povolil zavedení primární elektrické linky⁹⁰ z Mělníka do Mšena a město vypsalofertní řízení na elektrizaci.⁹¹ Nejlevnější nabídku zaslala firma František Křížík (97 516,8 Kč), a proto obecní zastupitelstvo zadalo 21. srpna 1923 stavbu elektrické sítě po městě této firmě.⁹² Mšenské ulice se poprvé rozsvítily na 28. října 1923.⁹³ Na elektrizaci města byla uzavřena výpůjčka 200 000 Kč u zdejšího spořitelního a záložního spolku (Reifeisenka).⁹⁴ Elektrickou (tzv. domovní) instalaci na radnici a v chudobinci provedla firma Jecelín, ve škole a v sokolovně ji instaloval František Černý.⁹⁵ Bohumil Jecelín získal elektrotechnickou koncesi, jelikož obec musela mít pro elektrickou síť koncesovaného elektrotechnika.⁹⁶ Elektrické osvětlení nádražní budovy provedla svým nákladem kampaňka až v roce 1931.⁹⁷

3.2.3 Telefon

Stejně tak, jako u vodovodu, zamýšlelo vedení obce zavést telefonní síť ještě v průběhu války. V roce 1918 byla podána žádost o zřízení telefonní sítě za 11 000 Kč. Avšak Ředitelství pošt a telegrafů na tuto žádost odpovědělo negativně z důvodu nedostatku materiálu.⁹⁸ Posunu v této věci se Mšeno dočkalo až v roce 1920, kdy okresní správní komise v Mělníku povolila 50 % subvenci k instalaci telefonního vedení.⁹⁹ Byla zvolena komise pro

⁹⁰ z elektrárny v Trmicích u Ústí nad Labem

⁹¹ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 19. 1. 1923.

⁹² Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 21. 8. 1923.

⁹³ Matrika občanů...c. d., str. 47-48. V primární síti bylo napětí 22 000 voltů, v sekundární 220 voltů. Cena jedné kw/h za proud k svícení stála konzumenta 4 Kč a jedna kw/h za proud pro hnaní strojů 3 Kč.

⁹⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 29. 4. 1925.; Josef Kokeš si vzal půjčku 90 000 Kč na své jméno na 20 let, protože podle zákona se obec nemůže stát členem Reifeisenky. Částka byla nakonec upravena na 120 000 Kč. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 5. 10. 1925.; Později byla částka rozšířena na 200 000 Kč. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápisy ze dne 27. 11. 1925 a 25. 6. 1926.

⁹⁵ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 9. 11. 1923. Zavedení elektrického světla do radnice provedla firma Jecelín za 5 155 Kč a do chudobince za 1 087 Kč. In: Matrika občanů...c. d., str. 58.

⁹⁶ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 10. 12. 1923.

⁹⁷ Matrika občanů...c. d., str. 198.

⁹⁸ Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápis ze dne 2. 12. 1918.

⁹⁹ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 11. 5. 1920.

zřízení telefonu ve Mšeně.¹⁰⁰ Dále byla uskutečněna dobrovolná sbírka příspěvků na telefon.¹⁰¹ Zbytek finančních prostředků pro telefon byl získán upsáním 6 000 Kč na 6 % investiční půjčku.¹⁰² Problém byl také s umístěním telefonu. Prvotní plán byl přestěhovat poštu do radnice na místo, kde byla dříve první třída obecné školy, a telefon situovat do knihovny.¹⁰³ Nakonec byla 25. května 1924 odevzdána veřejné dopravě telefonní hovorna umístěná při poštovním úřadě a zřízeny byly i soukromé stanice.¹⁰⁴ Zavedení telefonní sítě do Mšena si vyžádalo náklad 9 000 Kč.¹⁰⁵

3.2.4 Škola

Nejnáročnější a zároveň nejzdlouhavější byla pro město Mšeno stavba školy – „mšenského zámku“, jak ji označil Josef Tichý.¹⁰⁶ Původní mšenská škola byla umístěna v Karlově ulici č. p. 140. Jednalo se o „malebné dřevěné staveníčko s menší vížkou“. Později byla postavená nová obecná škola v Jetsemanské zahradě v těsné blízkosti kostela sv. Jana (dnes hasičská zbrojnice). Tato „stará škola“ sloužila pro výuku až do doby, kdy byla vystavěna nová školní budova u nádraží.¹⁰⁷

Za První republiky se ujal československý stát financování provozu škol včetně platů učitelů a zaměstnanců. Rovněž při výstavbě nových škol zastával stát významnou úlohu investora na rozdíl od předchozí praxe za monarchie.¹⁰⁸

První návrh na stavbu školy padl v obecním zastupitelstvu v souvislosti s žádostí Okresní školní rady v Mělníku o rozdělení školy měšťanské od škol obecných v roce

¹⁰⁰ Josef Kříž, Augustín Podivínský, Antonín Šimon, Karel Halman, Josef Cinibulk. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 29. 10. 1920.

¹⁰¹ Výběřčími se stali Klouda a Fidler. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 16. 11. 1920.

¹⁰² Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 19. 10. 1921.

¹⁰³ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 16. 6. 1922.

¹⁰⁴ Matrika občanů...c. d., str. 71.

¹⁰⁵ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 12. 1. 1924.

¹⁰⁶ TICHÝ, Josef. Kapitoly z kroniky českého města, 600 let Mšena. Vydal MNV Mšeno, 1967, E-6*77221, str.70.

¹⁰⁷ CINIBULK, Jos. B., ed. 50 let spolku Romanova, rodáků a přátel Mšena a okolí v Praze: 1894-1944... V Praze: Spolek Romanov, 1947. 136 s. Str. 29-30.

¹⁰⁸ MAIER, Karel. Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938. c. d., str. 73.

1919.¹⁰⁹ Již v prosinci téhož roku dostal tento návrh konkrétní podobu. Byla přislíbena okresní subvence v 2/3 výši nákladu. Novou školní budovu bylo zamýšleno umístit na farské zahradě. Plány a rozpočet byly zadány k vypracování architektu Novákovi z Mělníka. Zastupitelstvo k tomuto účelu zvolilo komisi¹¹⁰, která spolupracovala v této věci s místní školní radou.¹¹¹ Místní farář František Pecina však podal námitku proti stavbě školy na farské zahradě, v důsledku čehož bylo rozhodnuto, že se od místa na farské zahradě upustí, a bylo navrženo místo u nádraží.¹¹² Dne 19. března 1920 přivezl stavitel Novák z Mělníka plány na stavbu školy.¹¹³ Výběr nového stavebního místa pro školu nebyl jednoduchý, jeden návrh střídal druhý, pomýšlelo se i na vyvlastnění farské zahrady, což bylo zamítnuto, protože by to trvalo příliš dlouho. Nakonec se rozřešení o stavebním místě přenechalo komisi zemské školní rady.¹¹⁴

Stavba školy měla i své odpůrce. Proti jejímu umístění na farské zahradě podal námitku místní farář. Protestovalo i 330 mšenských občanů, kteří dokonce podali protest k okresní správní komisi.¹¹⁵ Ta na to zareagovala zamítnutím této stížnosti.¹¹⁶ Na začátku roku 1921 došel přípis okresní správní komise o závazném poskytnutí 2/3 subvence na stavbu nové budovy občanské školy, který byl uložen v trezoru.¹¹⁷ Zbýval ještě problém s výběrem vhodného stavebního místa. V úvahu připadalo místo při hlavní silnici u nádraží na polích náležejících Františku Benešovi z Uherského Hradiště a Štěpánu Janatkoví ze Mšena. Možnosti k získání pozemku se zdály být dvě. Buď vyvlastnit pozemek, což by se mohlo protáhnout až na dva roky, pokud by majitel podal odvolání, nebo pozemek koupit z volné ruky za co možná nejnížší cenu. Bylo rozhodnuto pozemek o výměře kolem 4 korců koupit. Majitelům byla navržena cena 5 Kč za 1 m² a Štěpán Janatka i Zdeňka

¹⁰⁹ Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápis ze dne 24. 5. 1919.; Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápisy ze dne 15. 7. 1919; 15. 12. 1919

¹¹⁰ Patočka, Živný, Pokorný, Hanzlík, Halman, Zabilanský

¹¹¹ Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápis ze dne 22. 12. 1919.

¹¹² Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 9. 2. 1920.

¹¹³ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 19. 3. 1920.; Staviteli Novákovi za plány na novou školní budovu zaplacen 12 618.6 Kč za 1/3 účtu. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 10. 6. 1921.

¹¹⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 25. 3. 1920.

¹¹⁵ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 28. 6. 1920.

¹¹⁶ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 20. 10. 1920.

¹¹⁷ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 1. 4. 1921.

Benešová s cenou souhlasili.¹¹⁸ Město Mšeno si muselo vzít půjčku 60 000 Kč na koupi pozemku nové školní budovy.¹¹⁹

Všechny dosavadní plány obce ohledně nové školní budovy byly však zmařeny okresním správním výborem, který zrušil svůj závazek ohledně 2/3 subvence.¹²⁰ Obecní zastupitelstvo podalo proti tomuto jednání protest k Zemskému správnímu výboru, ten jej však zamítl s vysvětlením, že odmítnutí poskytnutí subvence zavinilo 330 protestujících občanů s inspirátorem Podivínským. Byla tedy podána žádost o subvenci alespoň k restauraci staré školní budovy.¹²¹

O rok později se znovu rozběhla jednání ohledně stavby nové budovy pro školu. Věci se ujal Josef Cinibulk a znovu požádal okresní správní komisi o subvenci na stavbu. Okresní správní komise povolila 2/3 subvenci na stavbu nové školy, ovšem vymínila si podmínku, že si sama přepracuje plány, aby stavba nebyla tak nákladná. Opětovně se rozběhly diskuze kolem vhodného místa, neboť na původním místě by byla budova příliš zapadlá.¹²² Později bylo rozhodnuto, že by měl být zvolen rychlý postup vzhledem ke kladnému postoji okresní správní komise k subvencování projektu a s ohledem na předchozí zkušenost. Bylo usneseno, aby se nová škola stavěla na místě původně určeném a již zemskou školní radou schváleném. Dále bylo přijato rozhodnutí nakoupit nebo případně vyvlastnit tyto pozemky.¹²³ Potřebné peníze byly opatřeny u zdejšího Úvěrního a spořitelního ústavu za podmínek platných pro půjčku na stavbu vodovodu.¹²⁴

Okresní správní komise pověřila vypracováním nových plánů architekta Dr. A. Liebschera z Mělníka.¹²⁵ Dne 25. května 1924 školní komise a architekt rozhodli postavit školu při hlavní Vrátnské silnici na polích patřících Františku Benešovi z Uherského Hradiště a Štěpánu Janatkovi ze Mšena¹²⁶, protože je toto místo ideální

¹¹⁸ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápisy ze dne 3. 8. 1921; 29. 8. 1921.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 19. 10. 1921.

¹¹⁹ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 21. 11. 1921.

¹²⁰ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 15. 2. 1922.

¹²¹ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 27. 2. 1923.

¹²² Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 9. 2. 1924.

¹²³ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 8. 3. 1924.

¹²⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápisy ze dne 27. 3. 1924; 10. 4. 1924; 29. 4. 1924.

¹²⁵ Matrika občanů...c. d., str. 58.

¹²⁶ Za školní pozemek zaplatilo se Františku Benešovi a Štěpánu Janatkovi ze Mšena 78 000 Kč. In: Matrika občanů...c. d., str. 112.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 5. 10. 1925.

a zaručuje všechny podmínky potřebné pro moderní školu. Vyhlédnuté pozemky vyměřil a nivelizoval inženýr Císař z Mělníka. Na stavbě školy se mohli podílet nezaměstnaní za částku 9 Kč denně (vyplácelo ministerstvo sociální péče).¹²⁷ Do komise pro stavbu nové školní budovy byli jmenováni: Josef Cinibulk, Josef Šimáně a Josef Kalivoda, 6 členů jmenovala Okresní správní komise.¹²⁸

Mezi okresní správní komisí a městem Mšenem došlo k úmluvě, že bude-li ve Mšeně do 15 let zřízen samostatný okres, vrátí město Mšeno bezúročně 2/3 podporu, jež okresní správní komise k této stavbě hotově vyplatí.¹²⁹

Plány na novou školní budovu od architekta Liebschera z Mělníka nebyly schváleny.¹³⁰ Zásluhou Bedřicha Cejpa¹³¹ požádala obec architekta Františka Cuce z Prahy o zhotovení nových náčrtů¹³², které již byly schváleny¹³³, a vzápětí byl architekt pověřen vypracováním detailních plánů a rozpočtu. Celkový rozpočet na stavbu školy činil 2 628 198 Kč.¹³⁴

¹²⁷ Matrika občanů...c. d., str. 72.

¹²⁸ Matrika občanů...c. d., str. 26.

¹²⁹ Matrika občanů...c. d., str. 87.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápisy ze dne 2. 1. 1925, 24. 1. 1925. O tom, že „*Mšeno usiluje v přítomné době o získání okresu*“ se psalo v Mělnických listech již v roce 1920. In: SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 5. Ze dne 30. 1. 1920.

¹³⁰ Jeho řešení do čtverce s tělocvičnou uprostřed nebylo považováno za vhodné a bylo příliš nákladné. Stavba samotné školní budovy by si vyžádala náklad 2 640 000 Kč, kanalizace 400 000 Kč a vodovod, ústřední topení a elektřina dalších 500 000 Kč. Celkové náklady by činily 3 500 000 Kč. In: RŮŽIČKA, Jan. Kultura a architektura Mšena u Mělníka ve 20. století. Ústí nad Labem, 2006. Diplomová práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústav humanitních studií. Katedra historie. Vedoucí práce Mgr. Jan Kilián. Str. 15.

¹³¹ Bedřich Cejp zjistil, že se podle projektu architekta Cuce z Prahy má realizovat školní budova v Mladé Boleslavi. Informoval se tedy 5. 12. 1924 v Boleslavi u okresního školního inspektora K. Lellnera o řešení této budovy zmíněným architektem Cucem. Projektovaná škola v Mladé Boleslavi odpovídala mšenským požadavkům. Kompletní rozpočet na stavbu školy v podání architekta Cuce činil 1 700 000 Kč, což byla polovina ceny architekta Liebschera. In: RŮŽIČKA, Jan. Kultura a architektura Mšena... c. d., str. 15.

¹³² Matrika občanů...c. d., str. 94.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápisy ze dne 24. 1. 1925 a 18. 3. 1925.

¹³³ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 29. 4. 1925.

¹³⁴ Matrika občanů...c. d., str. 103; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 3. 8. 1925.; Plány i rozpočet schváleny.

Opětovně zásluhou Bedřicha Cejpa si obec vypůjčila u Okresní hospodářské záložny na Mělníku 800 000 Kč při 6 % úroku na stavbu školy.¹³⁵ Okresní správní komise nebyla sama schopna obstarat úvěr na stavbu školy, tudíž Bedřich Cejp opatřil další úvěr v Katusicích u okresní občanské záložny ve výši 1 600 000 Kč s úrokem 6,5 % a úmorem 30,5 roku.¹³⁶ Místní kampelička poskytla obci další půjčku v částce 90 000 Kč.¹³⁷ Na stavbě se také finančně podílely okolní vesnice Stránka, Velký Újezd a Kanina.¹³⁸

Další překážka, která pozdržela stavbu školy, se objevila v roce 1926, když obec Vysoká Libeň protestovala proti finanční podpoře okresu a nechtěla přispívat okresními přirážkami na mšenskou školu, protože sama na svou dvoutřídní obecnou školu za 900 000 Kč podporu okresu nedostala, a navíc budova nové školy ve Mšeně bude sloužit pro občanskou i obecnou školu, a tudíž by mělo Mšeno zaplatit peníze připadající na obecnou školu bez okresní subvence. Zdálo se, že za touto akcí stáli vlivní mělničtí občané, kteří neměli zájem na modernizaci města Mšena, a tím dosažení statutu okresního města.¹³⁹ Zprvu bylo jednání s Vysokou Libní marné, ale nakonec zásluhou Bedřicha Cejpa Vysoká Libeň protest odvolala, když jí bylo nabídnuto 45 000 Kč z Maškova fondu (peníze určené pro vnitřní vybavení budovy).¹⁴⁰

Stavba školy byla zadána architektu Fléglovi z Prahy Vinohrad a již 20. září 1926 se začaly kopat základy nové školní budovy.¹⁴¹ Základní stavební kámen byl položen 19. října 1926.¹⁴² Návrh, aby byla budova nové školy ve Mšeně pojmenována „Masarykova škola“, podal starosta Václav Nový z Choroušek (předseda okresní správní komise), i když autorem myšlenky byl spíše Josef Cinibulk.¹⁴³ Prezident republiky tento název musel schválit.¹⁴⁴

¹³⁵ Matrika občanů...c. d., str. 91.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápisy ze dne 7. 3. 1925 a 29. 4. 1925.

¹³⁶ Matrika občanů...c. d., str. 109.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápisy ze dne 1. 3. 1926.

¹³⁷ Matrika občanů...c. d., str. 95.

¹³⁸ RŮŽIČKA, Jan. Kultura a architektura Mšena... c. d., str 16.

¹³⁹ Matrika občanů...c. d., str. 111.

¹⁴⁰ Matrika občanů...c. d., str. 112.

¹⁴¹ Matrika občanů...c. d., str. 113.; Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 2. 12. 1926.

¹⁴² Matrika občanů...c. d., str. 114.

¹⁴³ Matrika občanů...c. d., str. 91.

¹⁴⁴ RŮŽIČKA, Jan. Kultura a architektura Mšena... c. d., str 16.; In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 18. 3. 1925.

V nové škole byly zřízeny místnosti i pro mateřskou školu.¹⁴⁵ Návrh Josefa Cinibulka o umístění lidových lázní ve školní budově nebyl realizován z důvodu nízké finanční podpory ze strany ministerstva zdravotnictví, která činila pouze 15 % celkových nákladů.¹⁴⁶

Do parku před školou zakoupila Julie Pišková pomník prezidenta od sochaře Řeháka. Ten se inspiroval pomníkem profesora Pekárka, vytvořeným pro Masarykovo nádraží v Praze.¹⁴⁷

Otevření Masarykovy školy¹⁴⁸ se konalo 2. září 1928 a bylo doprovázeno velkou slavností. V předvečer se hráli ochotníci divadelní představení „Za svobodu“. Odpoledne byl vypraven od staré školy průvod v čele se selskou jízdou, dále se průvodu účastnila krojová družina, sokolstvo VII. okrsku župy, Mšenská župa hasičská, legionáři okresu Mělnického a místní spolky. Průvod se nejprve zastavil před bytem Julie Piškové, kde zástupci obce poděkovali za finanční podporu školy. Dále průvod pokračoval až ke škole, kde byla zahájena slavnost fanfárami z opery „Libuše“. U pomníku prezidenta stáli legionáři a krojová družina. Rudolf Líbal přednesl báseň, kterou věnoval nové škole básník Klášterský. Poté byly z balkónu proneseny projevy.¹⁴⁹ Slavnosti se zúčastnilo téměř 170 hostů.¹⁵⁰

„Za zvuků státní hymny byl odhalen první pomník Masarykův na okrese, sbor zpívá Smetanův slavnostní sbor. Obecenstvo prohlíží budovu. V slavnostním sále byl vzdán hold prezidentovi a poslán mu telegrafický pozdrav do Topolčan. Zde také byla oceněna

¹⁴⁵ Uvolněn vklad uložený na knížce fondu pro zřízení mateřské školky v hodnotě 20 000 Kč. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 4. 6. 1928.

¹⁴⁶ Matrika občanů...c. d., str. 148, 161.; V zastupitelstvu se jednalo o koupání dětí. Počítalo se s tím, že o to bude postaráno v nové škole pro školní děti. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 23. 8. 1927.; V zastupitelstvu jednáno o ceníku pro lidové lázně v novostavbě školy. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 4. 6. 1928.

¹⁴⁷ Matrika občanů...c. d., str. 147.

¹⁴⁸ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 20. 7. 1928.

¹⁴⁹ Projevy pronesli: ředitel měšťanských škol Josef Cinibulk, doktor Říha – komisař Okresní správy politické, K. Tichý – okresní školní inspektor, Antonín Sakař – ředitel měšťanské školy z Mělníka, poslanec Jan Dubický, K. Nový – okresní starosta, Josef Šimáně – starosta města, K. Halman – předseda místní školní rady, slavnostní řečník doktor František Žilka – profesor Husovy fakulty

¹⁵⁰ Na režii se vybíraly 3 Kč a vybralo se 500 Kč.

Důležité hosté: starosta Mělníka Tykal, zástupce města Bělé, okresní školní inspektor ve výslužbě a bývalý ředitel škol ve Mšeně A. Marčan, senátor a prezident Škodových závodů Šimonek, zástupce zemské školní rady Šíp a župní tajemník Volné myšlenky Kalina.

blahově starosty okresu K. Nového, věnována školství na Mělnicku, a zvláště Masarykově škole ve Mšeně. Obraz K. Nového, manželů Piškových, Josefa Šimáně a řídícího učitele Bedřicha Cejpa zavěšeny na stěny slavnostního sálu. Všichni trpce neseme, že na obraz ředitele Josefa Cinibulka bylo zapomenuto, ač on má nehynoucí zásluhu o stavbu školy a všechn čas jí věnoval. Bez Cinibulka nebylo by nové školy. Známa skromnost tohoto vynikajícího občana byla příčinou tohoto opomenutí.“¹⁵¹ Slavnost zakončila taneční zábava v sokolovně.¹⁵²

Obrázek 1 - Masarykův pomník před školou, fotografie z roku 1948

Celkový účet architekta Flégla za stavbu školy činil 2 641 107 Kč. Tento účet zrevidoval projektant stavby architekt Cuc a došel ke konečné sumě 2 503 341 Kč. Nový školní rok začal 1. září 1928 ve staré školní budově, protože mezi obcí a architektem Fléglem došlo k neshodám. Stavbě byl vytýkán špatný kryt na střeších, špatné podlahy,¹⁵³ snížení celé budovy o 30 cm,¹⁵⁴ čímž se okna v levé části suterénu dostala pod horizont okolí, kromě

¹⁵¹ Dne 11. 11. 1928 byl Josef Cinibulk oceněn a jeho obraz byl předán škole a zavěšen v slavnostním sále. In: Matrika občanů...c. d., str. 156.

¹⁵² Matrika občanů...c. d., str. 151-152.

¹⁵³ Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 15. 6. 1928.

¹⁵⁴ Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 1. 2. 1929 a 12. 4. 1929.

toho nalezla obecní komise i jiné menší vady,¹⁵⁵ načež architekt přijel i s projektantem stavby do Mšena, menší chyby dal opravit a zavázal se, že o příštích prázdninách uvede střechu a podlahy do pořádku a též odstraní ostatní vady. Dne 13. září začalo stěhování ze staré školy do nové budovy, v níž byla zahájena výuka 17. září 1928. Pro udržení čistoty v Masarykově škole, zavedly učitelské sbory přezouvání dětí v dolních šatnách. Toto hygienické opatření vyvolalo zprvu odpor u některých rodičů.¹⁵⁶

Ředitelství státních drah v Hradci Králové od 1. září 1930 zavedlo ze Lhotky do Mšena vlak, aby děti z vesnic mohly jezdit do školy ve Mšeně. Důsledek tohoto rozhodnutí se ukázal hned při zápisu do školy, zapsali se žáci a žákyně i z Nebužel, Jenichova, Živonína a Řepína. Počet dětí navštěvujících školu ve Mšeně rapidně vzrostl (viz Tabulka 2 - Počet dětí navštěvujících Masarykovu školu).¹⁵⁷

Všechny dluhy uzavřené na stavbu školy převzalo 1. července 1936 kuratorium pomocného fondu obcí.¹⁵⁸

Tabulka 2 - Počet dětí navštěvujících Masarykovu školu

Rok	Měšťanská škola chlapecká	Měšťanská škola dívčí	Čtvrtý ročník (jednoroční učební kurz)	Obecná škola chlapecká	Obecná škola dívčí	Celkem v Masarykově škole
1928			23			
1929	71	71	21			
1930	89	81	18			
1931	135	124	22	123	104	508

¹⁵⁵ Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 23. 8. 1928.

¹⁵⁶ Matrika občanů...c. d., str. 153.

¹⁵⁷ Matrika občanů...c. d., str. 185-212.

¹⁵⁸ Matrika občanů...c. d., str. 256.

Obrázek 2 - Budova Masarykovy školy ve Mšeně v roce 1931

3.2.5 Měšťanský statek vs. město (městské lázně)

Celá 20. léta 20. století provázal město Mšeno nekonečný spor o měšťanský statek. Tento konflikt vznikl mezi městem Mšenem a mšenskými „měšťany“¹⁵⁹ v důsledku vydání zákona 17. července 1919¹⁶⁰, jímž se obecní statek měšťanský měl připojit k obecnímu kmenovému jmění.¹⁶¹ V pramenech se píše: „*Nešťastné spory obce s měšťany povstaly*

¹⁵⁹ Měšťan = Od občanů sluší se rozeznávat měšťany; ty máme pouze v městech a městysech, a mohou se jimi nyní stát pouze příslušníci obce, a i tito pouze pro osobu svou. In: Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 6. sv. – čechy – danseur. Str. 564.; Lukáš Fasora ve své publikaci definuje měšťanskou identitu podle Jürgena Kocky a uvádí, že základem je povědomí o sounáležitosti s městem a hrdost na vlastní „samostatnost“. Mezi další znaky zahrnuje spolkovou činnost, trávení volného času, způsob bydlení, navazování a udržování sociálních vazeb a jiné. V souvislosti s odlišným prostředím maloměsta v habsburské říši však upozorňuje na vhodnější charakteristiku historiků kolem Lothara Galla, kteří definují měšťanstvo jako všechny ty, kteří „jsou držiteli aktivního volebního práva v komunální politice“. In: FASORA, Lukáš. Dělník a měšťan: vývoj jejich vzájemných vztahů na příkladu šesti moravských měst 1870-1914. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. 423 s. ISBN 978-80-7325-233-5. Str. 169-170.

¹⁶⁰ 421/1919 Sb. Zákon ze dne 17. července 1919, kterým se mění obecní statek v kmenové obecní jmění. In: Sbírka zákonů a nařízení státu československého. V Praze. Státní tiskárna. 1919. str. 567-8

¹⁶¹ Zápis městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 19. 7. 1919.

z viny měšťanů, a to proto, že tito neuznali po převratu v demokratickém státě, že jsou si všichni občané rovni a že měšťanské výsady dnes jsou již nezákonné. Například občan měl za 120 Kč ve veřejné dražbě tři až čtyři metry dříví, kdežto měšťan mohl míti a měl také za tyto peníze až 20 metrů dříví.“¹⁶²

Zdá se, že kořeny této rozepře jsou hlubší a sahají až do dávné minulosti. Josef Tichý uvádí ve své publikaci¹⁶³, že předhistorie sporu začíná již v době Karla IV.¹⁶⁴, kdy obci Mšenu patřily lesy, pole a jiné nemovitosti, z nichž náležel podíl všem měšťanům. Za Josefa II. (v důsledku katastrálního měření) byla všechna tato práva zdaněna. Správou byli pověřeni volení členové a vyšší dozor příslušel vrchnosti v Lobči. K prvnímu sporu mezi magistrátem¹⁶⁵ a měšťany došlo roku 1825, trval deset let a byl ukončen rozdělením obecního jmění. Obec získala sýpku a radnici, měšťané dostali lesy, pole, pozemky a stavby. Od této doby se obecní jmění nazývalo měšťanským statkem.¹⁶⁶ Tento rozsudek ulehčil pouze vrchnosti a vedl jen k umocnění konfliktů mezi obcí a měšťany po celé 19. století. Neshody vyvrcholily právě za První republiky.

¹⁶² In: Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 12. 1. 1931.; Podle pravidel z roku 1894 dohlížitelé nad cihelnou obdrží 10 % z čistého zisku. Tato výplata musí být schválena městskou radou. In: Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 20. 7. 1928.

¹⁶³ TICHÝ, Josef. Kapitoly z kroniky... c. d., str. 70-71.

¹⁶⁴ Darovací listina Karla IV.: *“Protože my, jakožto král český, předpověděným lidem, v městečku Mšeně řečeném, bydlejícím, dědicům i jejich potomkům časy věčnými neomylně a nebo – ližto ne opatrně a to zdravé mysli rozvážení majíce, tuto milost učiniti umínili jsme, že všechny **lesy, pastvy** i také obce, kteréž od starodávna k nim náležaly i ty, kteréž někdy poctivý Theodoricus, biskup mindenský jim odňal a pobral, aby ti **lesové a pastvy** i také obce k předpověděnému městečku a k lidem v něm bydlejícím, bez všelijakých poplatkův, tudíž bez každé překážky i odporu kterýchkolivěk lidí na věčnost příslušali.*“ In: TICHÝ, Josef. Kapitoly z kroniky... c. d., str. 8-9.

¹⁶⁵ Magistrát ve smyslu dohledu nad hospodářstvím statku měšťanského spolu s reprezentanty obce. Po zrušení magistrátu tato působnost přešla na obecní radu a zastupitelstvo a až do roku 1925 tyto sbory co kontrolní úřad byly uznávány a respektovány. Podle zápisů ze zastupitelstva ze dne 15. 6. 1928 byl magistrát zrušen po revoluci 1848.

¹⁶⁶ V oboru obecního hospodářství jest dále velmi spornou otázkou užívání statku obecního. Dělíme majetek obce na statek obecní – to jsou věci, jichž občané užívají, a na jmění obecní – to jsou věci, z jejichž důchodu se uhrazují potřeby obecní. Obecní statek je dvojí: obecné užívání (ulice, cesty) a užívání zvláštní (lesy a pastviny obecní). V jednotlivých obcích jsou různé poměry. In: Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 6. sv. – čechy – danseur. Str. 568.

Městská rada města Mšena na zasedání již 19. července 1919 diskutovala zákon schválený Národním shromážděním 17. července 1919, jímž se obecní statek měšťanský prohlašoval za obecní kmenové jmění.¹⁶⁷ Dne 6. října 1919 došel přípis okresního výboru v Mělníku, že k zákonu, jímž se mění obecní statek měšťanský v kmenové jmění obce, nebylo vydáno prováděcí nařízení a převzetí obecního statku měšťanského do správy obce by bylo předčasné. Obec tedy poslala dotaz na ministerstvo zemědělství, spravedlnosti a vnitra, zda bude nařízení vydáno.¹⁶⁸

Mezitím správa obecního statku měšťanského vyjádřila nesouhlas s rozhodnutím o převzetí jmění. Boj obce proti privilegovanému obecnímu statku měšťanskému se táhl i během roku 1920.¹⁶⁹ Zemská správní komise v Praze rozhodla výnosem ze dne 24. února 1921, že obecní statek měšťanský bude převzat obcí do 8 dnů.¹⁷⁰ Bylo tak učiněno 30. března 1921.¹⁷¹ Bylo však zjištěno, že bývalá správa obecního statku měšťanského zadržela při předání jmění obci 60 000 Kč, proti čemuž byl podán protest k Okresnímu správnímu výboru na Mělníce.¹⁷² Konflikt se nakonec vyostřil natolik, že došlo k soudnímu jednání. Nejvyšší soud v Brně rozhodl ve prospěch obecního statku měšťanského a nařídil, aby městská rada předala 20. října 1924 jmění obecního statku měšťanského správnímu výboru tohoto statku.¹⁷³ Spor byl pravděpodobně vyvolán obcí nesprávným výkladem zákona o obecním statku z roku 1919. Po rozsudku Nejvyššího soudu v Brně se zdálo, že spory mezi obcí a měšťany skončí, ale nestalo se tak. Majetek „obecní statek měšťanský“ byl připsán v pozemkových knihách měšťanstvu města Mšena, obec promeškala odvolací lhůtu a změna v pozemkových knihách nabyla právní moci.¹⁷⁴ Opakovaně se objevovalo v zápisech ze zastupitelstva, že měšťané nerespektují smír a pravidla. Také vyvstala otázka, zda existuje

¹⁶⁷ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 19. 7. 1919.

¹⁶⁸ Zápisy obecního zastupitelstva 1902-1919. c. d., Zápis ze dne 6. 10. 1919.

¹⁶⁹ Matrika občanů...c. d., str. 18.; Rozhodnutí obecního zastupitelstva najmout si advokáta Maisnera v Praze. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 25. 3. 1920.

¹⁷⁰ Zápisy městské rady 1901-1922. c. d., Zápis ze dne 14. 3. 1921.

¹⁷¹ Matrika občanů...c. d., str. 21.

¹⁷² Matrika občanů...c. d., str. 25.

¹⁷³ Matrika občanů...c. d., str. 81.

¹⁷⁴ Matrika občanů...c. d., str. 86.

v této době ještě „měšťanstvo“ a zda mohou přibírat nové členy.¹⁷⁵ Město počítalo s tím, že za 30 let měšťané vymrou a pak statek připadne zpět obci.¹⁷⁶ Jeden z návrhů na smír v zastupitelstvu byl, aby měšťanstvo odevzdalo obci 2/3 statku hned a 1/3 by mělo do vymření měšťanů.¹⁷⁷ Tento návrh se nesetkal s pozitivní odezvou.

K dalšímu soudu došlo 5. prosince 1927¹⁷⁸, kdy líčení skončilo nerozhodně, byl zachován status quo – měšťanstvo statek spravovalo, ale muselo dodržovat určitá pravidla.¹⁷⁹

Měšťané zmiňovaná pravidla porušovali, a dokonce i tím, že založili tajný fond pod názvem „Lesana“, na který ukládali přebytky, jež podle pravidel měly být odevzdány obci. Fond vznikl v době, kdy se upustilo od stavby myslivny.¹⁸⁰ V důsledku tohoto zjištění bylo podáno oznámení k zemskému trestnímu soudu.

Zájmy města hájil J. Purš¹⁸¹ a v čele měšťanů stál F. J. Rokos. Tento spor vyčerpával město nejen finančně, ale přinesl také osočování a nepřátelství mezi občany. Veřejné mínění

¹⁷⁵ Matrika občanů...c. d., str. 97-98.; Návrh, aby se učinil dotaz k ministerstvu, zda přípustný jest titul „měšťanstvo“ vzhledem k zákonu č. 340/20. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 2. 1. 1925.

¹⁷⁶ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 26. 4. 1926.; Tajemník však upozorňoval, že v případě odúmrťe byl by dědicem stát.

¹⁷⁷ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 28. 4. 1927.

¹⁷⁸ První líčení se mělo konat 14. 3. 1927 v Praze. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 9. 2. 1927.; Další líčení ohledně rušení smíru a pravidel mělo proběhnout dne 16. 5. 1927 v Praze u zemského civilního soudu. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 20. 4. 1927.; Další stání bylo opětovně odloženo na 10. října. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 13. 7. 1927.; Nakonec líčení přeloženo na 5. 12. 1927. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 15. 10. 1927.

¹⁷⁹ Matrika občanů...c. d., str. 136.

¹⁸⁰ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 4. 6. 1928.

¹⁸¹ Otec historika Jaroslava Purše a generálního ředitele Čs. státního filmu Jiřího Purše. Jaroslav Purš se narodil 13. 5. 1922 ve Mšeně u Mělníka, zemřel 16. 10. 1997 v Praze. Byl profesorem českých dějin na katedře českých dějin FF UK v Praze. Za jeho nejvýraznější dílo se dá považovat *Průmyslová revoluce* z roku 1973. Jiří Purš se narodil v roce 1924 a zemřel v 93 letech. Byl kulturním a politickým pracovníkem. Ve svém oboru byl uznávaným odborníkem. V letech 1969 až 1987 byl ústředním ředitelem Čs. státního filmu. V roce 1969 „normalizoval“ tuzemský film. Jednalo se o velmi kontroverzní osobu, hlavně pro jeho politickou minulost. Napsal *Obrysy vývoje Čs. znárodněné kinematografie* (1985); Josef Purš zplnomocněn k vedení agentury týkající se obecního statku měšťanského a k zastupování obce ve sporech se statkem. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 14. 8. 1928.

obyvatel města zaměstnával více než 10 let.¹⁸² Možnost smíru mezi obcí a měšťanstvem se objevila až v roce 1931. Bylo ujednáno, že měšťanstvo vybuduje na přední části Blížky letní městské koupaliště podle klánovického vzoru a použije k tomu fond měšťanů, spořitelní vklad, potřebné cihly, dříví a státní subvenci a odevzdá do vlastnictví obci veškerý nemovitý i movitý majetek. Město na oplátku dá každému měšťanovi odstupné 5 000 Kč.¹⁸³ Josef Purš nebyl ochoten na tyto podmínky přistoupit, opětovně se dovolával dalšího soudního řízení s argumenty, že našel na špýchaře u Štolců důležité spisy (nejstarší s datem 1817), které by měly pozitivní vliv na průběh dalšího řízení, ale na ně již nebyl brán zřetel.¹⁸⁴

Narovnání mezi měšťany a obcí bylo uzavřeno 22. července 1932.¹⁸⁵ Stavbou koupaliště zanikl měšťanský statek. Mšeno se stalo letoviskem a Mšensko rekreační oblastí (viz Letní sezóna).¹⁸⁶

3.2.6 Hospodaření

Velké investice v oblasti modernizace a výstavby ve Mšeně a s tím spojené vysoké půjčky způsobily, že se město Mšeno ve 20. letech velmi zadlužilo. Splácení půjček výrazně zatěžovalo místní obyvatelstvo. Obecní přírážky k daním rok od roku narůstaly, jak ukazuje tabulka níže.

Rozpočet v obcích kompletoval starosta, projednávala ho rada a finanční komise a schvalovalo zastupitelstvo. Každý návrh rozpočtu musel být před schválením veřejně vystaven a bylo možné se proti němu odvolat. Rozpočet byl dělen na část řádnou a mimořádnou. Řádný zahrnoval příjmy (výtěžky obecního jmění, výnosy z poplatků a dávek, státní přiděly) a výdaje (zachování obecního jmění, služební požitky personálu, plnění zákonných úkolů obce, úrok a úmor dluhů). Naproti tomu mimořádný rozpočet pojímal příjmy (mimořádné příjmy z obecního jmění, výnosy z půjček, výnosy z mimořádných poplatků, příspěvků, dávek) a výdaje zejména k nabytí nového obecního majetku. Hlavním zdrojem řádných příjmů obce byly přírážky k přímým daním. Ve městech byly běžné výrazně schodkové rozpočty. Vyrovnaný, dlouhodobě udržitelný model

¹⁸² TICHÝ, Josef. Kapitoly z kroniky... c. d., str. 70.

¹⁸³ Matrika občanů...c. d., str. 205.

¹⁸⁴ Matrika občanů...c. d., str. 206.

¹⁸⁵ Matrika občanů...c. d., str. 226-231.

¹⁸⁶ TICHÝ, Josef. Kapitoly z kroniky... c. d., str. 71.

hospodaření byl nedosažitelným cílem. Prudce narůstající zadlužení měst bylo obvyklým jevem.¹⁸⁷

Tabulka 3 - Rozpočet obce na léta 1918-1938¹⁸⁸

	Příjem	Vydání	Schodek	Obecní přirážka činžovní	Ostatní daně (mimořádná)
1919					215 %
1920	36 696,8K	60 716,72K	24 019,92K		97 %
1921				70 %	496 %
1923			50 560 K	70 %	240 %
1925	76 052,8	155 528,64	79 475,84	70 %	652 %
1926			196 502,64	70 %	746 % (548%)
1927	146 052,4	278 057,32	132 004,92	93 %	490 % (507%)
1928		176 010,12	240 000	93 %	300 %
1929	176 010,12	605 534,32	429 524,2	108 %	300 %
1930	94 211		536 464,1	106 %	234 %
1931	368 626	777 310	408 684	94 %	300 %
1932	372 357	713 839	341 482	100 %	350 %
1933	525 243	785 932	260 689	125 %	350 %
1936	579 819	814 666	234 847	125 %	400 %
1937	582 568	730 010	147 442	125 %	400 %
1938	512 669	650 065	137 396	125 %	400 %

¹⁸⁷ MAIER, Karel. Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938. Str. 79-80.

¹⁸⁸ Data pro sestavení této tabulky byla získána z Matriky občanů (obecní kronika).

3.3 Hospodářská krize ve Mšeně

Velká hospodářská krize se v Československu na rozdíl od USA nebo Německa projevovala pozvolna. Již v roce 1930 bylo možné pozorovat vzestup nezaměstnanosti, potíže s exportem, nebo prudce klesající ceny v zemědělství. Následující rok sejevila závažná úvěrová krize. Nejhlubšího bodu dosáhla krize v ČSR v březnu 1933.¹⁸⁹

Pro krizová 30. léta na Mělnicku jsou charakteristická témata v regionálním dobovém tisku (Mělnické rozhledy a Mělnické listy) na svých stránkách zvýšenou mírou témat, jako jsou například: rostoucí nezaměstnanost, krachy živnostníků, rady, jak ušetřit na jídle a oblečení, výzvy, aby obyvatelstvo kupovalo výhradně československé zboží, anebo častějším výskytem sebevražd.¹⁹⁰

Ve Mšeně, v tradičně spíše zemědělském kraji, se první zmínky o krizi nachází na stránkách obecní kroniky, kde můžeme číst následující: „*Urodilo se hodně třešní. Cizí sadaři kupovali třešně až za 5 korun na stromě. Cena načesaných třešní klesla však až na 2 koruny na místě. Je to důsledek zemědělské krize, ta souvisí s krizí průmyslů, živností a nezaměstnaností. Špatné hospodářské poměry.*“¹⁹¹

Zmiňované špatné hospodářské poměry příznačné pro republiku město Mšeno nezasáhly v takovém rozsahu jako některé jiné kraje. Zmiňuje se o tom další ze zápisů v kronice: „*Ohromná nezaměstnanost dělnictva (důsledek všeobecné krize) v průmyslových krajích projevuje se též v našem venkovském městečku, třeba že v míře daleko menší. Pro nezaměstnané v našem městě posílá okresní úřad poukázky na potraviny.*“¹⁹²

Komunální výstavba typická pro Mšeno ve 20. letech 20. století v následujícím desetiletí postupně utichla, patrně v důsledku nedostatku financí. Například z těchto důvodů nebylo realizováno předláždění ulic ve městě.¹⁹³ Jinak tomu bylo v rámci nouzových prací, které měly za úkol zmírnit nezaměstnanost dělnictva a byly dotované státem. Ve Mšeně

¹⁸⁹ KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). 1. vyd. Praha: Libri, 2002. 577 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-030-6. Str. 34-36.

¹⁹⁰ KILIÁN, Jan a kol. Mělník. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 438 s., [16] s. barev. obr. příl. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-029-6. Str. 291.

¹⁹¹ Matrika občanů...c. d., str. 185.

¹⁹² Matrika občanů...c. d., str. 190.

¹⁹³ Matrika občanů...c. d., str. 201.

se jednalo třeba o úpravu polních cest nebo ulice u jezera¹⁹⁴, ke zmírnění nezaměstnanosti přispěla také stavba koupaliště. V roce 1931 místní kronikář zaznamenal následující: „*Nezaměstnanost, již tolik proti minulé zimě hlavně v průmyslových oblastech letos přibýlo, projevuje se i u nás, ač v míře daleko menší. Velkou zásluhu o to má stavba koupaliště, kde až 35 dělníků našlo práci. Spolek Baráčníků postavil vánoční strom na náměstí a provedl po domech sbírku na nezaměstnané, která vynesla 2 600 korun. Místní školní rada sebrala pro vánoční nadílku stravování chudých dětí 2 782 korun. Učitelský sbor zavedl ve školní kuchyni stravování chudých dětí (110 obědů týdně). Ministerstvo sociální péče přislíbilo 750 korun pro nákup brambor pro nezaměstnané ve Mšeně.*“¹⁹⁵

Rovněž členové tělocvičné jednoty Sokol Mšeno uspořádali v roce 1930 sbírku ve prospěch nezaměstnaných, která vynesla 861 Kč. O dva roky později rozdali sokolové potřebným 1 470 Kč a opětovně byla uspořádána sbírka, která vynesla 635 Kč.¹⁹⁶

3.4 Komunální volby – politická situace ve Mšeně

První komunální volby v nové republice se konaly 15. června 1919. V českých zemích v těchto volbách výrazně zvítězili sociální demokraté. Čs. sociální demokracie získala 935 000 hlasů (30,1 %). Druzí se umístili agráři, kteří dostali 637 000 hlasů (20,5 %), následovali čs. socialisté se svými 485 000 hlasy (15,6 %), poté lidovci s 303 000 hlasy (9,7 %) a nakonec národní demokraté s 256 000 hlasy (8,2 %).¹⁹⁷

Ve zmíněných obecních volbách ve Mšeně rovněž vyhrála s velkým náskokem Československá sociálně demokratická strana (37 % hlasů). Následující pořadí však již celorepublikovým výsledkům neodpovídá. Na druhé místo se dostala Čs. strana socialistická (27 % hlasů). Třetí byli agráři (15,1 % hlasů) s nepatrným rozdílem oproti Národně demokratické straně (14,8 % hlasů). Nejméně získali lidovci (6,1 % hlasů), (viz tabulka 4 – Výsledky voleb).¹⁹⁸

Ve volebním období 1919–1923 docházelo v obecním zastupitelstvu města Mšena k častým konfliktům a neshodám, které vyvrcholily rezignací 11 členů a 4 náhradníků

¹⁹⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 26. 1. 1931.

¹⁹⁵ Matrika občanů...c. d., str. 224.

¹⁹⁶ TJ Sokol Mšeno; neuspořádané dokumenty k historii spolku, uložené v klubovně sokolovny; Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892; Zápis z roku 1930 a 1932.

¹⁹⁷ OLIVOVÁ, Věra. Dějiny první republiky. c. d., str. 97.

¹⁹⁸ Matrika občanů...c. d., str. 12.

ze strany sociálně demokratické 3. srpna 1922, rezignace byla vzápětí odvolána (1. září 1922), avšak zastupitelstvo s jejím přijetím a schválením neotálelo a následné odvolání rezignace nebralo v potaz. Poukazovalo se na to, že sociální demokraté byli svým chováním a postupem překážkou stavby vodovodu a také se vyzdvihovala taktika sociálních demokratů, „kteří jsou vlastně komunisti“, a že nejednají jako čestní lidé, o čemž konečně svědčí i další události ve městě.¹⁹⁹

Místní organizace komunistické strany byla založena ve Mšeně v roce 1922. Do čela se postavil drobný obchodník Josef Kalivoda. Současně zanikla sociálně demokratická strana, neboť valná část jejich stoupenců přešla do nově utvořené komunistické strany.²⁰⁰

Po vzniku KSČ měly pomoci zmapovat politické rozložení obecní volby vyhlášené v srpnu 1923. Výsledky těchto komunálních voleb nebyly jako celek publikovány. Podle odhadů představovala nejvlivnější stranu s více než milionem hlasů Čs. strana agrární, za ní skončila s nemalým odstupem strana lidová (430 000 hlasů). Poměr počtu voličů socialistických stran Pětky a občanských stran se oproti minulým volbám otočil.²⁰¹

Ve Mšeně zvítězila národně demokratická strana (24,9 % hlasů), druzí byli živnostníci (16,9 % hlasů). Stejný počet mandátů jako živnostníci získalo nepolitické pokrokové sdružení (14,1 % hlasů). Následovala Československá strana národně socialistická (13,9 % hlasů). Komunistická strana (11,1 % hlasů) a lidovci (10,4 % hlasů) získali rovněž shodně mandátů. Jednoho mandátu dosáhli agráři (5,2 % hlasů) a domkaři (3,5 % hlasů), (viz tabulka 4 – Výsledky voleb).²⁰²

Volební období 1923-1927 se do dějin města zapsalo rezignací starosty Augustina Podivínského (majitele sladovny ve Mšeně). Dne 3. února 1925 se konala schůze obecního zastupitelstva, ve které většina členů vytýkala starostovi nesprávný postup ve věci překročení rozpočtu při předláždění ulic. Bouřlivá schůze se neobešla bez zásahu strážníků.²⁰³ Následně ve schůzi obecního zastupitelstva 6. března 1925 se zastupitelstvo

¹⁹⁹ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 1. 9. 1922.

²⁰⁰ Matrika občanů...c. d., str. 92.; Josef Tichý uvádí, že komunistická strana ve Mšeně vznikla již v roce 1921. In: TICHÝ, Josef. Kapitoly z kroniky... c. d., str. 69.

²⁰¹ KLIMEK, Antonín. Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 13. 1918-1929. Praha: Paseka, 2000. Str. 400-401.

²⁰² Matrika občanů...c. d., str. 43.

²⁰³ Zápisy obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 3. 2. 1925.; Starosta Augustín Podivínský svolával pak schůze zastupitelstva na odpoledne, *ježto prý byl večer ohrožován na životě*, ale členové trvali

usneslo, že starosta v obci špatně hospodaří, bylo poukázáno na katastrofální stav obecních financí a usneseno projevit starostovi nedůvěru.²⁰⁴ Dne 18. března 1925 požádalo obecní zastupitelstvo okresní politickou správu o suspendování starosty Augustina Podivínského.²⁰⁵ Nakonec 8. dubna 1925 starosta Augustin Podivínský podal rezignaci na členství v zastupitelstvu i funkci starosty. V úřadě ho vystřídal Josef Šimáně. Podrobný přehled starostů města Mšena viz Tabulka 4 – Starostové města Mšena.

Tabulka 4 - Starostové města Mšena

Volební období	Starosta	1. náměstek	2. náměstek
---- – 1918	F. J. Janatka		
1918–1919	Václav Hanuš		
1919–1923	Rudolf Rokos	K. Halman	L. Slánský
1923–1925	Augustín Podivínský	Josef Macek	Jindřich Kozlík
1925–1927	Josef Šimáně	Jaroslav Janatka	Josef Kokeš
1927–1931	Josef Šimáně	František Černohorský	Josef Purš
1931–1935	K. Beran	F. Kabrna	Jaroslav Živný

Třetí meziválečné volby se konaly 16. října 1927. Volebního úspěchu dosáhly totožné strany jako v roce 1923. Výsledky těchto obecních voleb přinesly vítězství Čs. straně socialistické, zatímco vítězové minulých voleb, Národní demokraté, byli oslabeni. Republikánská strana zemědělská získala opětovně pouze 1 mandát, což je překvapivé s ohledem na zemědělský charakter oblasti. Podrobné výsledky těchto voleb viz Tabulka 5 – Výsledky voleb.

Poslední zmapované volby ve Mšeně se vážou k datu 27. září 1931. Oproti těm předchozím došlo k rozšíření politického spektra. Znovu obhájila své prvenství se značným

na usnesení městské rady svolávat schůze na večer. Odpolední schůze nemohly se pro neúčast konat. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920–1927. c. d., Zápis ze dne 9. 2. 1925.

²⁰⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1920–1927. c. d., Zápis ze dne 6. 3. 1925.

²⁰⁵ „Ježto on je původcem všech rozruchů v obci. Sám nerezignoval, ostatní členy k rezignaci nutil a zakazoval jim další vykonávání funkcí. – pročez lze očekávat, že ujme-li se znovu svého úřadu, nastanou znovu rozepře. Od té doby, co neúřaduje, jsou všechna sezení konána v klidu a důstojně.“. In: Zápisy obecního zastupitelstva 1920–1927. c. d., Zápis ze dne 18. 3. 1925.

náskokem Čs. strana národně socialistická. Strana živnostníků posílila svou pozici, dostala se na druhé místo a předstihla tak stranu národně demokratickou. Ani v těchto volbách nedosáhla Republikánská strana zemědělská výraznějšího úspěchu. Detailní výsledky voleb viz Tabulka 5 – Výsledky voleb.

Tabulka 5 - Výsledky voleb

	15. 6. 1919	16. 9. 1923	16. 10. 1927	27. 9. 1931
Nepolitická skupina občanů				137/3
Občanská				100/3
Živnostníků		187/5	174/5	204/5
Nepolitické pokrokové sdružení / Pokrokové souručenství		156/5	137/3	39/1
Komunistická		123/3	126/3	150/3
Domkaři		37/1	141/3	
Lidovci	65/2	115/3	122/3	89/2
Poplatníci / Národně demokratická	164/4	276/8	187/5	195/5
Agrární / Republikánská strana zemědělská	167/5	58/1	52/1	59/1
Čs. strana socialistická / Čs. strana národně socialistická	299/8	154/4	263/7	264/7
Sociálně demokratická	409/11			

Podrobnější výsledky voleb i se socio-profesní stratifikací představitelů komunální samosprávy jsou umístěny na konci této práce v přílohách (viz Příloha č. 1–4 – Sociální

stratifikace politické elity města Mšena). Obecní elity jsou v této práci konstruovány na základě výsledků komunálních voleb, jedná se tedy pouze o politické elity. Lokální (obecní) politické elity mohou být charakterizovány tímto způsobem: Jedná se o osoby převážně ze středních vrstev, o špičky správy a politických stran. Zpravidla tyto osoby zastávají více funkcí ve správě, ve straně a ve spolcích, načež veřejný kontakt těchto elit s občany probíhá obvykle prostřednictvím spolků. Příznačný je rovněž nepatrný kontakt lokálních politických elit s tiskem. Vedle politických elit rozeznáváme též ekonomické elity, často se politické i ekonomické elity v určitých ohledech překrývají. Běžně najdeme příslušníky bohatých podnikatelů mezi představiteli komunální samosprávy.²⁰⁶

²⁰⁶ FASORA, Lukáš. Svobodný občan ve svobodné obci?: občanské elity a obecní samospráva města Brna 1851-1914. Vyd. 1. Brno: Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura, 2007. 381 s. Země a kultura ve střední Evropě; sv. 6. ISBN 978-80-86488-43-1. Str. 16-17.

4 Letní sezóna

4.1 Turistický ruch

Město Mšeno i jeho okolí je možné označit za turisticky velmi zajímavé a turisty vyhledávané místo pro svou polohu v krásné přírodě a množství okolních lesů. Nebylo tomu jinak ani v dobách První republiky. Jan Štemberk ve své knize uvádí, že nezbytným předpokladem rozvoje cestovního ruchu je dostatek volného času, dopravní dostupnost, kvalita ubytovacích a stravovacích služeb, podnikatelské aktivity v oblasti cestovního ruchu a vhodná propagace. Tyto podmínky Mšeno veskrze splňovalo.²⁰⁷ Brzy se stalo cílem letních hostů z měst, obzvláště z Prahy, a to hlavně díky své poloze. V novinách se můžeme o Kokořínsku dočíst následující: „*Překrásné lesy lákají svými údolími, roklemi a zátišími četné výletníky, kteří milují přírodu a tichý kraj. Místní obyvatelstvo vychází cizincům co nejvíce vstříc a snaží se pobyt hostů, jak možno zpříjemnit.*“²⁰⁸

K rozvoji turistického ruchu ve Mšeně a jeho okolí přispěla stavba silnice kokořínským údolím, koupaliště hotelu Pobuda, Špačkovy restaurace a penzionát. Zápis v kronice z roku 1925 udává „*Výlety školních dětí i dospělých osob denně procházejí městem. Kokořínské údolí a partie mšenských lesů stávají se více cílem výprav, hlavně z Prahy.*“²⁰⁹

Podle kroniky například v roce 1928 bylo koncem července ve Mšeně kolem 100 letních hostů a počty se rok od roku zvyšovaly. V roce 1932 se ve Mšeně vyskytovalo 827 letních hostů (370 dětí, 269 mužů a 188 žen), z toho 10 cizí příslušnosti. O rok později zapsal kronikář následující: „*O prázdninách velký příliv cizinců s rodinami.*“ a v příštím roce: „*Nyní je ve Mšeně asi 70 rodin.*“²¹⁰ Zasluhu na tom měla propagace a vydané průvodce. Městská rada nechala zřídit pro obec reklamu v Kokořínském dole.²¹¹ V roce 1931 zase přistoupila obec za člena do Svazu letovisek a za poplatek 40 Kč propagovala krásy okolí

²⁰⁷ ŠTEMBERK, Jan. Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu. 1. vyd. Pelhřimov: Nová tiskárna ve spolupráci s Vysokou školou obchodní v Praze, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7415-021-0. Str. 7.

²⁰⁸ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 15. Ze dne 18. 7. 1919.

²⁰⁹ Matrika občanů...c. d., str. 96-97.

²¹⁰ Matrika občanů...c. d., str. 151; 233; 236; 241.

²¹¹ V roce 1926. In: Zápis obecního zastupitelstva 1920-1927. c. d., Zápis ze dne 2. 10. 1926.

města v Almanachu lázní a letovisek.²¹² Podíl na reklamě měl také Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí.

Město Mšeno bylo doporučováno k návštěvám i místními. Josef Bedřich Cinibulk vydal v roce 1932 Ilustrovaného průvodce Kokořínskem, krajem Máchovým, letovisko Mšeno v Kokořínsku, nejprůhodnější východiště k vděčným výletům, ve kterém popsal okolí města Mšena, tipy na výlety, dějiny města Mšena, cesty v mšenských lesích, Kokořínské údolí, přehled turistických značek a železniční a autobusová spojení se Mšenem. Průvodce doplnil mapovou přílohou.²¹³

Turistický ruch ve Mšeně podporoval také spolek Studentská družina Kokořín pro Mšeno a okolí, který se v roce 1921 podílel finančně na označení turistických cest.²¹⁴

Jan Štemberk poukazuje na to, že turistika tvořila jeden z pilířů domácího cestovního ruchu a byla odpovědí na rostoucí zájem o aktivní trávení volného času a poznávání krás mladé republiky.²¹⁵

Dne 22. března 1934 byl založen Klub československých turistů ve Mšeně (KČST). Předsedou byl zvolen zubař dr. Bohumil Mareček a jednatelem obecní tajemník František Beránek. V roce založení měl klub 22 členů. Konaly se výlety a vycházky do okolí, které se těšily značné oblibě. Klub značkoval cesty na Kokořín, Housku, Bezděz, Vrátnskou horu, do Nedamských jeskyň, na vyhlídky a jinde. Rovněž klub propagoval město.²¹⁶

Obrázek 3 - Vyhlídky

²¹² Matrika občanů...c. d., str. 220.

²¹³ CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d.

²¹⁴ „Studentská družina Kokořín pro Mšeno a okolí sehraje v neděli 14. 8. ve dvoraně U Hvězdy ve Velkém Újezdě F. X. Svobodova posledního muže ve prospěch studentské noclehárny a provedení značek v kokořínském údolí“. In: SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 33. Ze dne 12. 8. 1921.

²¹⁵ ŠTEMBERK, Jan. Fenomén cestovního ruchu...c. d. Str. 227.

²¹⁶ Matrika občanů...c. d., str. 240-242; 245; 251; 263.

Jedna ze stanic KČST byla v tehdejšímu hotelu U bažanta na Riegrově náměstí. Hotel se pyšnil domácí kuchyní, pokoji a noclehárnou.²¹⁷ KČST poskytoval svým členům slevy do chat a nocleháren, opravňoval je ke vstupu do státních lesů, zpřístupňoval hrady, muzea a parky, zlevňoval pobyt v lázních a letoviscích a snižoval jízdné na drahách a parolodích.²¹⁸

Obrázek 4 - Hotel U bažanta

Nejlákavějším místem pro turisty byl hrad Kokořín. Dokonce pro výlety na Kokořín byly vypravovány zvláštní vlaky Ministerstvem železnic, v roce 1927 pro členy pražského Sokola nebo o dva roky později „dne 21. 7. 1929 přijelo do Mšena zvláštním vlakem 600 Pražáků a šli odtud na Kokořín.“²¹⁹ A nejen pro turisty, Kokořín lákal i místní. Tělocvičná jednota Sokol ve Mšeně a tělocvičná jednota Sokol v Mladé Boleslavi uspořádaly ve dnech 28. a 29. srpna 1920 výlet v krojích na Kokořín a Harasov.²²⁰

²¹⁷ Kapesní průvodce po letních sídlech a lázeňských místech v ČSR. Praha. Leschinger. 1937. Str. 141.

²¹⁸ Seznam studentských nocleháren zřízených péčí Klubu československých turistů v Praze v roce 1932. V Praze: Nákladem Klubu československých turistů, 1932. Str. 78.; Viz ŠTEMBERK, Jan. Fenomén cestovního ruchu...c. d. Str. 230-232.

²¹⁹ Matrika občanů...c. d., str. 171.

²²⁰ „Sraz všech účastníků výletu u sokolovny ve Mšeně, odtud pochodem asi 8 km divoce romantickým údolím na Kokořín, kde bude dvouhodinový odpočinek, prohlídka hradu a památek tam uložených. Poté nastoupen bude další pochod, asi 4 km, do ideálního zákoutí údolí kokořinského – Harasova – konečného to cíle pořádaného výletu. Zde uspořádány budou žertovné hry, zpěv, projížďky lodičkami po jezeře a popřípadě i koupel.“ In: SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 35. Ze dne 27. 8. 1920.

Obrázek 5 - Hrad Kokořín

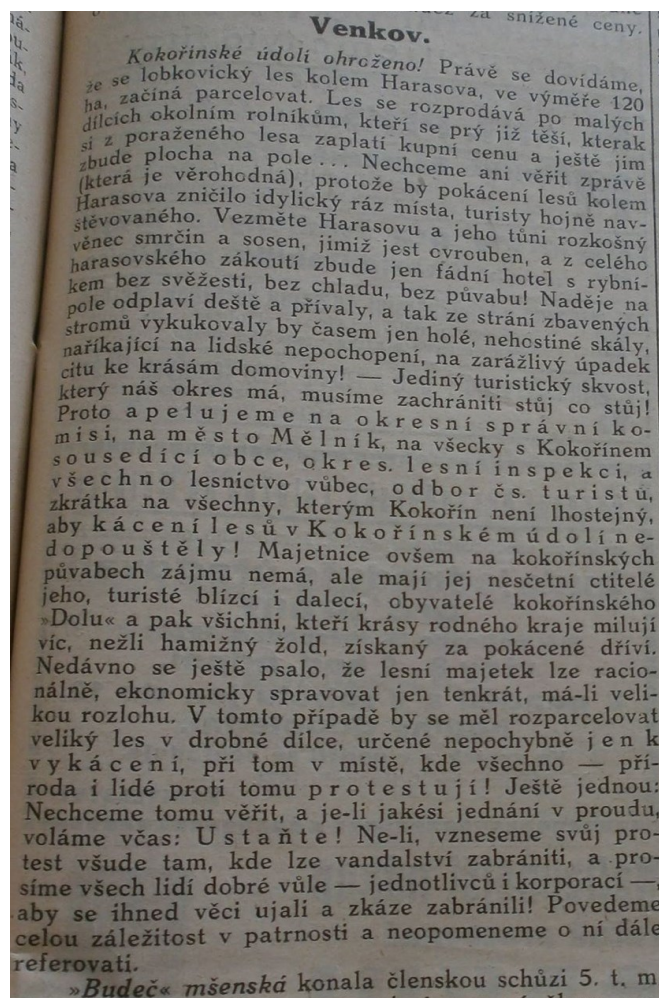
Hotel Harasov, který se nachází v Kokořínském údolí, nedaleko hradu Kokořín, byl v dobách První republiky také hojně navštěvovaným cílem letních hostů. V této době moderní hotel Harasov, postavený u rozměrné harasovské tuně, přírodního koupaliště, byl otevřen 21. července 1912.²²¹

Obrázek 6 - Hotel Harasov

²²¹ CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínkem...c. d., str. 70.

Význam Harasova pro turistický ruch si uvědomovali i místní, o čemž svědčí článek v Mělnických listech.²²²

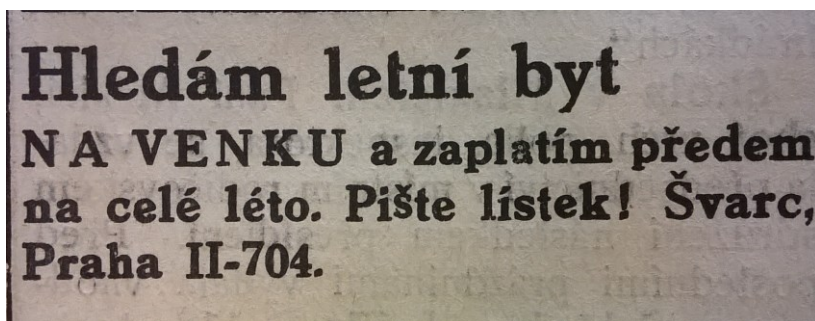
V kokořínském údolí se vedle Harasova nacházel také hotel Pobuda (stanice KČST). V Kapesním průvodci po letních sídlech a lázeňských místech je uváděno následující: „V údolí Kokořínském je útulný hotel pana Pobudy, vzorně vedený a poskytující pohodlí mnoha čistých a slunných pokojů s výtečnou kuchyní, takže jej lze jen doporučiti. Ideální koupání v umělé vybetonované nádrži nedaleko hotelu.“²²³

Kapacita ubytovacích míst pro letní hosty byla však nedostačující. V Mělnických listech vyšel článek, který toto tvrzení potvrzuje. „...V Čechách trpíme stupňujícím se nedostatkem penzionátu pro letní hosty a nedostatkem vhodně zařízených turistických útulen v místech turisticky významných. Kdo má zkušenosti, ví dobře, že byty v penzionátech,

²²² SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 6. Číslo 46. Ze dne 14. 11. 1924.

²²³ Kapesní průvodce po letních sídlech, lázeňských místech a mořských lázních. KČST. Mázal a spol., Praha. 1929. Str. 109.

zařízených pro letní pobyt, bývají již v únoru pronajímány na léto, takže koncem dubna nebo začátkem května bývá v nich pro letní období vše zadáno... Máme u nás turisticky ideálně položené místo pro penzionát „Na rovinách“, v místech oplocené školky obecního statku blíže laviček... Mšenské lesy mají více procházek než Kokořín a penzionát na oněch místech (hlavní silnice) stal by se středem a východiskem do Mšenských lesů. I v zimě by snad mohl býti otevřen v saisoně sáňkařské... Věc nastíníme hrubými jen rysy: budova penzionátu jednopatrová, s vížkou nad střechou jako rozhlednou. Před budovou krytá veranda. U penzionátu park pro hřiště (tenis, houpačka) a sluneční lázně... penzionát povznesl by nejen příliv turistů a letních hostů, nýbrž měl by svůj určitý význam na zdejších národnostních hranicích.“²²⁴ V dobovém tisku se často objevovaly inzeráty, ve kterých Pražští poptávali letní byty.²²⁵

Naopak trampové se bez letních bytů, penzionátů, hostinců a restaurací obešli. Kokořínsko bylo rovněž cílem pražských trampů. V kokořínském údolí se za První republiky nacházela trampská osada Harakoko.²²⁶ Počátky skautingu jsou též spjatý s Kokořínkem. Zakladatel českého skautingu A. B. Svojsík měl svůj první tábor na Kokoříně již v roce 1912.²²⁷

²²⁴ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 21. Ze dne 20. 5. 1921.

²²⁵ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické rozhledy. 9/1933. Ze dne 3. 3. 1933.

²²⁶ Trampská osada Harakoko – místo Harasov – Kokořín, datum vzniku 1930, osadník Cavaliers, šerif Vejvoda, Naďa. „Osada trampů staré školy, osada, kde jsou sruby rozmístěny s nesmírným citem pro neporušenost přírody, to je Harakoko. Neuvidíte ji ze silnice ani od jezera, teprve až vyšplháte přímo mezi sruby“. In: MOIDL, Zdeněk a MOIDLOVÁ, Olga. Sbírka trampských zvadel a jiných atributů. [Liberec]: O. Moidlová, 2014. 305 s. ISBN 978-80-260-6911-9. Str. 258.

²²⁷ Mělničtí skauti. In: STÁHLÍK, Josef, ed. Mělnicko: z jeho života a práce: sborník vydaný k otevření Masarykova kulturního domu na Mělníce [a zahájení výstavy Masarykova díla a kulturního snažení na Mělnicku dne 28. června 1936. Na Mělníce: Spolek MKD, 1936. 197 s., [1] l. příl. Str. 177-178.

Na podporu turistického ruchu provedlo měšťanstvo úpravu lesoparku Debř. Dalo postavit mnoho laviček, „muchomůrku“ a upravit cestu od začátku údolí přes schůdky až k Romanovskému kříži. „*Za slunných letních dnů těšil se lesopark nebývalé návštěvě obyvatelstva ze Mšena a letních hostů.*“²²⁸

Obrázek 7 – Muchomůrka s lavičkou.

Je vysoká bezmála 5 metrů a její klobouk má v průměru přes 3,5 metry. Dnešní turisté ji stále mohou v Debři potkat.

Josef Cinibulk ve svém průvodci z roku 1932 popisuje Debř takto: „*Hned za koupalištěm počínají už mšenské lesy a to malebnou rokličkou Debří, přírodním to parkem města, klidným, milým zátiším s upravenými, pískem vysypanými cestami a s hojným počtem laviček. Některá místa Debře jsou plně sluncem zalitá, jiná houštím stromoví a jeho korunami zastíněna v libé zášeří. Na vyšší skalce vítá Vás miniaturní imitace starého Kokořína, předvádějící zříceninu hradu toho před renovací. Kousek dál – ve středu Debře – k posezení pobízí vkusný, rozměrný altán. K němu tulí se pietní mohylka Husova. Několik kroků za ní prostírá se mezi stromovím vyhráté, měkounké hřiště pro děti (s pískovištěm), kol dokola lavičkami vroubené. Opodál na pokraji údolních chmelnic, láká pod svou střechu nový altánek, ve formě muchomůrky postavený.*“²²⁹

Obrázek 8 - Zaniklé hřiště

²²⁸ Matrika občanů...c. d., str. 100.

²²⁹ CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínkem...c. d., str. 18.

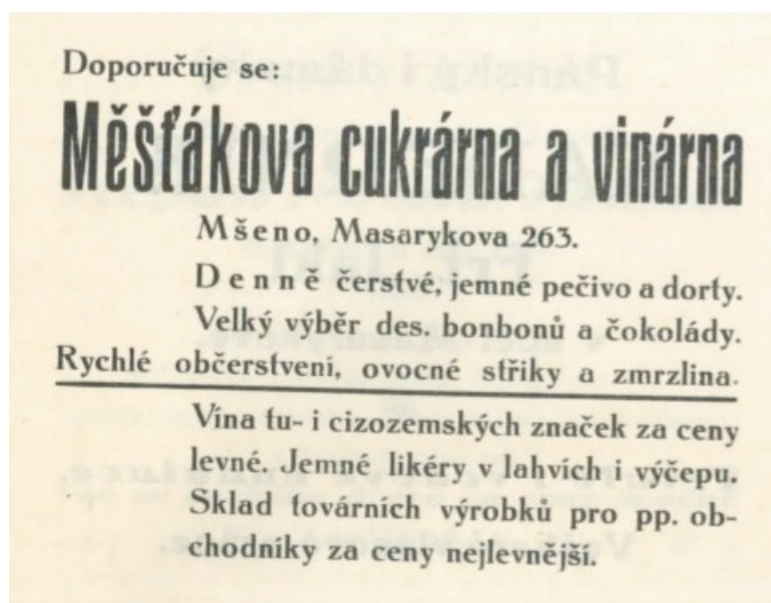

Obrázek 9 - Zaniklý altánek.

Vznikl v roce 1915. Jeho střecha byla v prvních letech pokryta kůrou a její okraje zdobily smrkové šišky. Ještě na sklonku 50. let 20. století stál uprostřed Debře.

Místní rovněž pořádali pro letní hosty různé akce. Například 20. a 21. července 1935 se v Debři konal letní karneval, na který přišlo mnoho návštěvníků.²³⁰

Mšeno bylo v dobách První republiky přirozeným střediskem služeb, většina řemeslníků nebo živnostníků se sdružovala ve městech, protože obyvatelé okolních vesnic byli již zvyklí sem dojíždět či docházet. Ve Mšeně mimo jiné poskytovali své služby kloboučníci, hodináři, holiči, ale i několik cukrářů.²³¹ Nejpopulárnější cukrárnou nejen pro místní, ale i pro turisty a letní hosty byla Měšťákova cukrárna a vinárna.

Obrázek 10 - Reklama na Měšťákovu cukrárnu a vinárnu

²³⁰ Matrika občanů...c. d., str. 248.

²³¹ RŮŽIČKA, Ctirad. Velký Újezd a mšenský region: události, životní styl, způsob obživy a trávení volného času obyvatel středočeské vesnice Velký Újezd a jejího okolí, zasazené do širších souvislostí vývoje českých politických, kulturních a hospodářských dějin uplynulých sto padesáti let. Vyd. 1. Chorušice: Obec Chorušice, 2003. 230 s. ISBN 80-238-9514-1. Str. 100.

Velkým nedostatkem města Mšena, jakožto oblíbeného letoviska pro letní hosty, však bylo chybějící koupaliště. Mšenští využívali bazén pod hradem Kokořín. Zápisy v kronice z let 1928-1931 ilustrují stesky Mšenských po koupališti. Například v roce 1929 v kronice čteme: „*V horkých dnech ožilo zase koupaliště pod Kokořínem navštěvované ponejvíce Mšeňáky, ale i do Doks jezdí. Jak nedocenitelný význam národohospodářský, mělo by pro naše město koupaliště. Stále se mluví o jeho nutnosti.*“²³²

Po koupališti volali i letní hosté. V roce 1928 letní hosté adresovali obci memorandum, v němž poukázali na velký význam letního koupaliště pro město Mšeno. Podepsáno pod ním bylo 68 osob.²³³

4.2 Koupaliště ve Mšeně

První zmínky ohledně stavby městských lázní se objevují již v roce 1923, kdy referát ministerstva zdravotnictví doporučil městu zřídit studené i teplé lázně a slíbil subvenci ve výši 30-40 % nákladů. Obec na to ale neměla finanční prostředky.²³⁴

Idea stavby koupaliště však nebyla zapomenuta, jen se hledaly nové cesty k uskutečnění tohoto projektu. V roce 1928 zastupitelstvo projednávalo přípis, došlý od politické okresní správy, jímž bylo schváleno s určitými podmínkami zřízení lidových lázní.²³⁵ Živnostenský list na provozování lidových lázní obdržel pan Jaroslav Živný.²³⁶ Jednání ohledně subvence na zřízení lidových lázní bylo však nakonec neúspěšné a lázně se nepodařilo opětovně vybudovat.²³⁷ Velkou roli v tom sehrál spor mezi obecním zastupitelstvem a měšťany, který situaci značně komplikoval. Kronika k tomu uvádí: „*Dne 24. 7. 1929 svolal starosta města Josef Šimáně schůzi občanů, kteří se zajímají o zřízení letního koupaliště ve Mšeně. Přišlo 90 osob. Střetli se členové zastupitelstva s měšťany (kteří*

²³² Matrika občanů...c. d., str. 171; 182; 204.

²³³ Matrika občanů...c. d., str. 151.

²³⁴ Matrika občanů...c. d., str. 38-39. Jan Kilián chybně uvádí ve své publikaci, že poprvé padl návrh na stavbu v roce 1926. Toto datum je pouze ručně dopsáno v tiskem vydané Technické zprávě mšenského zednického mistra Josefa Oborského z 8. 10. 1931. In: KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno. 1. vyd. Mšeno: Městský úřad, 2004. 54 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-239-4619-6. Str. 14.

²³⁵ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 12. 1. 1928.; 4. 6. 1928,

²³⁶ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 26. 10. 1928.

²³⁷ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 20. 5. 1929.

*připomněli, že měli úmysl zřídit koupaliště a hotové předati obci, ale zastupitelstvo jejich návrh nepřijalo), došlo k prudké debatě a mnozí účastníci odešli.“*²³⁸

V příštím roce, kdy se teploty v červnu pohybovaly až k 50 stupňům a lidé museli chodit na koupaliště až pod Kokořín nebo zajíždět do Doks, se znovu začala řešit palčivá otázka, kde zřídit koupaliště. Jeden z návrhů se zacítil na tůni ve Vojtěchodole, ale Stránecký velkostatek odmítl tuto tůni odprodat, což mělo nakonec pro Mšeno pozitivní důsledky, protože kdyby se postavilo koupaliště ve Vojtěchodole, výsledek by byl podobný, jako u koupaliště v Kokořínském dole. Mšenští živnostníci by z toho neměli užitek a turistický ruch ve Mšeně by se tím do takové míry neoživil.²³⁹

Město Mšeno se svého koupaliště dočkalo až na počátku 30. let 20. století. První kroky k uskutečnění projektu byly podniknuty v červnu 1931. Koupaliště mělo být výsledkem smíru mezi obcí a měšťany. Dne 17. června 1931 byl v zastupitelstvu schválen návrh na zájezd do Klánovic, kde bylo pro inspiraci navštíveno zdejší koupaliště.²⁴⁰ Smír obce s měšťany byl definitivně schválen 4. září 1931. Obec přislíbila, že postaví lázně a koupaliště podle předložených plánů (dle klánovického vzoru) a rozpočtu, celkem za 130 000 Kč, na který bude použit fond měšťanů. Každému z měšťanů bylo přislíbeno odstupné 5 000 Kč za to, že se vzdají měšťanského práva i obecního statku měšťanského.²⁴¹ Pro stavbu nakonec bylo vybráno místo vedle rybníku Blížka přímo v obci.

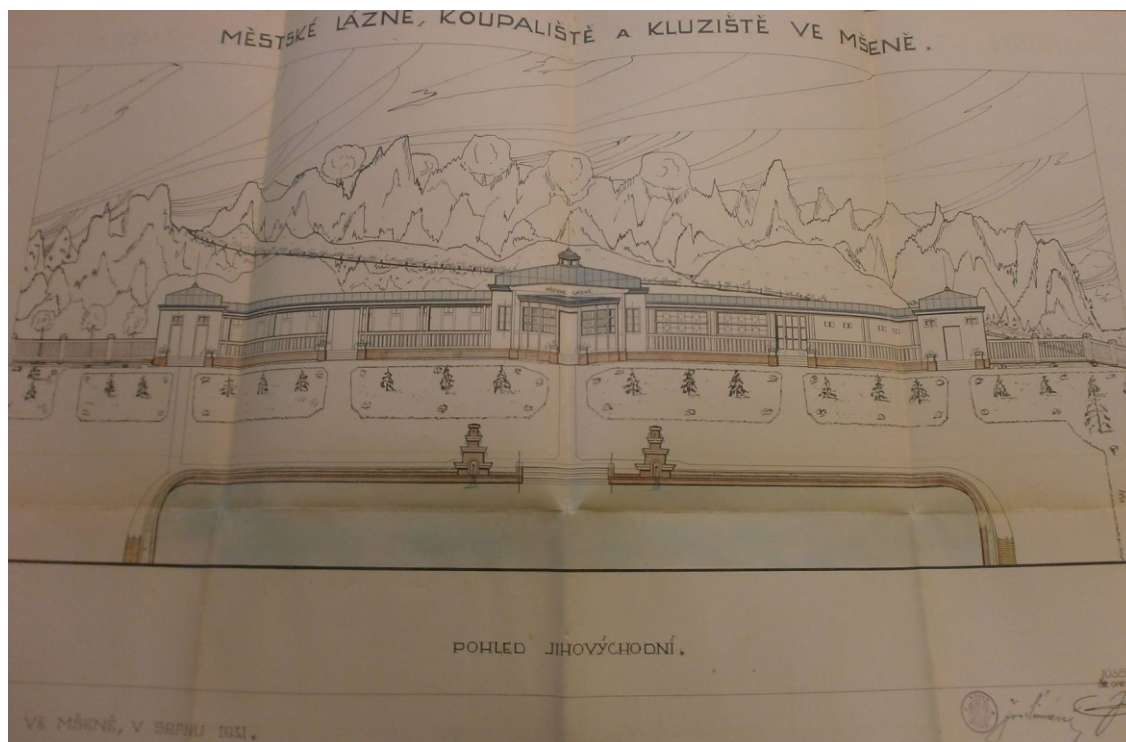
Obrázek 11 - Pohled na místo před stavbou lázní

²³⁸ Matrika občanů...c. d., str. 171.

²³⁹ Matrika občanů...c. d., str. 190.; Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 27. 6. 1930.

²⁴⁰ Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 17. 6. 1931.

²⁴¹ Zápis obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 4. 9. 1931.

Obrázek 12 - Plány-městské lázně, koupaliště a kluziště-JV pohled

Architekt tohoto projektu není známý, ale Jan Kilián uvádí možnost, že to byl někdo z Kotěrových žáků, snad Jindřich Freiwald, Čeněk Vořech nebo František Janda.²⁴² Technickou zprávu a plány s rozpočty zpracoval stavitel Josef Oborský.

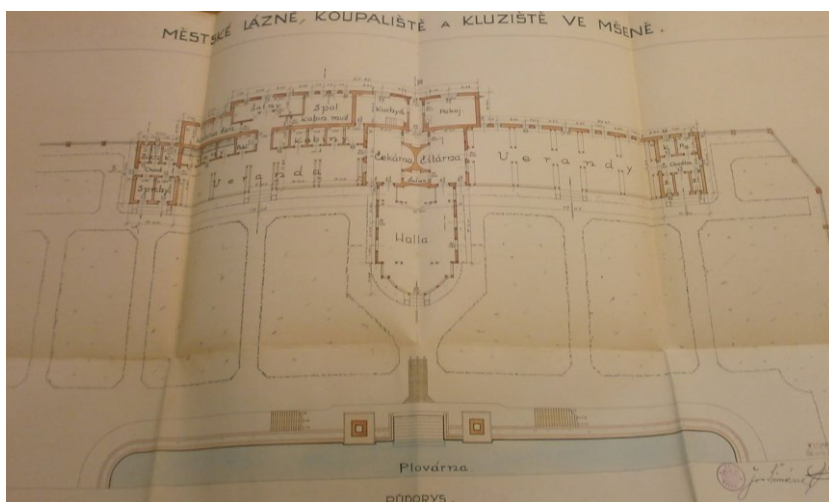
Technická zpráva uvádí následující argumenty pro stavbu koupaliště: „*Městské lázně s letním koupalištěm a vhodným zimním kluzištěm, byly již dávnou existenční otázkou města Mšena. Město...vyhledáváno jest četnými turisty. Stále však jest trpce stěžováno na nemožné koupání – bez něhož není si možno řádné letovisko představit. Značnou ujmuu příjmů trpí tím město, neb není zde pro uvedenou příčinu stálých letních hostů...kteří by...zvýšili příjmy místních živnostníků.*

Zdravotní ohledy vyžadují zde o stálé, řádné lázně, kde možno by bylo tělo osvěžujícím koupáním ve zdraví udržeti. Většina obyvatelstva nemá dosud možnost vůbec v zimě se vykoupati.

Předsevzato provést objekt lázeňský v kotlině Bližky...před vstupem do krásné zalesněné rokliny zvané Debř...vybuduje se bassin rozměrů 50x18 m. Bassin vyzdí se z ostře pálených cihel zvlášť vybraných z místní cihelny a zdivo bude čistě cementovou maltou vyspárováno. Dno založí se na desku z dusaného betonu s dilatačními spárami. Terrain pod deskou bude řádně zdrenážován. Výpust z bassinu bude provedena z cementových trub

²⁴² KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno...c. d., str. 15.

a zaústí se do Jezera na Podolci...Plnění bassinu provede se potrubím připojeným na trubní síť skupinového vodovodu...Budova lázeňská, rozložená podél bassinu, bude skýtati možnost koupání celoročně v zařízených lázních vanových a sprchových kabinách...“²⁴³

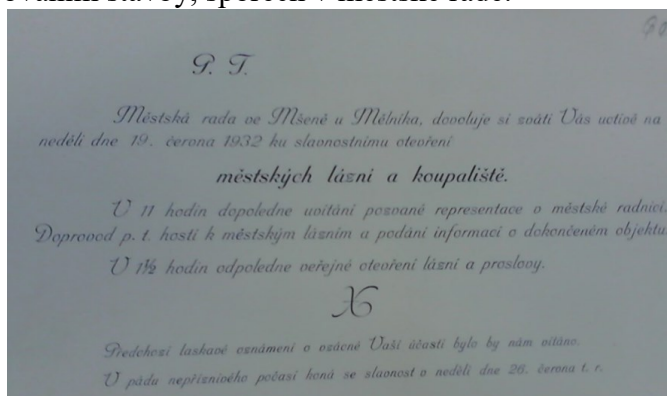
Obrázek 13 - Plány-vnitřní část budovy

Zednické práce prováděla ve své režii stavební komise pod jeho dozorem. Ostatní práce byly zadány mšenským živnostníkům (tesařům, klempířům, truhlářům, sklenářům, zámečnickům, kamnářům, malířům, elektrikářům, instalatérům)²⁴⁴, což se neobešlo bez rozhořčení těch, kteří práci nedostali. Nezaměstnaní dělníci zde našli práci. Srovnávali terén, lámali skály, káceli stromy, nasypávali přehradu a stavěli novou cestu.²⁴⁵

Více k jednotlivým stavebním úpravám a k technické stránce koupaliště píše Jan Kilián.²⁴⁶

Ke slavnostnímu otevření městských lázní a koupaliště došlo v neděli 19. června 1932 po mnohých problémech s financováním stavby, sporech v městské radě.

Obrázek 14 - Pozvánka na slavnostní otevření městských lázní a koupaliště

²⁴³ SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské lázně Mšeno; Technická zpráva mšenského zednického mistra Josefa Oborského ze dne 8. 10. 1931.

²⁴⁴ Celkový náklad na stavbu budovy činil 275 115.80 Kč. In: SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské lázně Mšeno; Náklady na stavbu.

²⁴⁵ Matrika občanů...c. d., str. 215; 220.

²⁴⁶ KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno...c. d., str. 18.

Slavnostní otevření lázní se konalo za velké účasti místních občanů a mnoha významných hostů z okolí, zúčastnili se i četní zástupci okolních obcí a spolků. Nejprve byla v 11 hodin dopoledne uskutečněna prohlídka lázní, poté společný oběd, po kterém byla zahájena vlastní slavnost průvodem z města. V areálu lázní pronesl starosta Beran slavnostní projev, ve kterém poukázal zejména na ukončení dlouholetého sporu ve městě, nato byla zahrána národní hymna a zábava doprovázená místní hudbou mohla začít. „*Slavnost se podařila i zásluhou krásného počasí a hosté velmi obdivovali provedení lázní.*“²⁴⁷ Za první sezónu bylo v lázních 10 050 návštěvníků.²⁴⁸

Obrázek 15 - Snímek ze slavnostního otevření městských lázní ve Mšeně.
Kolaudace lázeňské restaurace proběhla 26. srpna 1932.²⁴⁹

Obrázek 16 - Verandy a restaurační zařízení lázní na pláži.

²⁴⁷ KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno...c. d., str. 23.

²⁴⁸ Matrika občanů...c. d., str. 232.

²⁴⁹ KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno...c. d., str. 27.

Restaurace byla pronajata restaurátorovi Josefu Ulmanovi. Pro hosty zde bylo k dispozici podkováňské nebo plzeňské pivo, citronáda, oranžáda či malináda, sodová nebo minerální voda. Dále se na nápojovém lístku nacházely likéry, víno, černá a bílá káva nebo čaj. K jídlu se nabízely párky nebo vuřty s křenem a houskou, uherský salám, nářez, obložené chlebičky a sýry. V ceníku nápojů a jídel se rovněž objevila položka obědy a večeře, avšak nebyly konkrétně specifikovány.²⁵⁰

Obrázek 17 - Reklama na restauraci na koupališti

V zimě bylo plánováno, že bude bazén provozován jako kluziště, ale pravděpodobně se zde nikdy nebruslilo, protože by zmrznutí vody v bazénu mohlo bazén poničit.²⁵¹

²⁵⁰ SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské lázně Mšeno; Ceník nápojů a jídel.

²⁵¹ KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno...c. d., str. 32.

Obrázek 18 - Celkový pohled na areál koupaliště se skluzavkou

4.3 Doprava

Místní železniční trať Mělník-Mšeno-Skalsko-Stará Paka přes Mladou Boleslav byla vybudována za podpory státu, avšak obce se musely alespoň čtvrtinou stavebních nákladů také podílet. Byla jmenována Komise pro výstavbu místní dráhy. Komise začala vyměřovat trať již v roce 1894. O rok později se začalo s výkupem pozemků. Koncese na stavbu místní dráhy byla udělena v lednu 1896. Oficiálně byla trať Mělník-Mšeno dokončena 21. června 1897. Naplánovaná trať v celé své délce Mělník-Stará Paka byla dokončena a otevřena až 24. listopadu 1906.²⁵²

V dobách První republiky však již nebylo železniční spojení dostačující a brzdilo rozvoj turistického ruchu, na což poukazuje například článek v Mělnických listech: „Nepříznivým železničním spojením jsou nejkrásnější partie (většinou i nejvzdálenější) výletníkům nejméně známy.“²⁵³ nebo zápisy ze zastupitelstva.

Nový jízdní řád.			
(Platný od 1. t. m.).			
Mělník-Praha:		Praha-Mělník:	
Odj.	Přij.	Odj.	Přij.
5.24	7.23 W	5.20 W	7.07
5.35	7.08 D		
7.30	9.19 D	8.16 D	9.49
10.37	12.17 D	11.24 W	12.57
11.30	13.26 W	12.20 D	13.55
14.58	15.54 W	14.28 W	15.26
17.00	18.43 W	14.40 W	16.45
18.51	21.15 W	17.05 D	18.44
20.00	21.47 D	17.56 W	19.42
20.38	22.38 D	20.03 D	21.49
(Rychlíky vysázeny jsou kursivou, W = Wilsonovo nádr., D = Denisovo nádr.).			
Mělník-Mšeno:		Mšeno-Mělník:	
11.24	12.41	5.43	7.21
15.28	17.11	9.56	11.02
20.50	22.28	12.36	13.42
		18.20	19.32
O nedělích a svátcích do 14. září t. r. jezdí vlak z Mělníka pouze do Lhotky a zpět.			
Odj. z Mělníka		8.20	
Přij. do Lhotky		8.49	
Odj. z Lhotky		9.00	

Obrázek 19 - Jízdní řád pro rok 1924

²⁵² RUŽIČKA, Ctirad. Velký Újezd a mšenský region...c. d. Str. 84-85.

²⁵³ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 15. Ze dne 18. 7. 1919.

V roce 1927 bylo projednáváno prodloužení výletního vlaku, který dosud končil ve Lhotce, až do Mšena.²⁵⁴ Snaha o zavedení nedělních výletních vlaků z Prahy do Mšena se nesečkala s patřičnou odezvou.²⁵⁵ Celou řadu let bylo také marně usilováno o zavedení osobních vlaků na trati Mělník-Mšeno-Mladá Boleslav. V případě, že by vlaky přijížděly do Mšena ráno, velmi by to prospělo živnostníkům a zvýšilo i počet dětí navštěvujících mšenské školy.²⁵⁶ Ačkoliv byla situace ohledně osobní železniční dopravy tristní, nepodařilo se prosadit ani zavedení autobusové dopravy. O koncesi žádal například František Blažík z Mělníka, který chtěl provozovat autobusovou dopravu ze Mšena na Mělník, nebo Záruba z Chorušic, který měl v úmyslu zřídit autobusovou linku Mšeno-Kropáčova Vrutice. Koncese jim nebyla udělena na protest ministerstva železnic.²⁵⁷

O rok později zase obecní zastupitelstvo probíralo s ředitelstvím drah v Hradci Králové špatné spojení venkova se Mšenem a žádalo o posílení na trati primárně motorovými vozy.²⁵⁸

Pavel Záruba povolení k provozování autobusové dopravy na lince Mšeno-Chorušice-Vtelno-Kropáčova Vrutice nakonec získal v roce 1928. Kromě toho jezdil přes léto i do Doks.²⁵⁹ O pár měsíců později došlo k posílení autobusové dopravy z Chorušic do Kropáčovy Vrutice, protože zahájil provoz autobusové dopravy rovněž Václav Mašek z Chorušic.²⁶⁰

Doprava osob na trati Mělník-Mšeno-Stará Paka se značně zlepšila v roce 1929, kdy ředitelství železnic zavedlo na této trati vlaky osobní a nákladní, dosud jezdily jen smíšené vlaky.²⁶¹

Od 1. února 1930 začal jezdit Josef Honzátko autobusem lince Mšeno-Byšice-Mělník, a to dvakrát denně.²⁶² Řediteli Josefu Cinibulkovi se díky intervenci v Hradci Králové podařilo prosadit, že ranní vlak ze Lhotky do Mšena bude mít osobní vůz.²⁶³

²⁵⁴ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d., Zápis ze dne 7. 1. 1927.

²⁵⁵ 1927; In: Matrika občanů...c. d., str. 119.

²⁵⁶ Matrika občanů...c. d., str. 134.

²⁵⁷ Matrika občanů...c. d., str. 133.

²⁵⁸ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d. Zápis ze dne 4. 6. 1928.

²⁵⁹ Provoz zahájil 28. 7. 1928; In: Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d. Zápis ze dne 24. 3. 1928.

²⁶⁰ Matrika občanů...c. d., str. 158.

²⁶¹ Matrika občanů...c. d., str. 166.

²⁶² Matrika občanů...c. d., str. 178.

²⁶³ Zápisy obecního zastupitelstva 1927-1932. c. d. Zápis ze dne 27. 6. 1930.

V tomtéž roce žádal Ostruha, majitel dopravy z Kokořína, o koncesi pro autobusovou dopravu na lince Mšeno-Ráj-hrad Kokořín. Jezdil již z Mělníka kokořinským údolím až k zámeckému penzionátu, tuto linku by prodloužil až do Mšena. Obecní zastupitelstvo však vyslovilo nesouhlas a jeho žádost zamítlo. Václav Mašek zase rozšířil svou autobusovou dopravu o linku Mšeno-Bělá-Mnichovo Hradiště a dvakrát v týdnu na Mělník, úterý (trhy) a v pátek (úřední den).²⁶⁴

Jízdní řády z roku 1932 se dochovaly v Cinibulkově průvodci a vypadají následovně:

ŽELEZNIČNÍ A AUTOBUS. SPOJENÍ SE MŠENEM.

Letní období 1932.

I. Vlakové spojení, číslo trati jízdního řádu 131.
Lokální dráha: Mělník-Mšeno-Mladá Boleslav-Stará Paka.

A) Z Prahy do Mšena:

Praha Wils. nádraží:	—	5:16	—	—	14:24	*17:41	18:37
Mělník:	↓	6:42 7:06	11:18	—	15:44 16:17	19:09 19:13	19:58 20:02
Mšeno:	↓	5:50 7:57	12:10 12:11	14:48	†17:08 17:09	20:07	20:56
Ml. Boleslav hl. nádraží:	6:42	8:45	13:05	15:38	18:02	se nedělní dny	neod- ní dny neděle

* Z Prahy na Mělník jen v pracovní dny kromě soboty.
† Ve dny, kdy se nepracuje, ze Mšena o 18 hodin (V Boleslavi o 18:52).

B) Ze Mšena do Prahy:

Mladá Boleslav:	—	9:02	10:58	13:53	16:10	—	21:32
Mšeno:	↓	5:43 9:58	9:57 11:53	14:47 14:48	†17:06 17:10	—	22:26

C) Vlakové spojení, číslo trati jízdního řádu 116. Mladá Boleslav-Kropáčova Vrutice-Byšice-Praha:

Ml. Boleslav:	5:01	7:43	10:44	13:53	16:11	*18:08	19:03	21:22
Krop. Vrutice:	5:32	8:12	11:15	14:22	16:42	18:39	19:34	21:52
Byšice:	5:43	8:26	11:27	14:31	16:53	—	19:48	22:00
Všetaty-Přivory:	5:48 6:00	8:31 8:43	11:32 11:35	14:36 14:50	16:58 17:01	18:51 18:57	19:53 19:55	22:05 22:06
Praha Wils. n.:	7:15	9:44	12:46	15:58	18:08	19:57	20:58	23:03

* Jen v neděli.

III. Spojení Mšena s Bělou:

Autobus p. V. Maška, stanoviště ve Mšeně: Riegrovo náměstí (před poštou), stanoviště v Bělé: Hotel Merkur.

7:40	↓	Mšeno:	↑	13:10
8:50	↓	Bělá:	↑	11:50

IV. Spojení Mšena s Prahou:

Koncesovaná osobní doprava p. Jos. Linka, Mšeno 252.
Velkým osobním autem každého dne kromě soboty a neděle. Jízdu nutno objednat předem a složit zálohu. Cena objednané jízdy (tam i zpět) Kč 35=.

Odjezd ze Mšena do Prahy od knižkupectví p. Ant. Gregory ve Mšeně v 6:30 hod. ráno.

Odjezd z Prahy-Karlina, z Jungmannova náměstí v 18:00 hod. večer.

Osobní auta, rovněž autobusy k výletům po předchozím hlášení kdykoliv k dispozici:

1. U p. V. Maška, autodoprava, Mšeno, telefon č. 18.
2. U p. J. Honzátky, autodoprava, Mšeno, č. 35.
3. U p. J. Linka, autodoprava, Mšeno, č. 252.

A) Z Prahy do Mšena:

Praha Wils. nádraží:	5:16	8:09	11:20	*13:15	14:05	16:20	†18:45
Všetaty-Přivory:	6:24 6:28	9:19 9:22	12:22 12:25	14:25 14:26	15:07 15:09	17:18 17:20	19:40 19:42
Byšice:	6:34	9:29	12:31	14:33	15:16	17:26	19:48
Kropáčova Vrutice:	6:46	9:42	12:41	14:43	15:29	17:38	20:00
Ml. Boleslav:	7:15	10:13	13:09	15:09	16:00	18:06	20:28

* Jen v sobotu, je-li pracovní den.
† V pracovní dny.

1. Autobus p. J. Honzátky:

Mělník:	9:20	16:45
Byšice:	9:45	17:10
Mšeno:	10:30	18:15

Stanoviště na Mělníku: Karlovo náměstí.

2. Autobus p. V. Maška:

Kropáčova Vrutice:	6:50	15:35	20:05	Nezdvozně, pouze v neděli nebo ve sodek do 5. září 1932:	21:55
Mšeno:	7:40	16:30	20:50		22:40

B) Ze Mšena do Prahy:

1. Autobus p. V. Maška:

Mšeno:	4:30	13:15	18:40	Nezdvozně, pouze v neděli nebo ve sodek do 5. září 1932:	20:50
--------	------	-------	-------	--	-------

V. Spojení Mšena s Dubou.

Zastávky: Mšeno (nádraží), Mšeno (pošt. úřad), Mšeno-Podolec, Romanov, Ráj, Konrádov (škola), Tužovský mlýn, Blatečky, Křižovatka k Vlčkovu, Beškov, Křenovský mlýn, Švihov, Dubá (náměstí).

Číslo a doba kursu				Trať:		Č. a doba kursu	
II.	II. a	IV.	IV. a	(jízdní řád č. 861).		I.	III.
6:00	8:00	17:12	18:32	Mšeno-nádraží:		5:33	14:03
6:03	8:03	17:15	18:35	Mšeno-pošt. úř.:		5:29	13:59
6:17	8:17	17:27	18:47	Ráj:		5:14	13:44
6:50	8:50	18:00	19:20	Dubá-náměstí:		4:40	13:10

Kurs č. II. jezdí jen ve čtvrtek

Kurs č. II. a jezdí jen v pondělí, sobotu a v neděli.

Kurs č. IV. jezdí v pondělí, čtvrtek a sobotu.

Kurs č. IV. a jezdí jen v neděli.

Kurs č. I, III. jezdí v pondělí, čtvrtek, sobotu a v neděli.

Autobusového spojení tohoto lze výhodně použít k návštěvě Dubského Švýcarska. Zastávky Beškov – k návštěvě vrchu Beškova (Beschaben), křižovatky k Vlčkovu – k shlédnutí Nedovesky.

Na požádání zastaví autobus k příhodnému výletu na Housku.

Autobusová trať uvedená navazuje v Dubě na autobusové spojení s Č. Lípou, Doksamí, Liběchovem a se Stětím.

Poznámka: Při technických poruchách račte laskavě změnu omluvit.

²⁶⁴ Matrika občanů...c. d., str. 191-193.

Dne 15. května 1936 byly zavedeny na trati Mělník-Mšeno osobní motorové vlaky.²⁶⁵ Vlakové spojení přispělo v první polovině 20. století k tomu, že se Mšensko s Kokořínskem staly turisticky zajímavým místem pro mnoho turistů i letních hostů a zvýšily se tím i příjmy místních podnikatelů.²⁶⁶

O autobusovou linku Mšeno-Praha a zpět usilovalo město Mšeno již od roku 1912, kdy byla udělena vůbec první licence k provozování autobusové linky na mělnickém okrese podnikateli Františku Černému po trase Mělník-Praha a zpět. Město Mšeno žádalo o prodloužení této autobusové linky Praha-Mělník až do Mšena, avšak neúspěšně s odůvodněním, že je do Mšena silnice ve velmi špatném stavu a že cena jízdného by musela být o mnoho vyšší než u vlaku. Přímé autobusové spojení ze Mšena do Prahy existovalo až od počátku 70. let 20. století. Výletníci z Prahy tak museli v dobách První republiky vždy na svých cestách nejméně jednou přestupovat. Možností měli hned několik, mohli využít vlakové i autobusové spojení, ale i vltavský parník, který přijížděl na Mělník v neděli dopoledne a odpoledne se vracel zase zpět. Vltavský parník byl pro výlety Pražanů na Mělník velmi oblíbený.²⁶⁷

²⁶⁵ Matrika občanů...c. d., str. 241.

²⁶⁶ RŮŽIČKA, Ctirad. Velký Újezd a mšenský region...c. d., str. 86.

²⁶⁷ RŮŽIČKA, Ctirad. Velký Újezd a mšenský region...c. d., str. 87-88.

5 Zimní sezóna

5.1 Plesy, taneční zábavy, merendy

O rozptýlení obyvatel městečka Mšena se v zimním období staral především zábavní odbor TJ Sokol Mšeno. Téměř každoročně v dobách První republiky bylo pořádáno posvícení²⁶⁸, mikulášská zábava, Silvestr a šibřinky.

Mikulášská zábava²⁶⁹ byla primárně pořádána pro děti a obvykle spojena s nadílkou. Tato akce se většinou odehrávala 8. prosince. V letech 1930 a 1931 byla Mikulášská nadílková besídka přenechána tenisovému odboru TJ Sokol Mšeno.²⁷⁰ Nejzajímavější Mikulášská zábava se však konala v roce 1921, a to pod vedením Studentské družiny Kokořín, která s TJ Sokol Mšeno velmi úzce spolupracovala.²⁷¹ Mělnické listy o této akci napsaly následující: „*Studentská družina Kokořín uspořádá 8. prosince ve Fügnerově domě ve Mšeně Mikulášský večer. Zlatým hřebem skvělého programu budou národní ruské bojarské tance, jež předvede M. Helena Ribo, člen bývalého carského divadla v Petrohradě. Vrátila se právě z tourné po Německu a jest spolu s mnoha jinými ruskými umělci – uprchlíky hostem naší republiky. Kraj náš byl vždy rusofilský, pořadatelé jsou tudíž přesvědčeni, že snaha jejich zpříjemniti umělkyni trudné okamžiky vyhnanství z nešťastné vlasti, bude pochopena v celém širokém okolí a že v ten den prostorný Fügnerův dům bude vyplněn do posledního místečka. Za tím účelem studenti nedbajíce ohromných výloh, získali 2 výstřední žongléry ze Švédska, jichž vrchol akrobacie naplní všechny přítomné údivem. Zábava koná se při stolech. Ceny bylo nutno zvýšiti, vstupné od 5 Kč do 12 Kč.*“²⁷²

²⁶⁸ Na posvícení obvykle bylo zváno prostřednictvím periodik, jako například v roce 1921: „*Sokolský posvícenský věneček koná se v neděli 30. 10. 1921 ve Fügnerově domě. Začátek v 7 hodin večer. Vstupné za osobu 6 Kč.*“ In: SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 42. Ze dne 14. 10. 1921.; Podle kroniky se posvícení ve Mšeně konalo v letech 1921, 1924, 1925, 1926, 1928 (21. 10.), 1929, 1930 (26. 10.), 1931, 1932, 1934, 1937 In: TJ Sokol Mšeno; neuspořádané dokumenty k historii spolku, uložené v klubovně sokolovny; Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

²⁶⁹ Podle kroniky se Mikulášská jistě konala v letech: 1921, 1927, 1929, 1930, 1931, 1934, 1935, 1937, 1938. In: Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892...c. d.

²⁷⁰ Dne 7. 12. 1930 pořádal tenisový odbor Mikulášský večer. Přišlo hojně hostů, hlavně z okolí. Druhý den připravila jednota nadílkovou besídku pro děti. Podělila 59 dětí ze Mšena a Sedlce poukázkami na šatstvo a obuv. Ve Mšeně a Sedlci byla k tomuto účelu uspořádána sbírka. In: Matrika občanů...c. d., str. 193.

²⁷¹ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 46. Ze dne 11. 11. 1921.

²⁷² SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 47. Ze dne 18. 11. 1921.

„Švédové hosty Studentské družiny Kokořín ve Mšeně. Téměř po 300 letech vkročí do našeho kraje opět Švédové. Tentokrát však přicházejí jen dva sympatičtí severané s láskou a obdivem pro náš mladý stát a s touhou, uměním svým zahladit smutné vzpomínky, žijící mezi naším lidem, vzpomínky na zhoubnou pro nás válku 30letou, kdy předkové našich hostů divnou hrou osudu stanuli v našich rolích jako divý nepřítel. Přijďte proto všichni 8. 12. do prostorné dvorany Fügnerova domu ve Mšeně utužit osobně srdečný poměr, vládnoucí mezi naší republikou a Švédskem. Poněvadž Fügnerův dům při stolním zařízení pojme značně menší počet diváků, doporučujeme vřele všem, kdož chtí spatřit něco nevšedního a naplnit duši nezapomenutelnými dojmy, aby neprodleně učili záznam na vstupenky v těchto předprodejnách: Mšeno, železn. závod p. F. J. Janatky, Nebužely kol. V. Kamarád, Chorušice kol. Sl. Adamcová, Skalsko p. Štědroň. Vstupné 5-12 Kč, lóže 50 Kč...Dárky pro Mikulášskou nadílku dobře zabalené a opatřené čitelnou adresou přijímá stále Jarka Fiedler ve Mšeně.“²⁷³

O Mikulášský večer s tímto programem byl velký zájem. Členové Studentské družiny Kokořín dokonce museli v Mělnických listech otisknout vysvětlení, že program nemůže být opakován, neboť účinkující byli získáni pouze na jediné vystoupení.²⁷⁴

V roce 1932 byla zase uspořádána mikulášská besídka s filmem a před Vánoci ještě nadílka „Vánoční stromeček“, na které se sešlo mnoho dárků hlavně pro děti nezaměstnaných.²⁷⁵

Pár týdnů po Mikulášské zábavě slavili Mšenští zpravidla Silvestra.²⁷⁶ Rovněž na tuto akci bylo upozorňováno v Mělnických listech, jako například v roce 1919: „Tělocvičná jednota Sokol ve Mšeně pořádá 31. 12. obvyklou Silvestrovskou zábavu v dvoraně Fügnerova domu. Začátek v 7 hodin večer.“²⁷⁷

Většinou v lednu nebo únoru se ve Mšeně odbyvaly sokolské šibřinky²⁷⁸. Obyčejně byly největší zábavou ve městě, návštěvníci se mnohdy nejvíce těšili na půlnoční scénu. Jako

²⁷³ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 48. Ze dne 25. 11. 1921.

²⁷⁴ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 49. Ze dne 2. 12. 1921.

²⁷⁵ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892...c. d.

²⁷⁶ V kronice jsou zmínky o společně slaveném Silvestru v letech: 1919, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1934, 1935, 1937 a 1938. In: Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892...c. d.

²⁷⁷ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 38. Ze dne 24. 12. 1919.

²⁷⁸ Šibřinky, v staré mluvě české (z napodobení vrabčího hlasu) tolik jako frašky, žerty, šašky neb kudrlinky. Jindř. Fügnerem použito k pojmenování veselých maskarních zábav sokolských, jež r. 1865 po první

na jiné akce, tak i na šibřinky bylo poukazováno v Mělnických listech: „*V neděli 1. 2. 1920 budou uspořádány šibřinky tělocvičné jednoty Sokol ve Mšeně. Ráz: V pohádkách. Fügnerův dům.*“²⁷⁹ Zájem o tento kulturní podnik ve Mšeně byl téměř vždy velký: „*Zájem o sokolské šibřinky ve Mšeně denně vzrůstá. Celé okolí, ba i hosté z Mladé Boleslavi a Prahy hlásí se o vstupenky. Radíme všem, kteří miní též se zúčastniti, by co nejdříve opatřili se vstupenky, neb co nevidět budou rozprodány. Při šibřinkách hraje dobrou pověstí známá kapela P. Hodbodě z Ml. Boleslavi. Fügnerův dům je po celý týden uzavřen a pracuje se v něm horlivě na dekoracích. Překvapující půlnoční scéna.*“²⁸⁰

Šibřinky²⁸¹ mívaly každoročně odlišný námět. V letech 1918–1938 si vybrali sokolové jako téma pro své šibřinky následující témata: „V pohádkách“, „Sjezd všech národů“, „Kraje slunné Adrie“²⁸², „20 tisíc mil pod mořem“²⁸³, „Pod slovanskou lípou“²⁸⁴, „V zemích tropického slunce“²⁸⁵, „Polární sen“²⁸⁶ a „V říší květin“.²⁸⁷

v sokolovně pražské byly uspořádány a od té doby všeobecně se pořádají. In: Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 24 sv. Str. 597.

²⁷⁹ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 38. Ze dne 24. 12. 1919.

²⁸⁰ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 5. Ze dne 30. 1. 1920.

²⁸¹ Dle kroniky se šibřinky ve Mšeně za První republiky konaly: 1. 2. 1920, 9. 1. 1921, v roce 1926, 18. 2. 1928, 26. 1. 1929, 15. 2. 1930, 14. 2. 1931, 2. a 3. 2. 1935, 22. 2. 1936. In: Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892...c. d.

²⁸² Tyto šibřinky byly připravené Adolfem Líbalem a L. Kabrnovou. Konaly se 18. 2. 1928. Půlnoční scéna byla na téma „Mírový kongres národů“. Účinkovalo 104 osob. Zábavu navštívili i hosté z Mělníka, Bělé, Benátek, Prahy atd. „Tak pěkných šibřinek tu ještě nebylo“. In: Matrika občanů...c. d., str. 144.

²⁸³ Sokolské šibřinky 26. 1. 1929 byly významnou společenskou událostí. Tématem tentokrát bylo 20 000 mil pod mořem. Při půlnoční scéně hrálo 108 masek. Scéna se velmi líbila, a proto byla opakována ještě druhý den odpoledne a večer. Zábavu řídil a připravil Adolf Líbal, hodinář. I přes špatné počasí (auto a autobusy, co jely na šibřinky uvázly v závějích nebo se museli vrátit) přišlo do sokolovny mnoho lidí i z Mělníka. In: Matrika občanů...c. d., str. 161.

²⁸⁴ V pořadí 7. šibřinky s půlnoční scénou „Volha, Volha...“ s tanci slovanských národů a 80 účinkujícími.

²⁸⁵ 8. šibřinky se pochlubily půlnoční scénou „V jungli“ s opicemi, papoušky, rajkami, motýly – za okouzlení měsíční noci v tropické jungli...

²⁸⁶ Cvičilo 80 členů.

²⁸⁷ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892...c. d.

Obrázek 20 - Šibřinky 1935

Nepravidelně pak TJ Sokol Mšeno pořádal různé zábavní akce jako třeba karneval, čajové večírky, rozmanité taneční zábavy, Josefskou, máje, Anenskou, maškarní, merendu, pouťovou zábavu, koncerty.

O zábavu o masopustu se též staraly i jiné místní spolky. Taneční zábavy pořádali například: legionáři, hasiči, národní socialisté, komunisté, baráčníci, železničáři, agrárníci, lidovci, spolek automobilistů a motocyklistů, řezníci, sportovci (SK Mšeno) a řemeslnická beseda.²⁸⁸ Více ke slavnostem kapitola 7. Slavnosti, Festivity...

²⁸⁸ V roce **1927**: ples legionářů, taneční zábava hasičského sboru, Baráčníků, všedělnická (komunisté), národních socialistů, sokolské šibřinky a tancovačka v masopustní úterý. Největší návštěvu docílili legionáři. Tolik lidí nebylo dosud při plese v sokolovně viděti.

V roce **1928**: Taneční zábavy v masopustě: V sokolovně: železničáři, hasiči, agrárníci, legionáři, sokolské šibřinky. U modré hvězdy: všedělnická (komunistická) merenda, Baráčnický ples masek. U bažanta: lidovci.

V roce **1929**: Taneční zábavy – Masopust: ples dorostu agrárního, Baráčníků, automobilistů a motocyklistů, hasiči, šibřinky sokolské – vše v sokolovně. Na sále u bažanta: lidovci. U modré hvězdy: baráčníci merendu.

V roce **1930**: Taneční zábavy v masopustě: Legionáři, Řezníci, Hasiči, sokolské šibřinky, baráčníci.

V roce **1931**: Taneční zábavy v masopustě: Agrární, sportovní, řemeslnické besedy, národních socialistů, řeznická, hasičská, baráčnická, sokolské šibřinky.

V roce **1935**: Plesy pořádali: O. S. R. D., hasičský sbor, baráčníci (merenda), SK, Sokol (šibřinky) a na konci masopustu Sokol (merenda). Účast přiměřená, finanční efekt slabší.

In: Matrika občanů...c. d., str. 118, 142, 160, 178, 197, 242.

5.2 Zimní sporty

Mezi oblíbené zimní sporty mšenských v dobách První republiky patřilo sáňkování, bruslení a lyžování. Sáňkovalo se na příklad na silnici k Ráji. Bruslilo se na Blížce nebo na Jezeře. Místní se pokoušeli i o vytvoření umělého kluziště například na sokolském cvičišti.²⁸⁹ Lyžování se ve Mšeně rozšířilo kolem roku 1928. Využívány byly svahy Vrátné hory, kde kronikář ve zmiňovaném roce napočítal 25 lyžařů.²⁹⁰

Dne 14. listopadu 1934 byl založen lyžařský odbor TJ Sokol Mšeno. V prvním roce svého působení čítal 63 členů, s nimiž byly uspořádány 3 výlety na sousední kopce a hory. O rok později bylo již podniknuto za vedení p. Regnera 5 výletů po okolí na lyžích, na kterých byla průměrná účast kolem 16 členů. Odbor zorganizoval pro své členy také lyžařský kurz, cvičení žactva a dorostu na ledě, uspořádán byl i výlet autobusem na Ještěd. O pololetních prázdninách se členové vydali na zájezd do Krkonoš.²⁹¹

Ačkoliv v zimě roku 1936 nebyl skoro žádný sníh, počet členů lyžařského odboru se zvýšil na 75. Kvůli nedostatku sněhu byl pořádán „suchý kurz“ a cvičilo se na i ledě. Ve dnech od 31. ledna do 5. února byl uspořádán zájezd do Krkonoš.

V zimním období 1936/37 měl lyžařský odbor 61 členů. Lyžovat se mohlo jen asi 4 týdny. Byly pořádány 3 společné výlety do okolí, 6 cvičení na ledě, zájezd do Krkonoš a kurz v ošetřování a mazání lyží.

„Záříjové události roku 1938 velmi uškodily lyžařskému odboru, neboť zabráním sudetského území ztratil všechny lyžařské terény v pohraničních horách.“²⁹²

²⁸⁹ Ale pokus se nezdařil, voda se ztrácela do země. In: Matrika občanů...c. d., str. 176.

²⁹⁰ Matrika občanů...c. d., str. 144; 160.

²⁹¹ V roce 1935 byl stav členstva lyžařského odboru tento: mužů 15, žen 10, dorostenců 5, dorostenek 6, žáků 18, žákyň 9 – celkem 63 členů, In: Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

²⁹² Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

Pomník vyrobený ze světlé požárské žuly místním kamenickým mistrem Františkem Trnkou nese na vrcholu bronzové poprsí mistra Jana Husa. Měděná deska uprostřed obsahuje nápis: „*Na cestě z temné poroby k slunci svobody zaplatili jste životy svými kvůli cizáckých mocí. Ty, český člověče, horlivě střež toho, aby vláda věci Tvých trvale zůstala v rukou Tvých.*“ Na menší desce je text: „*Památce padlých ze Mšena ve světové válce 1914–1918. Věnovala paní Julie Pišková, rozená Červenková ze Mšena, roku 1924.*“²⁹⁵

Slavnostní odhalení pomníku bylo zahájeno fanfárami z Libuše z radniční věže. Průvodu městem se zúčastnili sirotci a příbuzní zemřelých, hosté, městská rada v čele se starostou Augustinem Podivínským, legionáři, sokolové, hasiči, baráčníci, studentská družina Kokořín, ochotnický spolek Mácha, 7. okrsek sokolské župy a všechny pokrokové politické organizace. Komunisté se oficiálně odmítli zúčastnit. U pomníku promluvil starosta města, legionář Müller z Prahy, slavnostním řečníkem byl Antonín Veselý. Sirotek Jan Lejda vyjmenoval padlé. Některé mšenské občany rozčilovala Husova busta na pomníku a tvrdili, že se na pomník padlých nehodí.²⁹⁶

6.2 Husovy slavnosti

Obvykle byl při Husových slavnostech²⁹⁷ pořádán lampionový průvod ke hranici, která byla umístěna zpočátku na Romanovském návrší, později na Šibenci, dále na cukrovarském poli u nádraží a konečně za Kulmanovým mlýnem. Průvodu se obvykle účastnili zástupci všech místních spolků, například v roce 1919 čítal průvod 1000 lidí. U hranice zpravidla zazněly písně „Ktož jsú boží bojovníci“ nebo „Hranice vzplála“. Po nejvíce při příležitosti této akce přednášeli českobratrští faráři.²⁹⁸ Vždy bylo vzpomenuo na legionáře a padlé ve válce. Od roku 1924, kdy byl odhalen ve Mšeně pomník padlým, byly k němu v den Husova svátku pokládány kytice. Běžně také v tento den sehrál spolek

²⁹⁵ Celkový náklad na pomník činil 26 000 Kč a byl zaplacen paní Julií Piškovou, mšenskou mecenáškou.

²⁹⁶ Matrika občanů...c. d., str. 175.

²⁹⁷ Husovy slavnosti jsou v kronice reflektovány pro roky: 1919, 1921-1925, 1927-1931, 1934-1937.

²⁹⁸ 1922 – přednášel českobratrský farář Kantorek z Mělníka; 1925 – promluvil českobratrský farář Kučera z Prahy; 1927 – mluvil českobratrský farář z Mělníka Lochman; 1928 – mluvil českobratrský vikář Vejnar. 1929 – o významu mučedníka kostnického mluvil českobratrský farář Vejnar ze Mšena. 1931 – promluvil místní českobratrský farář Kvátal; 1934 – mluvil farář Hájek ze Vtelna.

divadelních ochotníků Mácha divadelní představení. Město bývalo slavnostně vyzdobeno a byly vyvěšeny prapory.

Největší slavnosti byly pořádány v roce 1919, v roce 1925, kdy Národní shromáždění rozhodlo, že se 6. červenec stane státním svátkem, a konečně v roce 1928 na 10. narozeniny republiky. Kronikář do roku 1925 často poukazuje na fakt, že obchody zůstaly zavřeny. V roce 1924 byl však pobouřen, že působilo trapným dojmem, že letos poprvé zůstala většina obchodů otevřena.²⁹⁹

Noviny jedny takové slavnosti popisují takto: *„Sdružené pokrokové politické strany, vzdělávací a podpůrné korporace uspořádaly společnou oslavu mučedníka kostnického poprvé v osvobozené vlasti. V sobotu 5. července pořádán průvod občanstva a korporací ke hranici na silnici romanovské. Pohled na průvod, jehož se zúčastnila velká většina obyvatelstva, byl impozantní. U hranice promluvil za pořadatelstvo učitel Cejp krátké slovo úvodní a přednesl báseň Svatopluka Čecha Kostnická duma. Poté vzplála hranice, což doprovázeno zpěvem písní „Hranice vzplála“ a „Kdož jste boží bojovníci“, přednesem básní Svatopluka Čecha „Dva zvony“ a J. Rokyty „Husovy ohně“. Nakonec promluvil několik povzbudných slov ku práci Beránek a učitel Cejp věnoval vzpomínku bratrům legionářům na dálném Východě. Pohled na četné plápolající ohně v okolí působil dojmem povznášejícím, a tak v povznešené a opravdu zušlechťující náladě vracelo se občanstvo do města. Ve městě samém bylo mile překvapeno četnou a vkusnou výzdobou a osvětlením oken a výkladů transparenty. Jasnému dni 6. července dodávaly četné vlající prapory rázu skutečně slavnostního. Četné občanstvo domácí i okolní, jež procházelo ulicemi, ozdobeno vkusnými odznaky, oživovalo slavnostní ruch. V 9 hodin shromáždila se mládež a zúčastněné korporace před školou, načež ubíral se průvod ulicí Palackého a Karlovou k Fügnerovu domu. Mládež shromáždila se potom v sále radničním, kdež promluvil k ní o Husovi a vysvětlil Brožíkův obraz Hus před koncilem odborný učitel Cinibulk. Fügnerův dům pak byl do posledního místa vyplněn občanstvem. Středem programu byla přednáška L. Kunte o významu Mistra Jana Husa pro nás. Vděčné posluchačstvo s pozorností vyslechlo cennou tuto přednášku, poutavě předvádějící osobnost Husovu, nabádající k přemýšlení, za to však prostou všelijakých obvyklých frází a hesel agitačních. Přednášku předcházela společný zpěv písní „Modlitba za národ Husův“ a „Kdo za pravdu hoří“, také byl přečten Husův list z Kostnice veškerému národu českému ze dne 10. 6. 1415. Po přednášce zazpívala slečna*

²⁹⁹ Matrika občanů...c. d., str. 12, 27, 32, 42, 73, 101, 125, 126, 149, 169, 186, 209, 237, 247, 264.

Blechová husitský „Otče náš“, což působilo překrásným dojmem. Po zpěvu písně „Svatý ty nadšení“ zakončena slavnost společně s mládeží na náměstí holdem učitele Cinibulka republiky a prezidentovi Masarykovi.“³⁰⁰

V roce, kdy se den upálení Mistra Jana Husa stal státním svátkem³⁰¹, otevřel místní sbor československé církve svou zvoničku na Václavském náměstí. Zvon je ozdoben Husovým reliéfem a nápisem. Dominantu střechy tvoří kalich a cyrilometodějský kříž, nad dveřmi je kalich a nápis: „Pravda vítězí“. V den otevření sloužil bohoslužby před zvonicí duchovní československé církve Kučera a v sále Fügnerova domu přednášel o vzniku a cílech československé církve. Třicet posluchačů si vyžádalo po skončení přednášky blankety pro odhlášení z církve římskokatolické.³⁰²

Zatímco svátku Mistra Jana Husa byla ve Mšeně věnována každoroční pozornost, výjimečnou byla slavnost na počest pětistého výročí smrti Jana Žižky z Trocnova. Dne 1. října byla v rámci slavností uspořádána besídka v Sokole, divadelní představení Otec božího lidu a přednáška učitele Bergra ze Žižkova.³⁰³

6.3 28. říjen

Výročí vzniku republiky bylo každoročně oslaveno sokolskou akademií³⁰⁴ za spoluúčasti zpěváckého spolku Vyšehrad a vypadalo následovně: *„Tělocvičná jednota Sokol ve Mšeně vybrala si za úkol uspořádati každoročně v památný den Svobody 28. 10. tělocvičnou akademii. Stalo se tak i roku tohoto. Akademie tyto stávají se – díky pořadatelstvu – půvabným večerem a shromažďují četné obecenstvo ze Mšena i okolí. Jest přirozeno, že mají nemalý vliv výchovný pro cvičící i pro obecenstvo. Letošní program – 13 čísel – byl velice pečlivě sestaven a provedení jeho poskytlo opravdový požitek. Jestliže žákyně a žáci hrami s panenkami a na Adama těšili se všeobecné pozornosti obecenstva, tož vynikli zejména ženy půvabnou Sibiřskou devítkou, muži pak Školou sokolského zápasu a zejména*

³⁰⁰ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 16. Ze dne 25. 7. 1919.

³⁰¹ Dne 16. 5. 1925 byl bývalý svátek Jana z Nepomuku zrušen. K tomuto světcí se váže incident, který se odehrál ve Mšeně v noci z 5. na 6. 7. 1919 (Husovy oslavy), kdy zmizela socha Jana Nepomuckého z parku na náměstí a byla nalezena až v Debři. Farář Pecina sochu světce ukryl v kostele. In: SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 14. Ze dne 11. 7. 1919.

³⁰² Matrika občanů...c. d., str. 101.

³⁰³ Matrika občanů...c. d., str. 82-83.

³⁰⁴ Kronika odráží oslavy výročí vzniku republiky v těchto letech: 1919-1925, 1927-1931, 1933, 1934, 1935 a 1938.

ve skupinách světloňošů svými výkony uváděli obecnstvo v úžas. Všichni sokolové od nejmenších do největších se ve výkonech předstihovali. Vedle Sibiřské devítky žen nejpůsobivější byla hra na koníčky, kterou provedly žákyně. Obecnstvo vynutilo si její opakování. Zpěvácký spolek Vyšehrad řízením bratra ředitele Václava Picka ve sborech Svobodě a vlasti a Masarykovi od Vít. Nováka podal výkony rovněž zdařilé a přispěl nemálo ku povznesení dojmu celého večera. Bratr Vilda pak při klavírním průvodu bratra Fiedlera Fantasií a Baletem od Beriota a Cikánským tancem od Naschéza zaujal obecnstvo opět výkony, s jakými se zřídka shledáváme u samouků. Akademie zakončena klavírním kvartetem pod řízením bratra ředitele Picka (klavír) a za účinkování bratrů: Vildy (první housle), Procházky a Matouše (druhé housle), Mudrocha z Lobče (viola) a Oplta (cello) směsí ze Smetany. Jakkoli již loňská akademie svědčila o ušlechtilé snaze Sokola, znamená letošní značný pokrok na poli tělesné výchovy. Dalším snahám Sokola: Zdar!“³⁰⁵

Oslavy často provázely přednášky nejednou od profesora Stáhlíka z Mělníka, jindy zase přednášel bratr Mates z Mladé Boleslavi³⁰⁶, učitel ze Žižkova J. Berger³⁰⁷, profesor B. Vítka z Mladé Boleslavi, ředitel měšťanských škol v Staré Boleslavi Hladík, českobratrský farář Řepa nebo profesor Hlaváček z Mladé Boleslavi.

Významněji bylo ve Mšeně slaveno 10. výročí vzniku republiky v roce 1928. V tento den byly domy vyzdobeny prapory, Fügnerův dům byl vydekorován a osvětlen a na škole byla vztyčena státní vlajka. Mládež zasadila v parku po stranách školy dvě jubilejní lípy a sokolská delegace položila kytici k prezidentovu pomníku. V 9 hodin vyšel od sokolovny průvod a položil věnec k pomníku padlých. Na náměstí se konal koncert a přednáška profesora Stáhlíka z Mělníka. Právě před začátkem přednášky doběhla k řečnické tribuně sokolská štafeta s pozdravem republiky a prezidentovi. Štafeta vyběhla ze Sudoměře

³⁰⁵ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 45. Ze dne 4. 11. 1921.

³⁰⁶ „Zdejší jednota Sokolská pořádá 28. 10. 1921 v 10 hodin dopoledne k oslavě 3. výročí naší samostatnosti veřejnou přednášku bratra Matese. Vstup volný. Večer o 7:30 hod koná se akademie za spoluúčinkování zpěváckého spolku Vyšehrad. Vstupné: I. Místo 5 Kč, II. Místo a balkon 3 Kč, k stání 2 Kč.“ In: SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 42. Ze dne 14. 10. 1921.

³⁰⁷ „Kulturní organizace města Mšena a Sdružení dorostu rep. strany českosl. Venkova pořádají v den Svobody 28. 10. 1924 o 9. hodině dopoledne v sále Fügnerova domu ve Mšeně veřejnou přednášku Jan Žižka a naše osvobození. Přednáší p. Jar. Berger., učitel ze Žižkova.“ In: SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 6. Číslo 43. Ze dne 24. 10. 1924.

a proběhla všemi obcemi v okrsku kolem hranic 7. okrsku Fügnerovy župy. Odpoledne a večer se konala sokolská tělocvičná akademie.³⁰⁸

Nikdo tenkrát netušil, že za 10 let bude vše jinak. Oslavy vzniku republiky v roce 1938 byly velmi nenápadné, zcela nepochybně v souvislosti se zářijovými událostmi. Byl pořádán pouze tichý členský večer s proslovy a recitacemi.³⁰⁹

Obrázek 22 - Akademie TJ Sokol Mšeno v roce 1935

6.4 Narozeniny prezidenta

Celorepublikově rozšířeným svátkem byly také prezidentovy narozeniny (7. března)³¹⁰. Ve Mšeně probíhaly tradičně uskutečněním Masarykova večera nebo Masarykovy besídky, kde zaznívaly přednášky³¹¹, proslovy a blahopřání na počest prezidenta Tomáše Garriguea Masaryka. Výjimečně v roce 1927 sehrála školní mládež divadelní představení „Pro tatíčka Masaryka“.

Výrazněji byla slavena jeho životní jubilea v letech 1920, 1925 a 1930. Oslavy 70. narozenin prezidenta ve Mšeně proběhly takto: „*Tělocvičná jednota Sokol uspořádala v neděli 13. 4. 1920 k oslavě 70. narozenin Masarykových tělocvičnou, hudební a zpěvní akademii. Sál Fügnerova domu naplněn byl do posledního místa, hostmi z místa i okolí. Bratr Mates z Ml. Boleslavi promluvil na téma: „Čeho žádá Masaryk od českého člověka“. Vyzdvihl význam našeho prezidenta jakožto náboženského myslitele a osvětlil, jak Masaryk,*

³⁰⁸ Matrika občanů...c. d., str. 155-156.; Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³⁰⁹ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³¹⁰ Záznamy v kronice dokládají oslavy narozenin prezidenta v těchto letech: 1925-1930, 1933-1938. V roce 1926 však Mšenští přešli narozeniny prezidenta republiky bez oslav.

³¹¹ „U příležitosti 70. narozenin prezidentových promluví při slavnostním shromáždění českobratrského sboru ve Mšeně v sále městské radnice učitel Jaroslav Berger ze Žižkova. Začátek o půl desáté dopoledne. Vstup volný.“ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 9. Ze dne 27. 2. 1920.

*český člověk, vyrostl z české reformace. Muži cvičili župní sletová s kopím, ženy Rusalku, dorostenci prostná sletová, dorostenky Mazurku, žáci skupiny na koni a žákyně staročeské tance. Všecka čísla provedena s úplným zdarem, jedno předstihovalo druhé, svědčila o svědomitém nácviku a sklídila zaslouženou pochvalu.“*³¹²

U příležitosti 75. narozenin prezidenta zase nechalo zastupitelstvo města Mšena na památku na tento den vepsat do pamětní knihy: *„Členové zastupitelstva shromáždění na mimořádné schůzi v den 75. narozenin našeho milovaného prezidenta T. G. Masaryka, vděčně vzpomínají jeho vykonané práce, sklánějí se před životním dílem našeho posledního buditele a prvního prezidenta československé republiky.“*³¹³

Mezi 75. a 80. narozeninami prezidenta však proběhla ve Mšeně ještě mimořádná oslava na počest jeho znovuzvolení prezidentem republiky. *„Místní osvětová komise uspořádala v ten den večerní oslavu za ohromné účasti lidu, jaké se od 28. 10. 1918 v našem městě nepamatuje.“*³¹⁴ Večer se konal koncert na náměstí a mohutný průvod, projev pronesl ředitel Cinibulk. Ne všichni obyvatelé Mšena však přijali oslavy s radostí. *„Někteří národní demokraté nevyvěsili prapory a v některých domech dokonce spustili záclony, aby neviděli jásající lid. Jeden fašistický zbohatlík navíc prohlásil: Ne bíločervené, ale černé prapory měli bychom vystrčiti z domů.“*³¹⁵

Oslavy 80. narozenin prezidenta Masaryka se tradičně uskutečnily formou průvodu s hudbou městem při účasti všech spolků k Masarykovu pomníku u školy. Pomník byl ozdoben chvojím a po stranách hořely pochodně. Slavnosti se zúčastnilo na 1 200 lidí, z nichž mnozí přišli i ze vzdáleného okolí. Řeč pronesl legionář Josef Holub, odborný učitel, ve které hovořil o vlastních vzpomínkách na Masaryka z Ruska. Obecní zastupitelstvo zaslalo kanceláři prezidenta blahopřání a věnovalo 500 Kč městské knihovně na zakoupení Masarykových spisů.³¹⁶

Dne 14. září 1937 zemřel 87 letý T. G. M. v Lánech. Na Masarykův pohřeb v Praze jeli i mnozí občané města Mšena. Za Sokol se pohřbu zúčastnilo 12 mužů v krojích.³¹⁷

³¹² SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 13. Ze dne 26. 3. 1920.

³¹³ Matrika občanů...c. d., str. 90.

³¹⁴ Matrika občanů...c. d., str. 121.

³¹⁵ Matrika občanů...c. d., str. 122.

³¹⁶ Matrika občanů...c. d., str. 178-179.

³¹⁷ Matrika občanů...c. d., str. 265.; Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

6.5 První máj

Oslavám 1. máje ve Mšeně věnoval mšenský kronikář velkou pozornost. Zaznamenal všechny oslavy od roku 1919 do roku 1937, s výjimkou let 1932, 1934, 1936. Oslavy 1. máje ve Mšeně probíhaly hlavně pod taktovkou národních socialistů, sociálních demokratů a po vzniku komunistické strany i s jejím přispěním.

Atmosféru oslav nejlépe ilustruje tento zápis: „1. máj v roce 1919 slavil se ve Mšeně okázale. Již v půl páté ráno se ozvaly rány z hmoždířů, po nich následoval budíček hlučné kapely. V čele průvodu byl nesen rudý prapor, za ním kráčeli mládenci v rudých šerpách. Kolem deváté hodiny se začali shromažďovat lidé z okolních obcí se standartami. Před parkem na náměstí stála tribuna s nápisem: „Proletáři všech zemí, spojte se!“ Na tribuně zasedali: L. Slánský, Jar. Janatka, Fr. Piskáček, V. Klouda. Řečníci ze strany sociálně demokratické a národně sociální rozvinuli své programy. Ke konci řeči zazněly písně: Kde domov můj, Píseň práce a Rudý prapor. Poté konal se průvod městem.“³¹⁸

Jednotlivé strany obvykle vypravily průvody a organizovaly i tábor lidu, někdy komunisté sehráli divadelní hru.³¹⁹ Na prvomájových oslavách čas od času participovaly i jiné spolky, například Sokol se svou tělocvičnou akademií. Od roku 1927 bylo běžné slavnost zakončovat zábavou na Romanově.³²⁰

Většinou akce proběhly v klidu, výjimkou byl rok 1931, kdy bylo nutno zajistit policejní dohled, který zabránil střetu průvodů.³²¹

Kronika naznačuje, že oslavy 1. máje měly postupně upadající tendenci co do počtu zúčastněných i co se týče programu. Poslední zmínka k prvomájovým oslavám pouze suše konstatuje: „Konala se obvyklá májová oslava za obvyklé účasti“.³²²

³¹⁸ Matrika občanů...c. d., str. 11, 19.

³¹⁹ Divadelní představení komunistické strany se konalo v letech: 1925 (hra Průboj), 1926, 1927 (na sále u Modré hvězdy). In: Matrika občanů...c. d., str. 11.

³²⁰ Matrika občanů...c. d., str. 71, 127, 165, 181, 202.

³²¹ Jako v roce 1933.

³²² Matrika občanů...c. d., str. 95, 202, 234, 262.

7 Spolkový život

7.1 TJ Sokol Mšeno

„Sokol, jeho zásady a ideály byly nám vzory a školou“ – T. G. M.

7.1.1 Vznik spolku

Prvně byl Sokol ve Mšeně založen v roce 1865, jen pár let poté, co Miroslav Tyrš založil českou tělovýchovnou jednotu, jejíž stanovy byly schváleny 27. ledna 1862. Miroslav Tyrš do čela zakládající pražské tělovýchovné jednoty navrhl Jindřicha Fügnera, původem Němce, ale i přesto aktivního podporovatele českého národního hnutí.³²³

Ve Mšeně měl hlavní zásluhu o založení Sokola v roce 1865 František Stanislav Hulicius³²⁴, který byl také jeho prvním starostou. Náčelníkem se stal Antonín Šůra (učitel obecné školy ve Mšeně) a praporečnickem Emanuel Zuman (obchodník). Jednota čítala v počátcích 70 členů. Po opatření nejnutnějších pomůcek bylo zahájeno cvičení na sále hostince „U Pérů“ na náměstí. Spolková místnost byla v tehdejší „Besedě“. Sokol si pořídil i spolkový prapor, který byl vysvěcen na slavnosti v červnu 1865 na náměstí před Mariánskou sochou. Prusko-rakouská válka zcela ochromila veřejný a spolkový život a vedla k tomu, že činnost Sokola zanikla. Po válce došlo ve Mšeně k rozsáhlému požáru³²⁵, který zničil 50 obytných domů, celý střed města i s náměstím. Za oběť požáru padly i všechny záznamy o první sokolské jednotě.³²⁶

Sokol ve Mšeně byl pak obnoven až 28. září 1890, opětovně na popud Františka Stanislava Hulicia. Mezi další zakladatele patřili: Antonín Černohorský, Karel Kupec,

³²³ WAIC, Marek a kol. Sokol v české společnosti 1862-1938 = Sokol in der tschechischen Gesellschaft. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 1996 [v tiráži 1997]. 209 s. ISBN 80-238-3287-5. Str. 14-15.

³²⁴ Narozen 30. 10. 1825 ve Mšeně, byl zavražděn 1894 tamtéž. Prozaik, národní buditel, publicista, přítel K. H. Borovského, svobodný zednář, osvětový a kulturní pracovník, spisovatel, starosta města Mšena, poslední velitel národní gardy ve Mšeně. In: Dobové noviny Kurýr; číslo 341; Ze dne 2. 12. 1894.

³²⁵ Oheň byl pro místní stálou hrozbou, a proto byl založen sbor dobrovolných hasičů, kterému byl propůjčen z ohně zachráněný sokolský prapor. Když byl Sokol obnoven, tak byl prapor rozdělen tak, že žerd' starého praporu byla vrácena Sokolu a původní vlajku si nechal hasičský sbor. In: TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. Památník TJ Sokol ve Mšeně: 1865-1975. Vyd. 1. Mšeno: TJ Sokol Mšeno, 1975. 94 s. Str. 8.

³²⁶ Tyto informace zapsal kronikář retrospektivně. In: Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

Jaroslav Janatka, Štěpán Kabrna, Ludvík Pick, Josef Hála, Jindřich Kozlík, František Kalaš, Jan Jizba, František Černý, Josef Blažíček. Starostou se opět stal F. S. Hulicius. Na cvičení byl pronajat sál „U Modré hvězdy“³²⁷ od Josefa Živného. První veřejné cvičení se konalo 15. a 16. srpna 1891 na nádvoří sladovny ve Mšeně a zúčastnila se ho celá Fügnerova župa. Prvními cvičiteli byli František Kalaš, František Černý a Josef Zima.³²⁸

V roce 1894 byl vytvořen střelecký odbor a v lesní rokli u Vyhlídek umístěna střelnice. Téhož roku byl založen fond ke stavbě vlastní tělocvičny. O rok později byla zakoupena od manželů Janatkových stavební parcela.

V počátcích Sokola ženy nesměly být řádnými členkami spolku, a tak pracovaly jako pomocnice při získávání finančních prostředků nebo na spolkových akcích. Také měly speciální roli při přípravě praporu, který byl unikátním symbolem každého spolku. Při slavnostech svěcení praporu měly ženy tradičně krátkou řeč, aby prapor představily.³²⁹ První ženský odbor Sokola byl založen v roce 1891. V roce 1897 vydala Č. O. S. nařízení, aby všechny jednoty uskutečňovaly cvičení pro dorost a ženy, ačkoliv nikdo z nich se nemohl stát členem Sokola. Poprvé ženy cvičily na sletu v roce 1901 (875 žen), ale rovných práv v Sokole se ženy oficiálně dočkaly až v roce 1914 a reálně až po první světové válce. Na sletu v roce 1920 ženy poprvé měly svůj vlastní gymnastický program a pochodovaly v sletovém průvodu po boku mužů.³³⁰ Ženský odbor Sokola byl ve Mšeně ustaven 12. května 1901 a čítal 26 sester.³³¹

Stavba sokolovny probíhala v letech 1915-1918, tedy v době první světové války. Válečná léta znamenala omezení tělocvičné činnosti jednoty, protože většina cvičícího členstva byla mobilizována a zbývajících se soustředili na stavbu sokolovny. Mladší muži bojovali na frontě, a proto se na stavbě podíleli „*starí bratři*“, kteří měli již celé čtvrtstoletí

³²⁷ Pokusy o získání sálu v radnici nebyly úspěšné, protože někteří byli tajnými odpůrci založení Sokola. In: TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO...c. d. str. 9.

³²⁸ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³²⁹ Karolína Světlá hrála tuto roli při slavnostech svěcení praporu Sokola Pražského.

³³⁰ The women's question in the Sokol to 1914. In: Sokol, jeho vznik, vývoj a význam: mezinárodní konference, Praha, září 1997: sborník příspěvků = Sokol, seine Entstehung, Entwicklung und Bedeutung. Praha: Organizační výbor mezinárodní konference, 1998. 248 s. ISBN 80-238-2714-6. Str. 49-60.; Viz také Postavení žen v Sokole Brno I. 1902-1915. Brno, 2010. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/264165/fss_b/bakalarka.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav. Vedoucí práce Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D.

³³¹ TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO...c. d. str. 9.

sokolské práce za sebou³³². Myšlenka na stavbu sokolovny se zrodila v hlavě starosty sokola Jana Jizby, místního kloboučníka. Ten také položil základní kámen. Hlavní podíl na stavbě však měli členové stavební komise, zejména předseda Josef Cinibulk, Václav Hanuš a F. J. Rokos st. Celkové náklady na stavbu činily 131 000 Kč. Stavební kapitál byl zajištěn prostřednictvím darů a bezúročných půjček.³³³ Stavbu prováděla jednota ve vlastní režii pod dohledem stavitele Josefa Holuba. Plány a rozpočet vypracoval Novák, stavitel z Mělníka a schválil je architekt Osvald Polívka³³⁴. Vnitřní štukatérskou výzdobu budovy zajistil Novák z Prahy a sádrové sošky zhotovil sochař Stehlík z Prahy. Na ozdobné stropní ploše pracovali dělníci z Prahy za stravu, kterou obstarávaly mšenské hospodyňky bezplatně po dobu 13 týdnů.

Slavnostní otevření Fügnerova domu, jak byla tělocvična pojmenována, se konalo 29. prosince 1918. Slavnosti se zúčastnila široká veřejnost ze Mšena i okolí. Hlavní projev pronesl Josef Cinibulk. Po skončení války a otevření nové budovy se zvýšil počet cvičících i zájem o přednášky a jiné akce.³³⁵

Za války zemřel starosta Sokola Jan Jizba³³⁶ a od ledna byl zvolen novým starostou Karel Kupec. Přehledný soupis starostů TJ Sokol Mšeno v období První republiky viz Tabulka číslo 6.

³³² Byli to hlavně: Eduard Beneš, Jaroslav Flígl, Jaroslav Fiedler, Jan Jizba, František Kalaš, Štěpán Kozlík, Karel Kupec, Rudolf Kudláček a Jaroslav Živný. In: TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO...c. d. str. 10.

³³³ K stavbě přispěla: obec, Okresní výbor Mělnický, bratrský spolek rodáků Mšenských – „Romanov v Praze“, hlavně však měšťanský statek přičiněním předsedy F. J. Rokosa, místní majitelé povozů (Václav Hanuš) a rolníci z okolí, starosta sokola J. Kupec (zasklil a natřel dřevo), hojně občanů přispělo bezúročnou půjčkou a dary. In: Matrika občanů...c. d., str. 7.

³³⁴ Matrika občanů...c. d., str. 7.

³³⁵ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³³⁶ Jan Jizba utrpěl těžký úraz při stavbě sokolovny, byl poraněn spadlou cihlou z výšky.

Tabulka 6 - Starostové TJ Sokol Mšeno

Rok	Starosta TJ Sokol Mšeno
1917 – 1920	Karel Kupec
1920 - 1922	Eduard Beneš
1922 – 1923	Rudolf Kudláček
1923 – 1925	Štěpán Kabrna
1926	Rudolf Kudláček
1927	Štěpán Kabrna
1928 - 1931	Josef Bliml
1932 - 1935	Eduard Beneš
1936 - 1938	Josef Měšťák

7.1.2 Stanovy

Stanovy z roku 1921 uvádí, že účelem spolku bylo „*povznášet tělesné i mravní síly lidu československého v duchu Tyršově a Fügnerově*“. Členem jednoty se mohl stát jen Slovan (muž i žena), jenž byl nejméně 18letý, bezúhonný a sám se za člena jednoty přihlásil. Takový jedinec byl nejprve přijat za člena na zkoušku, ve zkušební době musel řádně plnit veškeré povinnosti členů spolku a v předepsané lhůtě složit členský slib. Povinností každého člena bylo vždy, všude a ve všem dbát své sokolské cti a národní povinnosti, řádně platit členské příspěvky, plnit osobní úkoly, které členstvu přidělila valná hromada, řídit se stanovami, spolkovými řády a usneseními a opatřeními valné hromady a výboru, v neposlední řadě podporovat jednotu ve spolkové činnosti a chránit její čest a dobré jméno.

Členové, kteří složili členský slib, měli právo se účastnit cvičení a všech podniků jednoty, nosit spolkový odznak a kroj, účastnit se valných hromad a členských schůzí, na kterých měli hlasovací právo a právo volit a být voleni.

Povinností celé jednoty bylo navíc dodržovat veškerá usnesení a pokyny vyšších celků, a to župy a Československé obce sokolské. Práva a povinnosti jednoty vůči vyšším celkům určovaly stanovy těchto organizací. ČOS čítala dne 31. prosince 1921 přes 380 000 členů, mužů i žen, sdružených ve 2 933 jednotách a pobočkách.³³⁷

³³⁷ TJ Sokol Mšeno; neuspořádané dokumenty k historii spolku, uložené v klubovně sokolovny; Stanovy TJ Sokol Mšeno z roku 1921.

V roce 1934 byly stanovy změněny z nařízení Č. O. S.³³⁸

7.1.3 Činnost TJ Sokol Mšeno v letech 1918-1938

Vybudování sokolovny a vznik republiky zapříčinily zvýšený zájem o Sokol. Počet členů jednoty se v roce 1920 rapidně zvýšil na 349, což byl největší počet za celé období První republiky. V důsledku toho byla v roce 1920 přikoupena část sousední zahrady od správy pivovaru v Podkování, na které bylo rozšířeno letní cvičiště. V zahradě byl také vybudován krytý kuželník ke zvýšení příjmů jednoty a v prvním poschodí budovy byla zřízena čítárna časopisů a literárních prací.³³⁹ Mělnické listy o této události napsaly následující: „*Dne 13. 7. byla otevřena v místnostech sokolovny veřejná čítárna...Myšlenka uskutečniti tento podnik byla radostně přijata o všeho občanstva. Jedni s nevšední ochotnou propůjčili časopisy a revue, jiní rovněž ochotně zapůjčili rámy na časopisy, někteří přispěli značnými peněžními příspěvky ke zřízení. Tímto společným úsilím mohli jsme při zahájení vyložiti čtenářům 60 časopisů a revue. Návštěva čítárny jest na letní dobu velice uspokojivá a cizí příchozí jsou mile překvapeni jejím zřízením.*“³⁴⁰ Jelikož se zřízení veřejné čítárny neosvědčilo (nízká návštěvnost), byla čítárna nakonec zrušena.

O rok později slavila jednota 30leté výročí, a to takto: „*Tělocvičná jednota Sokol ve Mšeně pořádá na oslavu svého třicetiletého trvání v neděli dne 13. června 1920 místní veřejné cvičení. Pořad: zkoušky o 9. hodině dopolední. O 2. hodině odpolední průvod městem. 1. žákyně: prostná sletová. 2. žáci: hry. 3. dorostenky: činky. 4. dorostenci: tyče. 5. ženy: šerpy. 6. muži: kopí. 7. dorostenky: prostná sletová. 8. muži: sletová prostná. 9. ženy: sletová prostná. 10. dorostenci: sletová prostná. 11. muži: náradí. Zahradní koncert v 5 hodin odpoledne. Tombola. Bufet. Zábavní podniky. Vstupné ku cvičení: sedadlo 8 Kč, k stání 4 Kč. Vstupenky na cvičení opravňují ke vstupu na koncert. Večer v 8 hodin. Sokolská veselice ve Fügnerově domě. Hudba pana Hodbodě z Mladé Boleslavi. Vstupné do sokolské veselice za osobu 8 Kč.*“³⁴¹

V roce 1923 došlo k reorganizaci státní správy a po novém rozdělení byla jednota přidělena k VII. okrsku Fügnerovy župy. Návrh na utvoření mělnické župy byl odmítnut.

³³⁸ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³³⁹ Celkový náklad na tělocvičnu se zahradou a přístavbou činil 157 625 Kč.

³⁴⁰ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 16. Ze dne 25. 7. 1919.; Číslo 17. Ze dne 1. 8. 1919.

³⁴¹ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 24. Ze dne 11. 6. 1920.

TJ Sokol Mšeno měl v prvních letech republiky vzdělávací, zábavní, kuželkářský³⁴² a biografický odbor. V roce 1923 byl založen odbor loutkového divadla. Loutkové divadlo daroval Štěpán Kabrna. O čtyři roky později byl ustanoven pěvecký odbor se sbormistrem Františkem Procházkou. Tenisový odbor se dočkal svého založení v květnu 1930, vedl ho MUDr. Madar. Na pozemku sousedícím s areálem sokolovny, který patřil pivovaru Podkován a byl jednotě pronajat za 50 Kč ročně, byl vybudován tenisový kurt otevřený 24. srpna 1930. Tenisový odbor dovolil hrát i letním hostům, zejména výletníkům z Prahy, čímž podporoval turistický ruch. Sokol měl i vlastní kapelu, která vznikla v roce 1930.³⁴³ V roce 1933 měl tedy mšenský Sokol biografický, zábavní, tenisový, kuželkářský, loutkářský, hudební a střelecký odbor³⁴⁴. Při všech větších akcích vystupoval hudební odbor v sokolských krojích. Například za vedení kapelníka Payera účinkoval při odhalení desky doktoru Píčovi. O rok později přibýly dva nové odbory: šachisté a lyžaři. Šachisty vedl Postránecký, měli 47 hráčů rozdělených do 4 skupin. Během roku uspořádali 10 úspěšných meziměstských zápasů. Členové šachového odboru se scházeli každou středu večer v sokolovně, v létě hrávali na koupališti.³⁴⁵

Obrázek 23 - Pěvecký odbor v roce 1927

³⁴² Z výtěžků kuželkářského odboru bylo zakoupeno více než 10 členských slavnostních krojů, které byly půjčovány členům při slavnostních příležitostech.

³⁴³ Předsedou byl Josef Mazanec, dirigentem byl S. Pluhař, jednatelem Jan Klacek, správu jmění vedli bratři Voborský, Kost a Píč.

³⁴⁴ Střelecký odbor zanikl v roce 1936.

³⁴⁵ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

Sál sokolovny byl pronajímán různým spolkům pro jejich akce. Stálým nájemníkem byl spolek divadelních ochotníků Mácha. Sál sokolovny byl ale nevhodný pro větší zábavy kvůli nedostatku prostoru pro stoly. Proto bylo nutné přistoupit k další přestavbě sokolovny v roce 1929. Rekonstrukci jeviště provedl ochotnický spolek Mácha. Přímo v sále bylo vybudováno zvýšené přízemí na východní straně (dříve tu byly toalety) a balkóny. Tím byla získána místa k sezení při zábavách.³⁴⁶ O rok později se přikročilo k opravě staré tělocvičny na letní sál. Tento letní sál byl určen pro zkoušky nového hudebního odboru a pro loutkové divadlo, které bylo vybaveno světelnými efekty. Pro hudbu byl opraven hudební pavilón na sokolské zahradě.

Jednota vlastnila rovněž knihovnu, v roce 1938 čítající 564 svazků. O rok dříve začala jednota vydávat časopis „Život mšenského Sokola“, který vycházel v sokolském zpravodaji čtyřikrát do roka. Tiskl se v Bakově v celkovém nákladu 300 ks. Náklad na vydávání platila anonce a dobrovolné dary. Rozdával se členům zdarma a přespolním se posílal poštou. Redaktorem časopisu byl Vladimír Regner.

V éře První republiky se konalo několik významnějších slavností. První z nich byl slavnostní večer při příležitosti 100. výročí od narození Jindřicha Fügnera, zakladatele sokolství. Oslavy byly doplněny recitacemi a hudebními čísly. Zúčastnilo se jich 160 osob.

Stejně jako bylo slaveno 30leté výročí vzniku Sokola ve Mšeně, oslavili mšenští sokolové v roce 1930 i 40. výročí. Dne 14. června byla uspořádána jubilejní tělocvičná akademie a 15. června místní veřejné cvičení. Josef Holub (odborný učitel) přiblížil veřejnosti dějiny jednoty od vzniku až po současnost.³⁴⁷

Jednota pořádala rovněž veřejná okrsková cvičení v letech 1921, 1928 a 1930. Významnější událostí bylo pro jednotu pořádání sletu celé Fügnerovy župy ve Mšeně 5. a 6. července 1931. Cvičiště bylo zřízeno na školním hřišti, šatny v nové škole a noclehárny ve staré škole. Byla vystavěna dřevěná tribuna. Odpoledne vyšel průvod od školního hřiště se selskou jízdou a jízdou z Mladé Boleslavi a městskou radou. Pak následovalo župní předsednictvo, 10 praporů jednot, ženy v národních krojích, 105 žen v slavnostních krojích. Průvod byl ukončen nekrojovaným členstvem. Zastavil se u Husova pomníku, kde byl položen věnec. Dále průvod pokračoval na cvičiště, kde hosty pozdravil ředitel Cinibulk, starosta Šimáně za obec a Mašek za Č. O. S. Cvičilo 230 žen a 303 mužů,

³⁴⁶ Matrika občanů...c. d., str. 172.

³⁴⁷ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.; Matrika občanů...c. d., str. 32, 184.

zvláštní vystoupení měla jízda. Večer byla taneční zábava a v pondělí (6. července) podniknuty výlety do okolí (Kokořín, Pokličky, Houska, Vrátecká hora). Při příležitosti sletu byl vydán památník obsahující program, dějiny jednoty a průvodce po okolí.³⁴⁸

Kromě okrskových cvičení a župních sletů pořádala jednota vlastní závody na nářadí a pravidelné akademie. Také se pravidelně zúčastňovala všesokolských sletů. První všesokolský slet pořádaný po založení nové republiky se konal v roce 1920, jednalo se v pořadí o VII. všesokolský slet. Ze Mšena se ho zúčastnila stočlenná výprava, z toho 31 v krojích. Poněvadž v době konání sletu byla stále velká nouze o potraviny, bylo sletovým výborem organizováno samo stravování všech jednot. Jednoty byly nuceny pro své členy opatřit potraviny a zaslat je sletovému odboru do Prahy. Jednota Mšenská zaslala do Prahy 321 kg mouky, 412 vajec, 6 kg másla a 4 pecny chleba, z čehož si mnoho Pražanů přilepšilo. Na VIII. všesokolský slet na Strahově v roce 1926 byl uspořádán zájezd ze Mšena. IX. všesokolský slet v Praze se konal v roce 1932 na stoleté výročí narození Miroslava Tyrše. Členové mšenského Sokola se zúčastnili cvičení i závodů. Někteří byli dokonce oceněni. Oslava ke stým Tyršovým narozeninám byla rovněž uspořádána ve Mšeně a účastnila se jí městská rada, legionáři, sportovní klub, zpěvácký spolek Vyšehrad i mnoho občanů. U této příležitosti byl zorganizován lampionový průvod městem, slavnostní řeč pronesl Josef Holub. Školní ulice (vedoucí ke staré škole) ve Mšeně byla přejmenována na Tyršovu. V červnu roku 1938 se konal, v období První republiky poslední, X. všesokolský slet.³⁴⁹

Obrázek 24 - X. všesokolský slet v Praze 1938

³⁴⁸ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.; Matrika občanů...c. d., str. 209.; TJ Sokol Mšeno; neuspořádané dokumenty k historii spolku, uložené v klubovně sokolovny; Památník tělocvičné jednoty Sokol ve Mšeně vydaný u příležitosti sletu sokolské župy Fügnerovy ve Mšeně 5. a 6. července 1931.

³⁴⁹ X. sletu se zúčastnilo 17 mladších mužů, 5 starších, 24 žen, 12 dorostenců, 14 dorostenek a 26 žáků. In: Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

Záříjové události roku 1938 způsobily přerušení cvičení všech složek jednoty v období od 25. září do 4. listopadu 1938. V kronice se píše: „*Když přišly rušné dny záříjové a říjnové, snažila se jednota podle svých sil plnit vlastenecké povinnosti. Udržovali jsme písemný i osobní styk s bratry vojíny, připravovali jsme strážní službu, konali hlídky u vodárny v Ráji a na železničním mostě v Hlovci, a jinde. Jednota poskytla útulek uprchlíkům v sokolovně. Stará sokolovna sloužila nejdříve za úschovnu inventáře poštovních úřadů ze zabraného území. Později, když celou sokolovnu zabralo vojsko, byla zde umístěna kuchyně. I podpory dávala jednota uprchlíkům.*“³⁵⁰ Na obranu státu zaslal Sokol 2 000 Kč a ve sbírce na uprchlíky bylo vybráno 800 Kč. Citelné ztráty utrpěla i loutková místnost, kde se ubytovali vojenští kuchaři. Pára z kotlů totiž rozlepila kulisy i pozadí. Činnost Sokola pokračovala i v prvních letech německé okupace, zastavena byla úředně až 13. dubna 1941.³⁵¹

7.1.4 Členové Sokola

Ve 30. letech 20. století vedl hlavní sokolskou tělocvičnou činnost Karel Mencl. Adolf Líbal řídil cvičení starších mužů, ženy a žákyně měla na starosti Lota Kabrnová. Cvičení žactva organizoval Josef Náhlovský.³⁵² Muži, dorostenci a žáci cvičili v úterý a pátek. Ženy, dorostenky a žákyně se scházely na cvičení v pondělí a ve čtvrtek.³⁵³

Členové TJ Sokol Mšeno zastávali důležité funkce ve vedení 7. okrsku Fügnerovy župy. Průměrný počet členů TJ Sokol Mšeno v období První republiky byl kolem 250. Přesné počty členstva v jednotlivých letech ukazuje tabulka číslo 7.

³⁵⁰ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³⁵¹ TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. c.d...str. 26.

³⁵² TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. c.d...str. 13.

³⁵³ Jedná se o informaci z roku 1937.

Tabulka 7 - Počty členů TJ Sokol Mšeno

Rok	Počet členů jednoty
1920	349
1921	272 (203 mužů, 69 žen)
1922	272 (198 mužů, 74 žen)
1923	231 (170 mužů, 61 žen)
1924	223 (163 mužů, 60 žen)
1925	236 (176 mužů, 60 žen)
1926	245 (181 mužů, 64 žen)
1927	251 (186 mužů, 65 žen)
1928	224 (179 mužů, 65 žen)
1929	245 (179 mužů, 66 žen)
1930	262 (182 mužů, 80 žen)
1931	258 (183 mužů, 75 žen)
1932	265 (187 mužů, 78 žen)
1933	260 (179 mužů, 81 žen)
1934	260 (179 mužů, 81 žen)
1935	242 (170 mužů, 72 žen)
1936	229 (163 mužů, 66 žen)
1937	234 (163 mužů, 71 žen)
1938	231 (158 mužů, 73 žen)

Funkcionáři spolku si často stěžovali na stránkách sokolské kroniky, že poměr členstva a cvičících je neuspokojivý a měl by se zlepšit. Přibližně byl poměr cvičících ke členům 60 %, což je z 5 členů 3 cvičící. Konkrétní počty cvičících znázorňuje tabulka číslo 8. Nejvíce cvičících bylo v roce 1937. Počet cvičících žen v letech 1935 a 1938 se v sokolské kronice neuvádí.

Tabulka 8 - Počty cvičících v TJ Sokol Mšeno

Rok	Muži	Ženy	Dorostenci	Dorostenky	Žáci	Žákyně
1921	27	12	19	18	27	56
1922	30	13	20	17	26	53
1923	24	13	24	13	35	46
1924	13	12	12	13	32	50
1925	27	10	12	10	35	37
1926	22	12	11	8	27	52
1927	30	12	10	10	45	62
1928	27	19	16	12	46	37
1929	23	13	15	12	24	34
1930	24	10	3	8	24	41
1931	26	18	17	8	35	42
1932	23	16	12	6	31	52
1933	15	10	11	7	32	34
1935	25		18		38	
1936	21	13	17	14	42	50
1937	11	14	21	12	52	68
1938	23		23		41	

Na základě lístkové kartotéky členů spolku, která je uložena v nynější klubovně TJ Sokol Mšeno, byla sestavena příloha číslo 6, která je umístěna na konci této práce.

Jméno a příjmení: *Jaroslav Purš*

Dne, rok a místo narození: *13. května 1908, Mšeno n. M.*

Přidružení (místní, okresní, státní): *Mšeno, okres Mšeno, státní*

Povolání: *služba*

Byl: *Mšeno n. M., ulice Mšeno*

Byl vojákem (kdy, odkud, kudy): *1924*

Kterých spolků je členem: *Žadného*

Byl(a) již členem Sokola (kdy, kde):

Photoplate z jednoty: *1. 1. 1924*

Znáte-li tam členy?

Vystupoval(a) tam dle:

Jaké hodnosti sokolské dosáhl postupem (a):

Photoplate z sokolské jednoty: *Podporučík p. Mšenu*

Dispozice (kdy):

Poznámky:

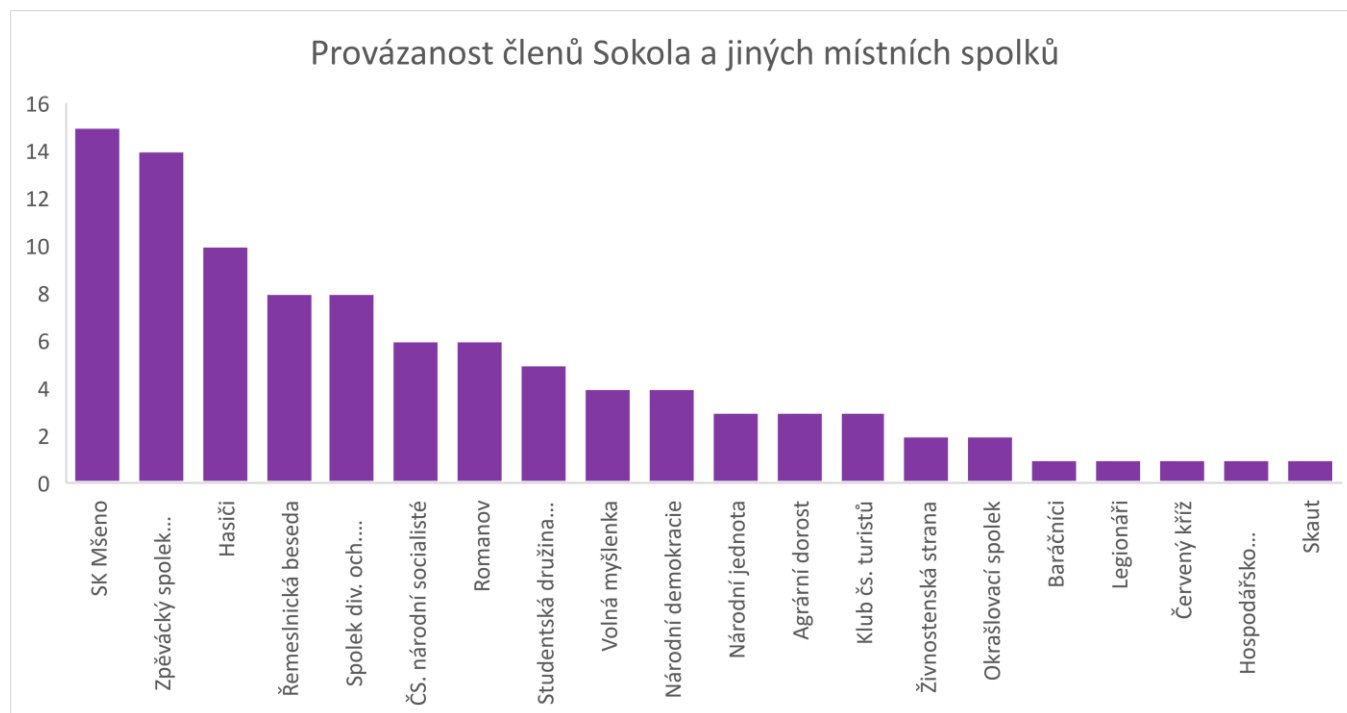
Přidružení se stalo členem Sokola: *1. Mšeno*

Přidružení k Sokolu: *1. Mšeno*

Podpis: *Jaroslav Purš*

Obrázek 25 - Členská karta Jaroslav Purš

Z přílohy číslo 6 můžeme vyvodit následující závěry. Provázanost spolku TJ Sokol Mšeno s jinými místními spolky nedosahuje takových rozměrů, jak bylo původně předpokládáno. Graf níže ilustruje tuto provázanost. Nejvíce společných členů měl TJ Sokol Mšeno a SK Mšeno, dále následoval Zpěvácký spolek Vyšehrad, Hasiči, Řemeslnická beseda, Spolek divadelních ochotníků Mácha a další. Provázanost TJ Sokol Mšeno a SK Mšeno je logicky vyplývající z tělocvičného zaměření obou spolků.³⁵⁴

³⁵⁴ Autorka si je plně vědoma limitů tohoto grafu, který je založen na datech pouze z jedné organizace, avšak konkrétní čísla pro další organizace se nepodařilo shromáždit.

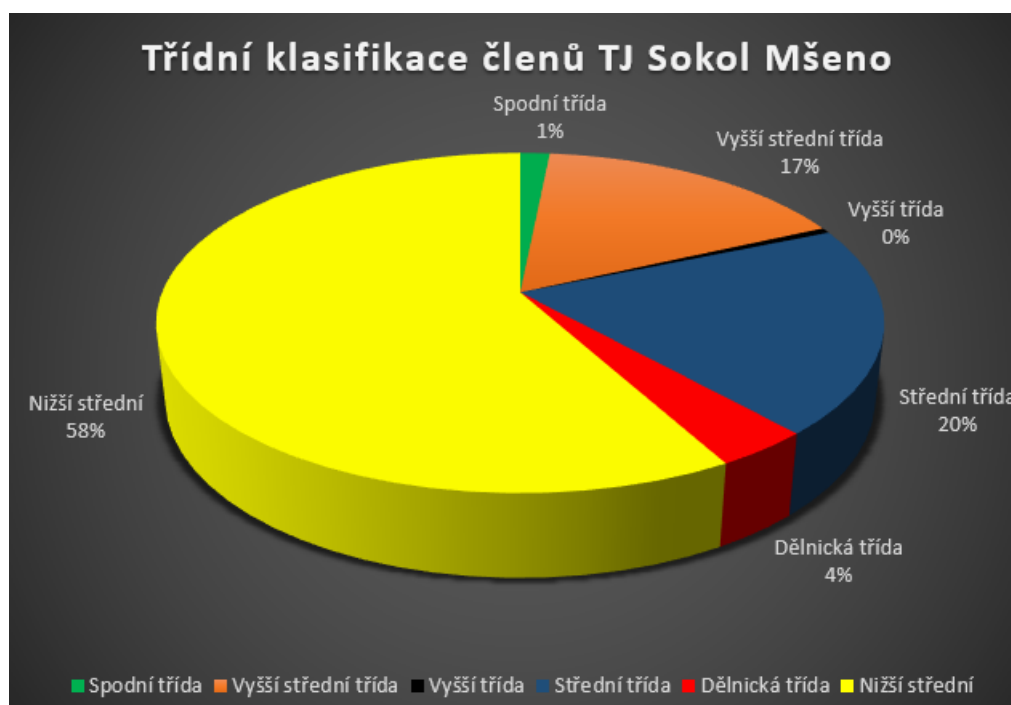
Tabulka 9 - Schéma třídní klasifikace členů TJ Sokol Mšeno

Hlavní třída	Podtřída	Typické povolání
Vyšší třída		ředitel firmy Breitfeld a Daněk
Střední třída	Vyšší střední třída	učitel, architekt, lékárník, lékař, ředitel školy, velkoobchodník, zubař, zvěrolékař
	Střední třída	obchodník, materialista, úředník, drogist, přednosta stanice, českoobratrský vikář, statkář
	Nižší střední	mistr, hostinský, rolník, kovář, student, restauratér, cukrář, hospodář, listonoš, majitel autodopravy, majitel pohřebního ústavu, průvodčí, puškař, řezník, sedlář, sládek, správce školy, lakýrník, krejčí, kamnář, klempíř, zámečník, zedník, bednář, cementář, elektromontér, hodinář, holič, instalatér, hudebník, malíř, mechanik, mlynář, obuvník, strojní zámečník, strojník, truhlář, zahradník, košíkář, kožešník
Nižší třída	Dělnická třída	holičský pomocník, hospodářský praktikant, pomocnice v obchodě, poštovní zřízenec, skladník, školník, železniční zaměstnanec
	Spodní třída	domkař, v penzi

Ženy nebyly do vzorku dat pro vygenerování grafů zahrnuty, kromě učitelek a úřednic.

Toto navrhované schéma bylo vytvořeno na základě moderní třídní klasifikace podle britského National Readership Survey (využívané v marketingu). Schéma bylo upraveno pro potřeby této diplomové práce. Bere v potaz celkové prostředí období První republiky a venkovské poměry. Pro účely této diplomové práce se pojmem sociální třída rozumí soubor jednotlivců, kteří vykazují identické nebo srovnatelné znaky chování.³⁵⁵ Jednotlivci byli v tomto případě do sociálních tříd zařazeni podle výše jejich ekonomického a kulturního kapitálu odvozeného podle jejich socioprofesionálního zařazení.

³⁵⁵ BOUDON, Raymond et al. Sociologický slovník. Překlad Vladimír Jochmann. 1. české vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 253 s. ISBN 80-244-0735-3.

Jak vyplývá z grafu výše, převážnou většinu členů TJ Sokol Mšeno tvořila střední třída, specificky ve venkovském prostředí nižší střední třída, tedy hlavně řemeslníci, což odpovídá i celkovému řemeslnicko-zemědělskému charakteru města.

7.2 Biograf

Ludvík Rokos a Josef Cinibulk se rozhodli vybudovat sokolský biograf, aby se z výnosů z představení postupně umořoval dluh, který vznikl jednotě stavbou sokolovny. Josef Cinibulk zajistil administrativní práce a Ludvík Rokos měl na starost technickou stránku věci. Nejsložitější bylo získání koncese pro bioprodukcí, kterou nakonec zajišťoval Müller z Tanvaldu. Projekční stroj, systém „Patté“, byl zakoupen v Turnově a k jeho pohonu byl užíván benzínový motor od Ludvíka Rokose. Budova nové sokolovny ještě nebyla dostavěna, a proto byl umístěn prozatímní biograf v sále hostince „U Modré hvězdy“. První veřejná produkce se konala 3. března 1918 představením filmu z Dánska.³⁵⁶

V době, kdy již byla dostavována sokolovna, se začalo přemýšlet o přemístění a zřízení nového biografu a elektrického osvětlení v budově. Potřebný kapitál k provozování moderního biografu byl získán prostřednictvím jednotlivých členů Sokola, kteří složili určitou část peněz, tzv. „podíl“, za který byly zakoupené stroje a potřebné zařízení k provozování představení. Z podílníků bylo utvořeno zvláštní konsorcium, jehož předsedou

³⁵⁶ Další produkce bývaly často rušeny z důvodu poruchy motoru nebo kvůli obsluhovatelům.

se stal Augustin Podivínský, později pak Jaroslav Živný. Členy předsednictva byli: Josef Cinibulk (jednatel), Ludvík Rokos ml. (operatér), Ludvík Rokos st. (účetní) a Jaroslav Fidler (pokladník). Každý člen konsorcia byl podílníkem na veškerém zařízení dle výše vkladu a rovněž ručil za eventuální ztráty. Členové konsorcia byli vázáni ponechat své vklady v podniku do doby, než bude celé zařízení zcela splaceno. Do stejného okamžiku byly členům konsorcia k dispozici místnosti pro biograf. Konsorcium se zavázalo, že v momentě splacení veškerých pohledávek, bude veškeré zařízení biografu připsáno do vlastnictví Sokola, jako zdroj příjmů k sanování budovy.

Ve strojovně na nádvoří byl umístěn parní stroj s příslušným elektrickým zařízením k osvětlení v budově. První bioprodukce v nové budově sokolovny se konala 1. ledna 1919. Nejdříve se hrála představení v neděli, v úterý a ve čtvrtek, ale posléze z finančních důvodů bylo nutné omezit produkci pouze na neděli a svátky. Bylo běžné provozovat odpolední představení pro mládež a večerní pro dospělé. Mělnické listy vždy upozorňovaly na biografická představení, jako například: „*V neděli dne 21. 9. předveden bude ve zdejším biografu známý film Wilson proti Vilémovi. Upozorňujeme zvláště na předvedení tohoto filmu.*“³⁵⁷ Promítání filmů bylo často spojeno s přednáškou, jako například na konci roku 1919: „*1. 12. pořádá Sokol biografické představení s přednáškou: Legionáři v Rusku a Sibiři. Odpolední představení pro žactvo, večerní pro dospělé. Čistý zisk ve prospěch postavení muzea Odboje.*“³⁵⁸

Díky volbě zajímavých filmů získal biograf své stále obecenstvo a účast na představeních byla velká³⁵⁹, což přispělo k rychlému umořování dluhu. Počátkem roku (15. února 1921) byl biograf předán do majetku Sokola s veškerým příslušenstvím bez jakéhokoliv finančního zatížení.³⁶⁰

Představení byla rovněž promítána venku na cvičišti, jako například 15. září 1929 kdy hrál sokolský biograf film „Verdun“, líčící boje o tuto pevnost mezi Francouzi a Němci.³⁶¹

³⁵⁷ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 24. Ze dne 19. 9. 1919.

³⁵⁸ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 46. Ze dne 11. 11. 1921.

³⁵⁹ Roku 1920 bylo předvedeno celkem 185 filmů a sice: 14 aktuálních, 10 historických, 15 románových, 6 oper, 6 filmů válečných, 6 tragédií, 12 fantastických dramát, 4 veselohry, 5 cirkusových dramát, 4 detektivní, 20 tendenčních a 25 dramát s národopisnou stafáží.

³⁶⁰ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³⁶¹ Matrika občanů...c. d., str. 163, 167, 173.; V roce 1929 byl rovněž předváděn film „Krasin“ (17. 2.) a film „Československá armáda“ (6. 6).

V roce 1930 byl biograf opět modernizován vybudováním projekční komory na balkóně a uvažovalo se i o pořízení zvukové aparatury. V době hospodářské krize měl však biograf malou návštěvnost, a proto byl zvukový film zaveden až v roce 1933 zásluhou Josefa Cinibulka a také spolku Romanov. Od té doby, co byl promítán zvukový film, měl biograf velmi dobrý finanční zisk. Během roku 1934 bylo promítáno 20 zvukových filmů české výroby. V tomto roce byl Josefu Cinibulkovi předán za vedení biografu diplom za zásluhy.

V příštích letech bylo obvykle sehráno 50 filmů ročně.³⁶² Zajímavostí místního biografu se stalo promítání snímku pohřbu T. G. M. 21. října 1937. Posledních úprav se biograf dočkal ve stejném roce, kdy byla do hlediště zakoupena nová křesla.

Závěrečná zmínka v kronice vážící se k biografu podává svědectví o pobytu vojska v roce 1938, které zabralo celou tělocvičnu, a biograf nemohl celých sedm neděl hrát.

7.3 SK Mšeno

První fotbalový zápas proběhl pravděpodobně roku 1925 na Řepíně.³⁶³ Ve Mšeně se hrál první fotbalový zápas 26. června 1927, když Mšeno navštívila divadelní společnost Olšovských. Hrál se na improvizovaném hřišti na poli mělnického cukrovaru u nádraží, za mlýnem na pozemku, který byl používán ke skladování řepy. Divadelníci již vlastnili dresy, místní hráli v košilích a s vyhrnutými nohavicemi. Výsledek utkání není znám, avšak vzniklo tu první sdružení věnující se kopané, které však brzy zaniklo kvůli nedostatečnému prostoru pro hřiště a vyvolaným neshodám s majiteli sousedních pozemků.³⁶⁴

Problémy s umístěním hrací plochy pro kopanou vyřešila stavba nové školní budovy, za kterou bylo umístěno hřiště. Nejprve zde hrál kopanou žáci pod vedením tělocvikáře J. Šplíchala, učitele měšťanské školy. První fotbalový klub s názvem SK Mšeno vznikl 25. září 1929³⁶⁵, kdy se sešlo několik nadšenců v hostinci „U Štolců“ a tento klub založili. Zástupci klubu se ihned přihlásili za členy Českého fotbalového svazu v Praze, odkud byly získány stanovy. V prvním roce svého působení měl 70 členů, kteří pracovali na úpravách

³⁶² 1935–50 filmů, z toho 14 filmů české produkce; 1936–50 filmů, 12 českých, 3 dětská představení; 1937–58 filmů, 16 českých, 4 pro mládež; 1938–50 filmů, 26 českých, 6 pro mládež; In: Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

³⁶³ TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. c.d...str. 55.

³⁶⁴ Matrika občanů...c. d., str. 125.

³⁶⁵ Matrika občanů...c. d., str. 173.

hřiště, motykami urovnávali povrch a pokrývali ho škvárou z mělnického cukrovaru. Na podzim se odehrál první tréninkový zápas. Oficiální ustavující schůze proběhla 30. listopadu 1929 na radnici, na které byly přečteny stanovy a zvolen výbor³⁶⁶. Zúčastnilo se jí 30 osob.

První řádná valná hromada se konala 21. března 1930 v restauraci „U Bažanta“ a zúčastnilo se jí 40 členů SK Mšeno.³⁶⁷

Sportovní činnost nově založeného spolku byla zahájena slavností na Boží hod velikonoční (Velikonoční neděle). Dopoledne se konal na náměstí koncert spojený s korsem. Dále byl odstartován cyklistický závod na trati Mšeno-Mělník-Mšeno a trakařové závody. Odpoledne prošel městem průvod³⁶⁸ s hudbou a byl položen věnec u pomníku padlých. Na hřišti nejprve proběhl zápas v házené žen a poté se konečně přikročilo k zápasu v kopané mezi SK Mšeno a SK Mělník.³⁶⁹ Mšenští fotbalisté byli oblečení v pruhovaných černobílých dresech a bílých trenýrkách. SK Mělník porazil SK Mšeno 7:1.³⁷⁰ Den byl zakončen přátelským večírkem na Romanově.³⁷¹

Obrázek 26 - SK Mšeno první zápas 1930

³⁶⁶ Předseda oddílu: B. Mareček, místopředseda: J. Šafek, jednatel: M. Carvan, pokladník: Václav Václavík, první náčelník: J. Vondrák, druhý náčelník: Antonín Pařík. In: TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. c.d...str. 57.

³⁶⁷ Zvoleni byli: první předseda: B. Mareček, druhý předseda: J. Postránecký, třetí předseda: J. Šafek, náčelník: K. Novák, první jednatel: M. Carvan, druhý jednatel: V. Souček, pokladník: V. Václavík, zapisovatel: A. Pařík, tajemník: V. Mašek.

³⁶⁸ V průvodu šla dvě družstva házené žen, členové klubu, hosté z SK Mělník a mnoho příznivců SK Mšeno.

³⁶⁹ Matrika občanů...c. d., str. 181.

³⁷⁰ TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. c.d...str. 60.

³⁷¹ Matrika občanů...c. d., str. 181.

Během roku 1930 sehrálo I. A mužstvo 30 zápasů se skóre 112:89. Vyhrálo 15 zápasů, 13 prohrálo a 2 byly nerozhodně. II. B mužstvo sehrálo 11 zápasů se skóre 30:25 a dorost sehrál 4 zápasy.³⁷² Sportovní klub zavedl v roce založení na sále „U Štolců“ oblíbené odpolední čaje.³⁷³ O rok později byl založen cyklistický odbor SK Mšeno.

Kromě kopané pořádal každoročně SK Mšeno sportovní slavnosti a tradiční sportovní plesy, které byly známé svou pohádkovou světelnou dekorací. V létě organizoval karnevaly a slavnosti na koupališti. Do paměti se občanům města nejvíce zaryly slavnosti na koupališti 27. a 28. srpna 1931 spojené s tzv. Benátskou nocí.³⁷⁴ Největší úspěch zaznamenali mšenští fotbalisté v roce 1934, kdy se probojovali do I. B třídy, kde se udrželi pouze 1 sezónu. Mezi významnější funkcionáře ve 30. letech patřili B. Mareček, J. Purš, F. Nedvěd, V. Václavík a J. Ulman. Podrobnější přehled funkcionářů udává publikace 110 let tělovýchovy ve Mšeně. Zde se rovněž nachází podrobný přehled odehraných zápasů a výsledné skóre, protože se 2. května 1948 SK Mšeno sjednotilo s TJ Sokol Mšeno.

7.4 Spolek divadelních ochotníků Mácha

Ochotnické divadlo bylo ve Mšeně založeno v roce 1804, jedná se tedy o spolek s dlouholetou tradicí.³⁷⁵ V nové republice zahájilo ochotnické divadlo svou činnost představením „Sokolská láska“ dne 29. prosince 1918. Toto představení se odehrálo v prostorách nově postavené sokolovny (Fügnerův dům), kam se ochotníci přestěhovali z radnice. Nájemní smlouva mezi TJ Sokol Mšeno a ochotníky byla uzavřena 6. ledna 1919. V roce 1922 se ochotníci na návrh Karla Seidlera přejmenovali na Spolek divadelních ochotníků Mácha.³⁷⁶ U té příležitosti byla pořízena nová opona, kterou vymaloval D. Kolas z Kladna.³⁷⁷

Na oslavu svého 120letého trvání v roce 1924 uspořádal ochotnický spolek Mácha soutěžní divadelní slavnosti, kterých se zúčastnily tři divadelní spolky, konkrétně divadelní kroužek Tyl z Prahy, Kollár z Mladé Boleslavi, a K. H. Mácha z Litoměřic. První cenu

³⁷² Více k výsledkům v dalších letech In: TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. c.d...str. 60-63.

³⁷³ Matrika občanů...c. d., str. 193.

³⁷⁴ Matrika občanů...c. d., str. 234.

³⁷⁵ Pamětní kniha divadelního ochotnického spolku Mácha, uložena u pana V. Nováka ve Mšeně.

³⁷⁶ DS MÁCHA, Pamětní spis k jubilejní oslavě 120letého trvání ochotnického divadla ve Mšeně u Kokořína (1809-1924), 17 s., vydaly Českomoravské tiskařské podniky v Mladé Boleslavi.

³⁷⁷ Matrika občanů...c. d., str. 31.

si odnesl Tylův kroužek z Prahy, druhou Mácha z Litoměřic a třetí Kollár. Jubilejní slavnosti vyvrcholily 20. července 1924, kdy se do Mšena sjelo mnoho hostů z okolních obcí a měst. Ve Fügnerově domě se konala slavnostní valná hromada Ústřední matice divadelního ochotnictva českého (ÚMDOČ), organizace, která slavnosti pořádala. Spolek Mácha při této příležitosti obdržel diplom. Přítomní delegáti spolků a organizací také ocenili dlouholetou kulturní činnost spolku Mácha. Slavnosti byly zakončeny odpoledním koncertem a byl k nim vydán pamětní list.³⁷⁸ O čtyři roky později si ochotnický spolek Mácha zřídil novou scénu od akademického malíře Friedricha z Libochovic, který zároveň přemaloval i původní oponu.³⁷⁹

Ve 20. letech měly nastudované hry nízkou úroveň a klesla i celková úroveň spolku. Na stránkách Mělnických listů často čteme kritiku podobné této: „*Dne 26. 12. 1919 sehráli zdejší ochotníci Kvapilovu Princeznu Pampelišku. Výprava kusu byla bezesporu vkusná a pěkně vyřešena. Bohužel nelze totéž říci o hře samé. Bylo v ní více rušivých momentů, zaviněných zřejmě špatnou režii, která nadobro selhala. Kardinální chybou režie bylo nešťastné obsazení úloh. Vážné role se nepřidělují rozeným komikům! Někteří z herců příliš spoléhali na nápovědu a gesta i mimika některých byla do omrzení stejná. Nejtrapněji však působilo monotónní odříkávání veršů a krásných básnických obrazů, té chyby se dopouštěla dobrá polovina herců. Zkrátka mnoho viny, ne-li všechna tkví v režii, která si věru měla dáti více práce s lepším propracováním úloh a jich obsazením. Přes to se však nedá popřít opravdová píle některých starších herců, kteří se snažili podati nám důkaz, že pilně pochopili úlohu jim přidělenou. Jejich dobrá snaha však byla značně ztížena nepochopením u většiny spoluherců. Doufáme, že příště naši ochotníci napraví, co vinou režie bylo pokaženo. A nyní něco k publiku! Pozoroval jsem, že při hře vzadu několik mšenských občanů bez ohledu na své okolí kouřilo. Dýmali statně jako Vesuv, mraky kouře stoupaly vzhůru, ale nikoho nenapadlo je upozorniti, že to je přinejmenším velká neslušnost. Nemohou-li chvíli vydržeti bez kouření, ať nechodí do divadla ukazovati svou nevychovanost.*“³⁸⁰

A nebylo to lepší ani o dva roky později: „*Dne 6. 12. 1921 sehráli divadelní ochotníci ve Mšeně Mervartovu hru Na statku a chaloupce... Celá hra byla velice chabým pableskem dřívějších skvělých výkonů téměř nejstaršího spolku ochotnického v Čechách. Výkony herců zřejmě ukazovali na velmi slabou režii. Představitel sedláka pan Antonín Líbal*

³⁷⁸ Matrika občanů...c. d., str. 74.; DS MÁCHA, Pamětní spis k jubilejní oslavě 120letého trvání...c. d.

³⁷⁹ Matrika občanů...c. d., str. 147.

³⁸⁰ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 1. Ze dne 2. 1. 1920.

hrál tak „udatně“, že publikum propukalo i při nejdramatičtějších scénách ve smích. Macecha paní Pudilové byla příliš monotónní a pomáhala svou hrou k zvýšení všeobecné veselosti. Pan R. Líbal v roli pasáka zřejmě nepochopil, co hraje. To, co on podal, nebyl pasák, nýbrž směšný středověký rytíř. Věčně stejné pohyby rukama a stálé pokyvování hlavou trapně působilo. A mladistvá Sl. Týznerová v roli Lenky prostě odříkávala naučenou úlohu. Velkým kontrastem proti primitivní hře těchto byly věrně podané postavy dědouška p. Kudláčka a děvečky sl. Černé...Posledních to dobrý herců, které rozhárané poměry ze spolku ochotníků mšenských nevypudili...Konstatuji prostě pravdu a přeji spolku divadelních ochotníků ve Mšeně brzkého vzpamatování, aby zpět dobyl slávy dávno pohaslé.
“³⁸¹

Je možné, že za nekvalitní provedení divadelních her mohl také nižší zájem o divadlo ze strany publika, a tím zapříčiněná snížená motivace herců. Ve 20. letech se totiž ve Mšeně objevila pro divadlo velká konkurence v podobě biografu. Stížnosti ochotníků na produkci biografu otiskly i Mělnické listy: *„Ve dnech 16. a 23. 8. byla u nás sehrána dvě divadelní představení...Návštěva obou představení byla slabá. Příčina tkví v osvětové činnosti zdejšího biografu. Výmluva, že se hrálo v sobotu (poněvadž v neděli není vůbec možno pro odpor mšenských biografistů získati sál k divadelnímu představení) zůstane planou. Biograf vždy přecpán – divadlo prázdné! Věru, bylo by již načase, aby ustala tato „kulturní činnost dojemných“ dramat a nesmyslných německých veseloher v našem městě.“*³⁸²

Na druhou stranu, když do Mšena zavítala divadelní společnost Olšovského ve dnech 16. června až 9. července 1927, byl vyvrácen argument ochotníků, že Mšenští již nemají o divadlo zájem kvůli biografu, protože divadelní společnost Olšovského hrála pěkně a měla vysokou návštěvnost. Sál sokolovny byl při francouzské veselohře „Náš pan farář“, či při Jiráskově „Lucerně“ v podání Olšovského přeplněn a účastníci byli nadšeni.³⁸³

Ve 30. letech 20. století se pravděpodobně situace zlepšila a návštěvnost ochotnického divadla ve Mšeně se zvýšila. Například 25. a 26. prosince 1934 sehrál Spolek divadelních ochotníků Mácha spolu s hudebním kroužkem pana docenta Procházky operetu Fidlovačka k stoletému výročí vzniku národní hymny. V kronice se píše: *„Taková návštěva*

³⁸¹ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 2. Ze dne 13. 1. 1922.

³⁸² SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 1. Číslo 22. Ze dne 5. 9. 1919.

³⁸³ Matrika občanů...c. d., str. 123.

nebyla již dlouho na představení.“³⁸⁴ S velkým úspěchem sehrál Mácha spolu se studenty v sokolovně v roce 1936 operetu Mam'zelle Nitouche.³⁸⁵

Aktivní činnost spolku v období První republiky již autorka zdokumentovala ve své bakalářské práci, jejíž součástí je podrobný soupis všech odehraných představení v těchto letech.³⁸⁶

7.5 Pěvecký spolek Vyšehrad

Pěvecký spolek Vyšehrad byl založen ve Mšeně roku 1866. V roce 1919 byla obnovena pravděpodobně zaniklá činnost. Mělnické listy o této události informovaly: „Obnovení činnosti zdejšího zpěváckého spolu Vyšehrad po pětiletém přerušení vítáme, věříce, že pod dirigentstvím pana Václava Picka, ředitele škol, úroveň jeho znamenitě se zvýší.“³⁸⁷

Zdá se však, že ve 20. letech nebyl zcela aktivním spolkem ve veřejném prostoru. V roce 1927 založil odborný učitel František Procházka pěvecký sbor, jehož vznik odůvodnil takto: „Zpěvácký spolek Vyšehrad není schopen pro neúčast ve zkouškách veřejně vystoupiti.“³⁸⁸ O rok později se tento pěvecký spolek se spolkem Vyšehrad sloučil, protože Vyšehrad nevyvíjel žádnou činnost.³⁸⁹

Ve 30. letech 20. století již pěvecký spolek Vyšehrad pod vedením učitele Františka Procházky účinkoval při většině akcí ve Mšeně, pořádal také akademie nebo koncertoval v okolních obcích (Dubá, Kadlín, Lobeč).³⁹⁰

³⁸⁴ Matrika občanů...c. d., str. 239.

³⁸⁵ Matrika občanů...c. d., str. 258.

³⁸⁶ Viz ZABILANSKÁ, Petra. Amatérské divadlo ve veřejném prostoru českého maloměsta druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století. Formování, činnost a sociální zázemí divadelních spolků ve Mšeně a Mnichově Hradišti v komparativní perspektivě [online]. 2014 [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/136722>. Vedoucí práce Eduard Kubů.

³⁸⁷ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 2. Číslo 3. Ze dne 16. 1. 1920.

³⁸⁸ Matrika občanů...c. d., str. 120.

³⁸⁹ V roce 1928. In: Matrika občanů...c. d., str. 158.

³⁹⁰ 4. 5. 1929 (Dubá), 7. 11. 1929 (Kadlín), 23. 3. 1930 (Lobeč). In: Matrika občanů...c. d., str. 165, 175, 180, 200.

7.6 Okrašlovací spolek

Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí byl založen 26. července 1892. Jeho členové pečovali o okolí města Mšena, budovali lesní altánky, upravovali a zpřístupňovali cesty, vysazovali stromy, starali se o lesní lavičky a rozhledny a rovněž vyznačovali turistické trasy v okolí.³⁹¹

V roce 1924 Josef Cinibulk obnovil činnost okrašlovacího spolku a postaral se o úpravu Debre.³⁹² V Palackého ulici na místě bývalého kalu vybudoval okrašlovací spolek park.³⁹³ Ve 30. letech opatřil okrašlovací spolek za finanční podpory města Mšena propagační nálepky a vydal obálky s reklamním textem, rovněž vydával série pohlednic. V roce 1932 dosáhl okrašlovací spolek jubilejního 40. výročí od svého vzniku. V témže roce vydal Josef Cinibulk již zmiňovaného průvodce městem Mšenem a jeho okolím.³⁹⁴ Nejen Josef Cinibulk byl výraznou osobností prvorepublikového okrašlovacího spolku, ale rovněž Augustin Janatka, bývalý školní dozorce a také předseda okrašlovacího spolku.³⁹⁵

7.7 Studentská družina Kokořín

Studentská družina Kokořín byla primárně studentským divadelním spolkem a působila ve Mšeně pouze ve 20. letech 20. století. Vznikla v roce 1920 a cílem této skupiny bylo pořádat zábavy, přednášky, a hlavně divadelní představení.³⁹⁶

V budově sokolovny zřídila družina studentskou noclehárnu, která sloužila také pro sokolské jednoty, turistické spolky a žákovské výpravy, které podnikaly výlety do našeho kraje. Noclehárna bývala často obsazená výpravami studentů.³⁹⁷

Studentská družina Kokořín velmi intenzivně spolupracovala s místními spolky, nejvíce s TJ Sokol Mšeno a pořádala v součinnosti s nimi různé, někdy i odvážné, akce, jako například v březnu roku 1922, kdy Mšeno navštívili olympijští reprezentanti těžké atletiky a šermu právě na pozvání Studentské družiny Kokořín: „*Již tuto neděli 19. 3. uvítá město*

³⁹¹ Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí: Oficiální stránky spolku, 2018 [online]; O nás [Cit. 1.4.2018]. Dostupné z: <https://osmseno.webnode.cz/o-nas/>

³⁹² Matrika občanů...c. d., str. 71.

³⁹³ V roce 1929. In: Matrika občanů...c. d., str. 163.

³⁹⁴ Průvodců bylo vydáno 300 ks za 15 000 Kč. In: Matrika občanů...c. d., str. 233.

³⁹⁵ Dne 28. 2. 1937 na valné hromadě okrašlovacího spolku v sále radnice byl Augustinu Janatkovi předán diplom čestného občanství od obce. In: Matrika občanů...c. d., str. 261.

³⁹⁶ Matrika občanů...c. d., str. 30.

³⁹⁷ Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892.

*Mšeno reprezentanty naší těžké atletiky a šermu, kteří, vyhovující Studentské družině Kokořín, dostaví se s mistrovským teamem, jenž svými skvělými výkony uváděl v nadšení desetitisíce diváků evropských olympiád. Akademie bude zahájena přesně o půl druhé odpoledne prologem profesora dr. Bureše, člena čs. olympijského výboru. Další program: box, klasický zápas řecko-římský, vzpírání břemen, antické sochy, šerm fleuretem, šavlí a dýkou. Program bude zpestřen excentrickými výkony varietními mistra Johna Baleye a zesílenou hudbou p. Mazancovou. Zájem o podnik je v celém kraji obrovský, a zvláště vděčí obětavosti Studentské družiny Kokořín, která se nelekala velkých obětí finančních, aby umožnila veškerému obyvatelstvu zhlédnouti doma podnik v tak velkých rozměrech...*³⁹⁸

Během své sedmileté existence vyvíjela družina velmi intenzivní činnost.³⁹⁹ Její aktivity poměrně detailně dokumentují Mělnické listy: „Dne 9. 7. 1922 konala Studentská družina Kokořín ve Fügnerově domě ve Mšeně I. Řádnou valnou hromadu za velké účasti členstva. V úvodní řeči starosta S. D. K. K. Mareček nastínil činnost družiny od jejího založení. Promluvil o krizi téměř všech studentských spolků krajinských, jež jsou nyní v stagnaci. Naproti tomu vyzdvihl rozmach S. D. K., její práci vykonanou i projektovanou, její vítězný boj se zpátečnickými živly a z toho vyplývající radostnou budoucnost družiny. Pravit: nyní vidím, přátelé, že nebyl založen zbytečný spolek, že celý okres musí s námi počítati jako s platnou pozitivní a mocnou jednotkou! Dále poděkoval všem, kteří mu pomáhali v těžké práci, vésti S. D. K. k vytčenému cíli, zvláště Sokolu ve Mšeně, členům výboru a krajinským časopisům...Pak podány byly zprávy jednatelské, pokladní a výklad režisérův o vykonané práci. V podstatě uvedeno bylo toto: finance, které jsou téměř u všech spolků nejbolavějším místem, jsou celkem uspokojivé. Inventář a věcný majetek S. D. K. převyšuje totiž peněžní dluh o několik tisíc. Noclehárna – pro 25 až 30 osob –, kterou S. D. K. zařídila svým nákladem, jeviště (pokoje), reflektor divadelní, množství rekvizit a drobnějšího inventáře a dále asi 10 000 pohledů, které vydány byly také vlastním nákladem a do nichž družina uložila značnou část svého majetku, to vše svědčí o vážnosti práce S. D. K. Družina vzala si za úkol podporovati turistiku v největší míře a jest opravdu jediným činitelem, který může vážně na Kokořínsku v tomto ohledu pracovat, poněvadž K. Mareček jest zároveň funkcionářem Klubu českých turistů. Sehráno bylo 6 představení a vykonány zájezdy do okolních obcí. Dramatický odbor S. D. K. jest z nejdůležitějších složek družiny, poněvadž z divadelních představení získává S. D. K. nejvíce peněžitého majetku. Sportovní odbor však

³⁹⁸ SOkA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 11. Ze dne 17. 3. 1922.

³⁹⁹ Matrika občanů...c. d., str. 122.

*nutně musí živořiti, poněvadž není ani hřiště, ani závodní dráhy. Bylo rozhodnuto trainovat ženskou házenou a výbor pověřen, aby apeloval u příslušných činitelů k získání hřiště...Jednomyslně bylo přijato, aby čestným členem družiny byl jmenován prezident Škodových závodů P. J. Šimonek, majetník velkostatku Lobeč. Při volbách aklamací byl za starostu S. D. K. zvolen P. Cinibulk, učitel ve Mšeně, místostarostou K. Mareček, I. jednatelem J. Vraný, II. jednatelem M. Marečková, pokladníkem B. Janatka, revisory účtu sl. Cinibulková a Fiedlerová. Režisérem jmenován opět J. Vraný, rekvizitářem J. Fiedler, správcem sportovních potřeb J. Honc. Za radostné nálady byla tato zdařilá valná hromada ukončena.*⁴⁰⁰

Dramatický odbor S. D. K. byl ve 20. letech mezi místními na rozdíl od upadajícího spolku Mácha úspěšný a oblíbený, jak ilustruje následující článek otištěný v Mělnických listech: *„Nová senzace pro Mšeno: po zdařilém představení Čapkovy utopie R. U. R. studentská družina Kokořín počíná opět pracovati. Režisér J. Vraný studuje s těmi, které povinnost do Prahy ještě nevolá, na den 16. 9. realistickou veselohru G. Zápolské: Morálka paní Dulské. Tato repertoírní hra Národního divadla v Praze je vsunuta v rámec večeru cizích autorů...Zájem o divadlo, působením družiny neustále roste a studenti doufají, že všichni jeho příznivci přijdou shlédnout jedinečnou realist. veselohru Polské literatury...Dlužno jest podotknouti, že S. D. K. snížila ceny míst oproti představení R. U. R. o celou polovinu, aby tak vyšla vstříc nemajetnějším vrstvám a poskytla jim za laciný peníz příjemné pobavení.*⁴⁰¹

V roce 1923 měla S. D. K. 82 činných členů, jednoho člena čestného, 13 přispívajících a 8 zakládajících. Na třetí mimořádné valné hromadě 26. ledna 1923 byly schváleny stanovy. S. D. K. svou činnost dělila mezi 4 odbory (menšinový, vzdělávací, divadelní a sportovní).⁴⁰²

Na počest 70. narozenin Jaroslava Vrchlického sehrála Studentská družina Kokořín Noc na Karlštejně.⁴⁰³ Mělnické listy o tomto představení napsaly následující: *„Studentská družina Kokořín pro Mšeno a okolí uctila památku 70. narozenin Jaroslava Vrchlického scénickým provedením jeho Noci na Karlštejně, a to v sobotu 17. 3. 1923 a v neděli*

⁴⁰⁰ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 28. Ze dne 14. 7. 1922.

⁴⁰¹ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 3. Číslo 36. Ze dne 8. 9. 1922.

⁴⁰² SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 5. Číslo 1. Ze dne 5. 1. 1923.

⁴⁰³ Matrika občanů...c. d., str. 38.; SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 5. Číslo 9. Ze dne 2. 3. 1923.

*odpoledne 18. 3. 1923. Obě představení byla velice zdařilá, jak po scénické, tak po herecké stránce. Nově zřízené dekorace, výrazné masky i šat herců a konečně souhra účinkujících, to vše spojilo se v ladný, harmonický celek. Studenti snažili se poctivě, aby obecnstvu dali nejlepší. Jenom jednoho je nám líto: účast byla prostřední, a tak dobrá snaha spolku nedošla plného ocenění. Po stránce hmotné, ač morálně úplně zvítězila...*⁴⁰⁴

V nadcházejících letech činnost spolku postupně utichala, v roce 1924 uspořádala S. D. K. přednášku „Po stopách Jiráskova bratrstva“ a o rok později předvedla veselohru Myška.⁴⁰⁵ Poslední zmínka o tomto spolku pochází z kroniky roku 1927, kde se uvádí, že „se snad úplně rozpadla.“⁴⁰⁶

⁴⁰⁴ SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 5. Číslo 12. Ze dne 23. 3. 1923.

⁴⁰⁵ Matrika občanů...c. d., str. 83, 94.

⁴⁰⁶ Matrika občanů...c. d., str. 122.

8 Závěr

Cílem práce bylo zmapovat regionální dějiny prvorepublikového města Mšena, konkrétně oblast trávení volného času a životní styl obyvatel českého maloměsta.

Pro město Mšeno za První republiky je charakteristická modernizace (vybudování vodovodu, elektrifikace, zavedení telefonu) a výstavba, zejména stavba školy a koupaliště, které můžeme označit za dominanty města dodnes. Prvorepublikový ráz mšenského koupaliště láká nejen turisty, ale i mnohé filmaře.

Stavba koupaliště ukončila dlouholetý spor mezi měšťany a městem, který provázel celá 20. léta 20. století ve Mšeně. Tento malicherný spor výrazně hýbal městem a upoutával pozornost obyvatel města, zaměstnával soudnictví a finančně zatěžoval město, které již bylo velmi zadluženo. Splácelo totiž vysoké půjčky na investice v oblasti již zmiňované modernizace a výstavby. Obecní rozpočet ve sledovaném období byl běžně výrazně schodkový. Obvyklou praxí navyšování příjmů obce byly přirážky k daním, které mnohdy dosahovaly více než 100 %. Stavba koupaliště rovněž přispěla ke zmírnění hospodářské krize ve Mšeně, mnozí zde získali práci, ačkoliv hospodářská krize město Mšeno nezasáhla v takovém rozsahu jako jiné kraje.

Modernizace a výstavba města Mšena směřovala rovněž k vyššímu cíli, a to k získání statusu okresního města, kterého nakonec ani v budoucnu Mšeno nikdy nedosáhlo. V tomto ohledu Mšeno předčil blízký Mělník, který měl pro tento status příhodnější předpoklady.

V politické sféře měla silnou pozici v prvorepublikovém Mšeně Československá strana socialistická. Přestože se jedná o zemědělský region, Agrární strana si zde nezískala své příznivce. Zato Komunistická strana byla ve Mšeně založena již v roce 1922. Výsledkům komunálních voleb zřetelně odpovídají oslavy 1. máje. Město Mšeno je i v Mělnických listech označováno jako tradičně rusofilské a toto konstatování potvrzují i návštěvy hostů (ruští umělci). Mezi představiteli komunální samosprávy se tradičně objevovali místní (bohatí) podnikatelé, učitelé, řemeslníci a rolníci, tedy příslušníci středních vrstev a často členové různých lokálních spolků.

Co se týče trávení volného času, byla práce rozdělena na letní a zimní sezónu, slavnosti a spolkový život. Disproporce mezi letní a zimní sezónou je zjevná. Tento fakt je zapříčiněn tím, že se jedná o letní letovisko vyhledávané turisty a navštěvované mnohými letními hosty z měst, především z Prahy. Život obyvatel města Mšena se často podřízoval této skutečnosti, byli si vědomi toho, že rozvoj turistického ruchu ve Mšeně finančně velmi přispívá obci. Z tohoto důvodu pořádali místní pro letní hosty různé akce, upravovali

lesoparky, označovali turistické cesty, stavěli silnice, koupaliště, restaurace a penzionáty. Problémem 20. let 20. století ve Mšeně bylo nedostačující dopravní spojení a chybějící koupaliště přímo ve Mšeně, což brzdilo rozvoj turistického ruchu. Koupaliště se povedlo Mšenským vybudovat v roce 1932 a dopravní spojení bylo postupně posilováno. Pravděpodobně úspěšně cílená propagace a reklama přispěla ke každoročnímu zvyšování počtu letních hostů, pro něž posléze byla dokonce nedostačující kapacita ubytovacích míst. Symbolickou moc určovat volný čas měla tedy zajisté primárně propagace, reklama a vydané průvodce.

Zatímco v létě trávení volného času z velké části určovali letní hosté a turistický ruch, zima byla v režii místních. Největší zásluhy měl v tomto ohledu zábavní odbor TJ Sokol Mšeno, jehož členové téměř každoročně pořádali posvícení, mikulášskou zábavu, Silvestra a šibřinky. Neoblíbenějšími v období masopustu byly plesy a taneční zábavy. Populární byly ve Mšeně rovněž zimní sporty (sáňkování, bruslení a lyžování).

Mezi větší mšenské prvorepublikové slavnosti, které neunikly pozornosti a byly zaznamenány, patřily oslavy dne upálení Mistra Jana Husa, 28. říjen, narozeniny prezidenta a prvomájové oslavy. Husovy slavnosti ve Mšeně velmi odrážely odmítavý postoj ke katolické církvi, typický pro První republiku, a značily nárůst členské základny československé církve.

Spolková činnost v meziválečném Mšeně byla velmi aktivní. Jistě největším a nejvýznamnějším spolkem, který nejvíce působil ve veřejném prostoru ve Mšeně v letech 1918-1938, byl TJ Sokol Mšeno. Téměř každá větší akce byla buď přímo v režii tohoto spolku, nebo za jeho spolupráce. TJ Sokol Mšeno se zabýval širokou paletou zájmů, měl vzdělávací, zábavní, střelecký, kuželkářský a biografický odbor. Postupně přibyl odbor loutkového divadla, pěvecký odbor, tenisový odbor, šachistický, a lyžařský. Měl i vlastní kapelu. TJ Sokol Mšeno byl založen v roce 1865, obnoven pak 1890. Stavba sokolovny pak probíhala v letech 1915-1918. Vybudování sokolovny a vznik republiky zapříčinily zvýšený zájem o Sokol. Počet členů jednoty se v roce 1920 rapidně zvýšil na 349, což byl největší počet za celé období. Celkem v roce 1921 mělo Mšeno 2060 obyvatel. Poměr cvičících ke členům byl však přibližně 60 %, z 5 členů 3 cvičící. Převážnou většinu členů TJ Sokol Mšeno tvořila střední třída, konkrétně nižší střední třída, hlavně řemeslníci, což se shoduje i s celkovým řemeslnicko-zemědělským charakterem města.

Provázanost spolku TJ Sokol Mšeno s jinými místními spolky se kompletně neprokázala. Nejvíce společných členů měl TJ Sokol Mšeno a SK Mšeno, dále následoval Zpěvácký spolek Vyšehrad, Hasiči, Řemeslnická beseda, Spolek divadelních ochotníků

Mácha a další. Spojitost mezi členy TJ Sokol Mšeno a SK Mšeno logicky plyne z tělocvičného zaměření obou spolků. Data byla však získána pouze na základě kartotéky členů TJ Sokol Mšeno, pro ostatní zmiňované spolky se seznamy členstva nedochovaly s výjimkou SDO Mácha. Tyto již autorka předložila ve své bakalářské práci. Celkový obraz provázanosti na základě relevantních dat, tak nebylo možné sestavit.

Trávení volného času obyvatel města Mšena rovněž ovlivňoval sokolský biograf, který si získal stálé obecenstvo a značnou účast na představeních. Stal se tak velkou konkurencí pro tradiční představení SDO Mácha. Bývalá sláva SDO Mácha tak za První republiky velmi upadala.

Ve 30. letech 20. století si ve Mšeně získala své příznivce také kopaná. První fotbalový klub SK Mšeno byl ve Mšeně založen v roce 1929.

Tato práce je základní sondou do problematiky a v budoucnu by si jistě vyžádala další odborné zpracování. Pro každý z jednotlivých spolků zmiňovaných v této práci by bylo vhodné provést detailnější analýzu. Rovněž osoba Josefa Bedřicha Cinibulka by si zasloužila přinejmenším vlastní studii.

9 Osobnosti prvorepublikového města Mšena

Tato kapitola se na závěr pokusí představit ve výběru ty nejvýznamnější rodáky města Mšena. Zájem bude upřen pouze na osoby, které za První republiky ovlivňovaly město, nebo se s nimi pojila událost, která se odehrála ve Mšeně v tomto období. Z tohoto důvodu je zmiňován Augustin Heřman a Josef Ladislav Píč.

Augustin Heřman⁴⁰⁷

Augustin Heřman, český protestantský pobělohorský emigrant a první evropský osadník v Severní Americe v 17. století, je označován za prvního Čecha v Americe. Je považován za výraznou osobnost koloniálního Nového světa, podílející se na vytváření civilizačních, kulturních a genetických základů americké společnosti. Augustin byl vždy pyšný na své české kořeny, za své jméno vždy připisoval přídomek „Bohemian“. Pocházel z protestantské rodiny (jeho otec byl evangelický pastor Abraham Heřman při kostele sv. Jana ve Mšeně), která po bitvě na Bílé hoře emigrovala do Německa a následně do Nizozemí, kde Augustin získal vzdělání v matematice, měřictví, geometrii, kreslení a jazycích. V roce 1644 se přestěhoval z Nizozemí do holandské kolonie Nového Amsterdamu (pozdější New York) v Americe. Zde podnikal v oblasti obchodu (privatizoval guvernérem podporované rabování cizích lodí soukromníky), obchodoval a spekuloval s pozemky, později podnikal i v zemědělství (pěstoval indigo-modré barvivo na Manhattanu), rovněž obchodoval s virginským tabákem. Od guvernéra za příslib zhotovení mapy Virginie a Marylandu obdržel Augustin půdu v Marylandu, kde založil osadu Bohemia Manor (české panství), k tomu dosáhl dědičného šlechtického titulu a později získal občanství Marylandu.⁴⁰⁸

V roce 1932 zaslal senátor v Delaware F. Bayard obraz Augustina Heřmana, který byl zavěšen na schodiště nově otevřené Masarykovy školy. Současně s tím byla tehdejší ulice Dr. Sechtera přejmenována na ulici Augustina Heřmana (dnešní Havlíčkova ulice).⁴⁰⁹

⁴⁰⁷ V literatuře se uvádí též jako Herman nebo Herrman, dokonce i Herzman.

⁴⁰⁸ KOZÁK, Jan T. Mapa Virginie a Marylandu z let 1660-1970, dílo Augustina Hermana. In: ŠVEJDA, Antonín. Z dějin geodézie a kartografie 15. Praha: Národní technické muzeum. 2011. Rozpravy Národního technického muzea v Praze. ISSN 0232-0916. ISBN 978-80-7037-204-3. Str. 81-88.

Viz též CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem... c. d.

⁴⁰⁹ Matrika občanů...c. d., str. 232.; Město Mšeno: Informační portál města Mšena, 2018 [online]; Názvy mšenských ulic [Cit. 17.3.2018]. Dostupné z: <http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=569>.

V červnu 1935 byla tomuto rodákovi slavnostně odhalena deska na domě č. p. 197 vedle hasičské zbrojnice.⁴¹⁰

Josef Ladislav Píč

V roce 1937 byla na radnici umístěna deska věnovaná památce mšenského rodáka, řádného profesora Karlovy univerzity J. L. Píče.⁴¹¹

J. L. Píč byl původně historik slovanských dějin, jenž se později stal jedním z hlavních zakladatelů moderní české archeologie. Působil ve funkci kustoda archeologických muzejních sbírek a od roku 1887 byl redaktorem časopisu Památky archeologické. Za jeho vedení v 90. letech 19. století byly sbírky Zemského muzea v Praze znovu urovnány, utříděny a instalovány v nové budově. Uskutečnil rozsáhlý systematický archeologický výzkum Čech a vydal několik publikací. Za všechny jmenujme jeho životní dílo Starožitnosti země české.⁴¹²

Ve sporu o Rukopisy královédvorský a zelenohorský obhajoval jejich pravost. Zřejmě neunesl útoky domácí odborné veřejnosti a znehodnocování své práce protistranou a spáchal sebevraždu.⁴¹³

František Kolátor

V roce 1914 byl zajat v Srbsku, poté odešel na ruskou frontu a vstoupil do legií. Stal se známý svým maňáskovým divadélkem. Do vlasti se vrátil v roce 1921. Jeho divadélko je uloženo v legionářském muzeu.⁴¹⁴

⁴¹⁰ Matrika občanů...c. d., str. 247.

⁴¹¹ Matrika občanů...c. d., str. 266.

⁴¹² KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 3., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 1087 s. Česká historie; sv. 3. ISBN 978-80-7106-402-2. Str. 343, 589-592.

⁴¹³ Matrika občanů...c. d., str. 40, 42, 161.; Město Mšeno: Informační portál města Mšena, 2018 [online];

Významné osobnosti Mšena [Cit. 10.3.2018]. Dostupné z:
<http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=270>.

⁴¹⁴ Matrika občanů...c. d., str. 27.

Josef Holub

Josef Holub zahájil vojenskou službu v roce 1914. V československé legii prožil dobu od 26. května 1917 do 2. února 1920, kdy se vrátil z Ruska. Během služby byl několikrát povýšen a vyznamenán. Jeho válečný deník z fronty byl vydán tiskem. Po návratu z 1. světové války působil ve Mšeně jako odborný učitel a knihovník. Zastával funkci místostarosty TJ Sokol Mšeno. Za 2. světové války se věnoval činnosti v odboji. Poté vykonával funkci ředitele školy ve Mšeně.⁴¹⁵

Václav Picko

Působil ve Mšeně téměř 20 let. Vykonával funkci ředitele školy, byl dlouholetým členem obecního zastupitelstva, pracovníkem odboru Ústřední matice školské, členem TJ Sokol Mšeno a členem okrašlovacího spolku. Rovněž dělal správce městského muzea a sbormistra zpěvického spolku Vyšehrad. Zasloužil se o stavbu mšenského vodovodu. Mšeno opustil v roce 1922, kdy byl jmenován ředitelem obecné a občanské školy v Kuklenách u Hradce Králové.⁴¹⁶

Josef Janatka

Byl doktorem technických věd, čestným doktorem Českého vysokého učení technického, předsedou Národního technického muzea v Praze (podílel se i na jeho založení) a vrchním ředitelem akciové společnosti Breitfeld-Daněk a spol. (pozdější ČKD). Podpořil výstavbu nové školní budovy ve Mšeně. Byl jmenován čestným občanem města. Zemřel v roce 1924.⁴¹⁷

Karel Mareček

Syn mšenského lékaře promoval v roce 1929 jako první Čechoslovák v oboru doktor diplomacie ve Washingtonu ve Spojených státech amerických.⁴¹⁸

⁴¹⁵ HOLUB, Josef et al. Ruská anabase. Vyd. 1. České Budějovice: Nová Forma, 2013. viii, 273 s. ISBN 978-80-7453-331-0. Str. VII.

⁴¹⁶ Matrika občanů...c. d., str. 33.

⁴¹⁷ Matrika občanů...c. d., str. 85.

⁴¹⁸ Matrika občanů...c. d., str. 167.

Ladislav Mejtský

Ředitel měšťanských škol v Mělníku a bývalý ruský legionář ve Mšeně působil jako dlouholetý knihovník a člen obecního zastupitelstva a evidenčních komisí. Zemřel v roce 1936.⁴¹⁹

Josef Bedřich Cinibulk

Josef Cinibulk, který ačkoliv se nenarodil ve Mšeně, nýbrž v Býčkově u Mělníka v roce 1876, byl bezpochyby nejvýraznější osobností prvorepublikového města Mšena. Od roku 1902 ve Mšeně zastával funkci učitele, později se stal ředitelem Masarykových měšťanských škol.⁴²⁰

Obrázek 27 - Josef Bedřich Cinibulk

Josef Cinibulk se mimo jiné podílel na stavbě sokolovny, vybudování mšenského vodovodu a elektrické sítě a v neposlední řadě participoval při stavbě nové školní budovy. Přičinil se i o umístění pamětních desek A. Heřmana a Josefa Ladislava Píče a pomníku Jana Ámose Komenského a Mistra Jana Husa. Byl aktivním členem většiny městských spolků.

Rovněž příroda v okolí Mšenska mu nebyla lhostejná, s dětmi ve Mšeně vysazoval stromy.⁴²¹ Psal první turistické průvodce po tomto kraji, aby propagoval Mšensko – Kokořínsko.⁴²² Vypracoval orientační plán okolí, označil turistické trasy a osobně prováděl početné skupiny turistů i významné botaniky a další vědce, kteří za ním z Prahy přijížděli.⁴²³

V roce 1930 obdržel Josef Cinibulk s Augustínem Janátkou od města čestný diplom za zásluhy v obci (propagace kraje a průvodci výletníků po okolí).⁴²⁴ O pár let později 26. října 1936 jmenovalo obecní zastupitelstvo Josefa Cinibulka čestným občanem města Mšena za jeho působení v kulturní a propagační sféře ve městě.⁴²⁵

⁴¹⁹ Matrika občanů...c. d., str. 259.

⁴²⁰ RŮŽIČKA, Jan. Kultura a architektura Mšena... c. d., str. 84.

⁴²¹ RŮŽIČKA, Jan. Kultura a architektura Mšena... c. d., str. 85.

⁴²² CINIBULK, Josef B. Průvodce údolím Kokořínským a Mšenským Švýcarskem: Mšeno u Kokořína-Hradska-Houska: výlety ze Mšena: snůška excerpt o údolí Kokořínském. Mšeno: Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí, 1910. a CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d.

⁴²³ Město Mšeno: Informační portál města Mšena, 2018 [online]; Mšenské noviny: Ve stopách pana učitele, ročník X/2004, [Cit. 8.3.2018]. Dostupné z: <http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=641>

⁴²⁴ Matrika občanů...c. d., str. 190.

⁴²⁵ Matrika občanů...c. d., str. 256.

V SOkA Mělník je uložen osobní fond tohoto významného rodáka, který by mohl být do budoucna námětem na samostatnou studii a podroben hlubší analýze.⁴²⁶

Manželé Píškovi

Jan Píšek, bývalý mšenský mydlář, odjel v roce 1868 do Spojených států amerických, do státu Dakota, kde založil osadu. V Dakotě vlastnil rozsáhlou farmu. Oženil se s Julií, rozenou Červenkovou, dcerou Karla Červenky, dlouholetého starosty a známého autora Památek města Mšena.⁴²⁷ V roce 1920 se manželé Píškovi vrátili zpět do vlasti. Bydleli krátký čas v Králově Dvoře, poté v Mělníku. Po smrti manžela se paní Julie Píšková odstěhovala do Mšena. Manželé byli dlouholetými mecenáši města.⁴²⁸ Dne 24. ledna 1924 obdržela Julie Píšková z kanceláře prezidenta republiky děkovný dopis. V roce 1923 byla ulice Boleslavská přejmenována ulicí Jana a Julie Píškové⁴²⁹. Diplom čestného občanství byl manželům Píškovým předán dne 20. prosince 1929.⁴³⁰

⁴²⁶ SOkA Mělník; fond Archiv města Mšena; Josef Bedřich Cinibulk, 9 kartonů. Fond obsahuje osobní doklady a korespondenci, výpisky, poznámky, výstřižky z novin a rovněž materiál, který nashromáždil k sepsání průvodců po mšenském okolí.

⁴²⁷ ČERVENKA, Karel. Památky města Mšena. V Praze: K. Červenka, 1878. 143 s.

⁴²⁸ Darovali do Mšena: na sirotčinec 200 000 Kč, na českobratrský kostel 100 000 Kč, Sokolu 25 000 Kč, ochotnickému spolku Mácha 15 000 Kč, na mateřskou školu 10 000 Kč, na pomník padlým ve válce 25 000 Kč, pokračovací škole 2 000 Kč, na vánoční nadílku dětem 3 000 Kč, sdružení volné myšlenky 500 Kč, československé církvi 300 Kč, chudým dětem 200 Kč a na zvoničku sboru československé církve 20 000 Kč. Mimo Mšeno: na kostel českobratrský v Přesticích 20 000 Kč, Husovu domu na Mělníce 10 000 Kč, spiritistickému domu v Radvanicích ve Slezku 20 000 Kč, kostelu českobratrskému na Mělníce 250 Kč, na pomník padlým v Turnově na Slovensku 1 000 Kč, menšími dary pamatovali i na děti v Dubé, na slepce v Praze, na mělnické sirotky, na chudé slovenské děti a domovinu svatého Josefa v Krkonoších. In: Matrika občanů...c. d., str. 39-40.

⁴²⁹ V roce 1989 byla ulice Jana a Julie Píškových přejmenována zpět na Boleslavskou. In: Město Mšeno: Informační portál města Mšena, 2018 [online]; Názvy mšenských ulic [Cit. 10.3.2018]. Dostupné z: <http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=569>.

⁴³⁰ Matrika občanů...c. d., str. 40, 42, 161.; Město Mšeno: Informační portál města Mšena, 2018 [online]; Významné osobnosti Mšena [Cit. 10.3.2018]. Dostupné z: <http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=270>.

Viz též CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d.

10 Seznam použité literatury a pramenů:

10.1 Literatura

1. BOUDON, Raymond et al. Sociologický slovník. Překlad Vladimír Jochmann. 1. české vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 253 s. ISBN 80-244-0735-3.
2. FASORA, Lukáš. Dělník a měšťan: vývoj jejich vzájemných vztahů na příkladu šesti moravských měst 1870-1914. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. 423 s. ISBN 978-80-7325-233-5.
3. FASORA, Lukáš. *Svobodný občan ve svobodné obci?: občanské elity a obecní samospráva města Brna 1851-1914*. Vyd. 1. Brno: Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura, 2007. 381 s. Země a kultura ve střední Evropě; sv. 6. ISBN 978-80-86488-43-1.
4. FRANC, Martin a KNAPÍK, Jiří. Volný čas v českých zemích 1957-1967. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. 573 s. Šťastné zítřky; sv. 8. ISBN 978-80-200-2229-5.
5. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. [2. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 570 s. ISBN 978-80-7106-906-5.
6. HODANĚ, Bohuslav a DOHNAL, Tomáš. Rekreatologie. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2005. 202 s. ISBN 80-85783-48-7.
7. HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
8. HOLUB, Josef et al. Ruská anabase. Vyd. 1. České Budějovice: Nová Forma, 2013. viii, 273 s. ISBN 978-80-7453-331-0.
9. HRABCOVÁ, Lucie. Organizace veřejné správy v období první republiky [online]. Brno, 2006 [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/rrr8qm/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. JUDr. Karel Schelle, CSc.
10. KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). 2., opr. vyd. Praha: Libri, 2003. 571 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-195-7.
11. KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). 1. vyd. Praha: Libri, 2002. 577 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-030-6.
12. KILIÁN, Jan a kol. Mělník. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 438 s., [16] s. barev. obr. příl. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-029-6.

13. KILIÁN, Jan. Městské lázně Mšeno. 1. vyd. Mšeno: Městský úřad, 2004. 54 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-239-4619-6.
14. KLIMEK, Antonín. Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 13. 1918-1929. Praha: Paseka, 2000.
15. KOZÁK, Jan T. Mapa Virginie a Marylandu z let 1660-1970, dílo Augustina Hermana. In: ŠVEJDA, Antonín. Z dějin geodézie a kartografie 15. Praha: Národní technické muzeum. 2011. Rozpravy Národního technického muzea v Praze. ISSN 0232-0916. ISBN 978-80-7037-204-3.
16. KUČERA, Rudolf. Život na příděl: válečná každodennost a politiky dělnické třídy v českých zemích 1914-1918. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. 213 s. Knižnice Dějin a současnosti; sv. 49. ISBN 978-80-7422-232-0.
17. KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 3., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 1087 s. Česká historie; sv. 3. ISBN 978-80-7106-402-2.
18. LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš a MACKOVÁ, Marie. Z dějin české každodennosti: život v 19. století. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009. 430 s. ISBN 978-80-246-1683-4.
19. LENDEROVÁ, Milena, Tomáš JIRÁNEK a Marie MACKOVÁ. Z dějin české každodennosti: život v 19. století. Vydání druhé, doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3510-1.
20. MAIER, Karel. Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005. 374 s. Česká matice technická; roč. 110, č. spisu 500. ISBN 80-200-1245-1.
21. MOIDL, Zdeněk a MOIDLOVÁ, Olga. Sbírká trampských zvadel a jiných atributů. [Liberec]: O. Moidlová, 2014. 305 s. ISBN 978-80-260-6911-9.
22. OLIVOVÁ, Věra. Dějiny první republiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000. 355 s. ISBN 80-7184-791-7.
23. Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 26. sv.
24. PÁSKOVÁ, Martina a ZELENKA, Josef. Výkladový slovník cestovního ruchu. [Praha]: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-239-0152-4.
25. PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
26. PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 2 sv. ISBN 80-7184-311-3.

27. POSPÍŠILOVÁ, Helena, ed. *Mládež, hodnoty a volný čas*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2010. 272 s. ISBN 978-80-7409-036-3.
28. Postavení žen v Sokole Brno I. 1902-1915. Brno, 2010. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/264165/fss_b/bakalarka.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav. Vedoucí práce Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D.
29. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
30. PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2004-2009. 2 sv. ISBN 80-7239-147-X. 1.díl. Období 1918-1945
31. RŮŽIČKA, Ctirad. *Velký Újezd a mšenský region: události, životní styl, způsob obživy a trávení volného času obyvatel středočeské vesnice Velký Újezd a jejího okolí, zasazené do širších souvislostí vývoje českých politických, kulturních a hospodářských dějin uplynulých sto padesáti let*. Vyd. 1. Chorušice: Obec Chorušice, 2003. 230 s. ISBN 80-238-9514-1.
32. RŮŽIČKA, Jan. *Kultura a architektura Mšena u Mělníka ve 20. století*. Ústí nad Labem, 2006. Diplomová práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústav humanitních studií. Katedra historie. Vedoucí práce Mgr. Jan Kilián.
33. SPOUSTA, Vladimír et al. *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1996. 82 s. ISBN 80-210-1275-7.
34. ŠOUKAL, Jiří. *Kultura volného času v českých zemích v meziválečném Československu na příkladu letních bytů* [online]. 2013 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/126299>. Vedoucí práce Jiří Štaif.
35. ŠTEMBERK, Jan. *Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu*. 1. vyd. Pelhřimov: Nová tiskárna ve spolupráci s Vysokou školou obchodní v Praze, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7415-021-0.
36. The women's question in the Sokol to 1914. In: Sokol, jeho vznik, vývoj a význam: mezinárodní konference, Praha, září 1997: sborník příspěvků = Sokol, seine Entstehung, Entwicklung und Bedeutung. Praha: Organizační výbor mezinárodní konference, 1998. 248 s. ISBN 80-238-2714-6.
37. VERDON, Jean. *Volný čas ve středověku*. Překlad Jiří Žák. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2003. 261 s. Kulturní historie. ISBN 80-7021-543-7.
38. WAIC, Marek a kol. *Sokol v české společnosti 1862-1938 = Sokol in der tschechischen Gesellschaft*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 1996 [v tiráži 1997]. 209 s. ISBN 80-238-3287-5.

39. ZABILANSKÁ, Petra. Amatérské divadlo ve veřejném prostoru českého maloměsta druhé poloviny 19. a první poloviny 20.století. Formování, činnost a sociální zázemí divadelních spolků ve Mšeně a Mnichově Hradišti v komparativní perspektivě [online]. 2014 [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/136722>. Vedoucí práce Eduard Kubů.

10.2 *Prameny*

- CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem, krajem Máchovým: letovisko Mšeno v Kokořínsku, nejprůhodnější východiště k vděčným výletům: do Mšenského a Dubského Švýcarska, na Kokořín, Hradsko, do Liběchova, na Horní Vidím, Housku, na Nedovesku, Vrátenskou Horu a Bezděz .../ napsal Pavel Jiskra (pseudonym), Ve Mšeně: Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí, 1932. 99 s.
- CINIBULK, Josef B. Průvodce údolím Kokořínským a Mšenským Švýcarskem: Mšeno u Kokořína-Hradsko-Houska: výlety ze Mšena: snůška excerpt o údolí Kokořínském. Mšeno: Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí, 1910. 192 s.
- CINIBULK, Jos. B., ed. 50 let spolku Romanova, rodáků a přátel Mšena a okolí v Praze: 1894-1944. V Praze: Spolek Romanov, 1947. 136 s.
- Kapesní průvodce po letních sídlech, lázeňských místech a mořských lázních. KČST. Mázel a spol., Praha. 1929.
- Kapesní průvodce po letních sídlech a lázeňských místech v ČSR. Praha. Leschinger. 1937.
- STÁHLÍK, Josef, ed. Mělnicko: z jeho života a práce: sborník vydaný k otevření Masarykova kulturního domu na Mělníce [a zahájení výstavy Masarykova díla a kulturního snažení na Mělnicku dne 28. června 1936. Na Mělníce: Spolek MKD, 1936. 197 s., [1] l. příl.
- Seznam studentských nocleháren zřízených péčí Klubu československých turistů v Praze v roce 1932. V Praze: Nákladem Klubu československých turistů, 1932.
- TICHÝ, Josef. Kapitoly z kroniky českého města, 600 let Mšena. Vydal MNV Mšeno, 1967, E-6*77221.
- TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO. Památník TJ Sokol ve Mšeně: 1865-1975. Vyd. 1. Mšeno: TJ Sokol Mšeno, 1975. 94 s.

Archivní prameny

SOkA Mělník

Fond Archiv města Mšena:

- Matrika občanů, jimžto bylo uděleno právo měšťanské v městě Mšeně
- Městské knihy 1850-1945; Zápisy obecního zastupitelstva 1918-1938
- Protokoly městské rady a zastupitelstva (1739-1945); Zápisy městské rady 1918-1938
- Josef Bedřich Cinibulk
- Městské lázně Mšeno; Technická zpráva mšenského zednického mistra Josefa Oborského ze dne 8. 10. 1931, Ceník nápojů a jídel, Náklady na stavbu

Tisk na Mělnicku:

- Mělnické listy 1918-1938

TJ Sokol Mšeno

Neuspořádané dokumenty k historii spolku uložené v klubovně sokolovny:

- Pamětní kniha tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Mšeně 1892
- Stanovy TJ Sokol Mšeno z roku 1921.
- Památník tělocvičné jednoty Sokol ve Mšeně vydaný u příležitosti sletu sokolské župy Fügnerovy ve Mšeně 5. a 6. července 1931.
- Kartotéka členů TJ Sokol Mšeno.

SDO Mácha

Neuspořádané dokumenty k historii spolku uložené u pana Václava Nováka ve Mšeně:

- Pamětní spis k jubilejní oslavě 120letého trvání ochotnického divadla ve Mšeně u Kokořína (1809-1924), 17 s., vydaly Českomoravské tiskařské podniky v Mladé Boleslavi.
- Pamětní kniha divadelního ochotnického spolku Mácha

Zeměměřický úřad Praha 8

- Mapa města Mšena z let 1902 a 1939; Kopie vyhotovena z archiválie Ústředního archivu zeměměřictví a katastru

10.3 Online zdroje

Město Mšeno

Informační portál města Mšena:

- Mšenské noviny: Ve stopách pana učitele
- Významné osobnosti Mšena
- Názvy mšenských ulic
- Historie místní dráhy

Dostupné z: <http://www.mestomseno.cz>

Okrašlovací spolek pro Mšeno a okolí

Oficiální stránky spolku:

- O nás

Dostupné z: <https://osmseno.webnode.cz/>

11 Seznam obrázků:

Obrázek 1 - Masarykův pomník před školou, fotografie z roku 1948.....	34
Obrázek 2 - Budova Masarykovy školy ve Mšeně v roce 1931	36
Obrázek 3 - Vyhlídky	49
Obrázek 4 - Hotel U bažanta	50
Obrázek 5 - Hrad Kokořín	51
Obrázek 6 - Hotel Harasov	51
Obrázek 7 – Muchomůrka s lavičkou.	54
Obrázek 8 - Zaniklé hřiště	54
Obrázek 9 - Zaniklý altánek.....	55
Obrázek 10 - Reklama na Měšťákovu cukrárnu a vinárnu	55
Obrázek 11 - Pohled na místo před stavbou lázní	57
Obrázek 12 - Plány-městské lázně, koupaliště a kluziště-JV pohled	58
Obrázek 13 - Plány-vnitřní část budovy	59
Obrázek 14 - Pozvánka na slavnostní otevření městských lázní a koupaliště	59
Obrázek 15 - Snímek ze slavnostního otevření městských lázní ve Mšeně.	60
Obrázek 16 - Verandy a restaurační zařízení lázní na pláži.	60
Obrázek 17 - Reklama na restauraci na koupališti	61
Obrázek 18 - Celkový pohled na areál koupaliště se skluzavkou	62
Obrázek 19 - Jízdní řád pro rok 1924	62
Obrázek 20 - Šibřinky 1935.....	69
Obrázek 21 - Pomník padlým	71
Obrázek 22 - Akademie TJ Sokol Mšeno v roce 1935	76
Obrázek 23 - Pěvecký odbor v roce 1927.....	84
Obrázek 24 - X. všesokolský slet v Praze 1938.....	86
Obrázek 25 - Členská karta Jaroslav Purš	89
Obrázek 26 - SK Mšeno první zápas 1930	95
Obrázek 27 - Josef Bedřich Cinibulk.....	110

Citace k seznamu obrázků:

1. Fotografie z rodinného alba autorky
2. Sokolský památník jednoty Mšenské. Památník tělocvičné jednoty Sokol ve Mšeně vydaný u příležitosti sletu sokolské župy Fügnerovy ve Mšeně 5. a 6. července 1931. Uložený v klubovně sokolovny ve Mšeně.
3. Pohlednice z rodinné sbírky autorky.
4. CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d.; Pamětní spis k první živnostenské výstavě ve Mšeně. 1923.
5. CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d. Str. 62.
6. Pohlednice (datum odeslání 28. 8. 1930). Dostupná z https://scontent.fprg1-1.fna.fbcdn.net/v/t1.0-9/12512278_537645373083259_5983082606924872861_n.jpg?_nc_cat=0&oh=74f02ff85266ffd7b46b2e2a5767246d&oe=5B3E907F
7. Pohlednice z rodinné sbírky autorky.
8. Pohlednice z rodinné sbírky autorky.
9. Pohlednice z rodinné sbírky autorky.
10. CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d.
11. SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské lázně Mšeno; Pohled na místo před stavbou lázní.
12. SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské lázně Mšeno; Plán areálu městských lázní.
13. SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské lázně Mšeno; Plán vnitřní části budovy.
14. SOKA Mělník; fond Archiv města Mšena; Městské lázně Mšeno; Pozvánka ke slavnostnímu otevření městských lázní a koupaliště.
15. CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d. Str. 9.
16. CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d. Str. 10.
17. CINIBULK, Josef B. Ilustrovaný průvodce Kokořínskem...c. d.
18. Pohlednice z rodinné sbírky autorky.
19. SOKA Mělník; Tisk na Mělnicku. Mělnické listy. Ročník 6. Číslo 23. Ze dne 6. 6. 1924.
20. TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO...c. d. Str. 12.
21. Město Mšeno: Informační portál města Mšena, 2018 [online]; Fotogalerie, [Cit. 26.3.2018]. Dostupné z: <http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=show&imageID=59&title=Pam%25Et%25EDk%2520mistra%2520Jana%2520Husa>
22. TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO...c. d. Str. 18.
23. TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO...c. d. Str. 14.
24. TĚLOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL MŠENO...c. d. Str. 19.
25. TJ Sokol Mšeno; neuspořádané dokumenty k historii spolku uložené v klubovně sokolovny; Kartotéka členství; Členská karta Jaroslava Purše.
26. Sportovní klub Mšeno u Mělníka; Oficiální stránky klubu, 2018 [online]; Historie, [Cit. 1.4.2018]. Dostupné z <http://www.skmseno.cz/historie.php>

27. Josef Bedřich Cinibulk. In: Informační portál města Mšena [online]. [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: http://www.mestomseno.cz/res/data/006/000735_01_003562.gif

12 Seznam zkratek:

KČST	Klub československých turistů
SOKA	Státní okresní archiv
S. D. K.	Studentská družina Kokořín
TJ	Tělocvičná jednota
Č.O.S	Československá obec sokolská
ST.	Starší
ML.	Mladší
V.V.	Ve výslužbě
ÚMDOČ	Ústřední matice divadelního ochotnictva českého
STR.	Strana
DS	Divadelní soubor
C. D.	Citované dílo
ROČ.	Ročník
Č. P.	Číslo popisné
SDO	Spolek divadelních ochotníků

13 Seznam příloh:

1. Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1919
2. Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1923
3. Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1927
4. Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1931
5. Sčítání obyvatelstva
6. Kartotéka členů Sokola
7. Kopie vyhotovena z archiválie Ústředního archivu zeměměřictví a katastru z let 1902 a 1939; Zeměměřický úřad Praha 8

Příloha č. 1 – Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1919

Strana	Povolání	Jméno a příjmení
Sociálně demokratická	starosta	Rudolf Rokos
	hostinský	Ludvík Slánský
		Josef Králík
		Josef Fryk
		Josef Kroupa
		Václav Klouda
		Josef Kalivoda
		Karel Bobek
		Julie Kroupová
		Josef Vaněk
		Rudolf Drozd
Národní socialisté		Josef Holub
		Josef Konětopský
		Jaroslav Janatka
	přednosta	Karel Halman
	respicient finanční stráže	Václav Černý
		František Piskáček
	truhlář	Bohumil Patočka
		Karel Pokorný
Agrární strana		Antonín Šimon
	soukromník	František Rampouch
	materialista	Eduard Beneš
	rolník	Bohumil Mareček
		Josef Hone
Strana národně demokratická		Adolf Payer
		František Kalaš
	klempíř	Jaroslav Živný
		František Janatka
Lidovci	rolník	František Mazanec
		Havel Andelt

Příloha č. 2 – Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1923

Strana	Povolání	Jméno a příjmení
Domkaři	rolník	Karel Bobek
Komunisti	zelinář	Josef Kalivoda
	strojník	Josef Slánský
	dělník	K. Trégl
Nepolitické pokrokové sdružení	odborný učitel	Mejtský
	hostinský	Ludvík Slánský
	zřízenec dráhy	Čeněk Michalovský
	obuvník	František Kašpárek ml.
	domkař	František Kříž
Lidová	knihař	František Černohorský
	ředitel kůru	Václav Kampas
	rolník	Josef Kozlík
Československá strana sociální	obchodník	Jaroslav Janatka
	mistr zednický	Josef Holub
	truhlář	Bohumil Patočka
	povozník	Karel Pokorný
Živnostenská	čepičář	Augustin Vogl
	truhlář	Eduard Škorpík
	mechanik	Josef Macek
	cukrář	František Krejča
	obchodník	K. Hanzlík
Národně demokratická	obchodník s dobyt看em	Bohumil Janatka
	majitel sladovny	Augustin Podivínský
	zubní technik	Ludvík Rokos
	soukromník	Adolf Payer
	řezník	Josef Živný
	lékárník	Ph. Mg. František Róbl
	papírník	Josef Hála
	obchodník	Josef Kokeš
Politický hospodářský klub	rolník	Jindřich Kozlík

Příloha č. 3 – Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1927

Strana	Povolání	Jméno a příjmení
Domkařů	soukromník	Štěpán Janatka
	rolník	Josef Rokos
	rolník	K. Hájek
Komunistická	obchodník	Josef Kalivoda
	dělník	Jan Cuc
	rolník	V. Polívka
Poplatníci / Národně demokratická	klempíř	Jaroslav Živný
	mlynář	Josef Kulman
	truhlář	Eduard Škorpík
	řezník	Josef Živný st.
	řezník	Štěpán Hulicius
Lidovci	knihař	František Černohorský
	rolník	Josef Kozlík
	rolník	V. Šnýdl ml.
Nepolitické pokrokové sdružení / Pokrokové souručenství	svrškař	Fr. Kašpárek
	výpravčí vlaků	K. Beran
	rolník	Karel Píč
Živnostníků	mechanik	Josef Macek
	hostinský	Antonín Fiala
	lakýrník	Antonín Haupt
	obuvník	Jan Klacek
	mechanik	R. Kettner
Čs. Strana socialistická / Čs. Strana národně socialistická	bednář	K. Richtr
	kamnář	Josef Bliml st.
	obchodník	Josef Purš
	truhlář	Bohumil Patočka
	rolník	K. Pokorný
	obchodník	V. Vaněk
	malíř	František Piskáček
Agrární	rolník	Josef Šimáně

Příloha č. 4 – Sociální stratifikace politické elity města Mšena – volby 1931

Strana	Povolání	Jméno a příjmení
Československá živnostenská obchodní	cukrář	Josef Měšťák
	stavitel	Josef Oborský
	kupec	František Kabrna
	truhlář	Rudolf Říha
	lakýrník	Antonín Haupt
Národní socialisté	odborný učitel	Ladislav Mejtský
	truhlář	Bohumil Patočka st.
	zemědělec	Josef Líbal
	výpravčí vlaků	K. Beran
	krejčí	K. Kroupa
	truhlář	Bohumil Patočka ml.
	kovář	Josef Mareš ml.
Národní demokraté	majitel sladovny	Augustín Podivínský
	klempíř	Jaroslav Živný
	majitel pily	Václav Hanuš ml.
	truhlář	Eduard Škorpík
	obchodník	František Kus
Lidovci	knihař	František Černohorský
	rolník	Josef Kozlík
Komunisté	obchodník	Josef Kalivoda
	dělník	Ludvík Slánský ml.
	dělník	Josef Pacek
Občanská	obchodník	F. J. Rokos
	elektrotechnik	F. Černý
	zubní technik	Ludvík Rokos
Pokrokové souručenství	svrškař	František Kašpárek
Republikánská strana zemědělská	rolník	Josef Hanzlík
Nepolitická skupina občanská		Josef Purš

Příloha č. 5 – Sčítání obyvatelstva

Rok	Celkem obyvatel	Katolíků	Českoslo- venská církev	Evangelíků	Bez vyzná- ní	Židé	Pravoslav- ní
1921	2060	1346	179	149	374	11	1
1930	2149						
1931	2149						

8

